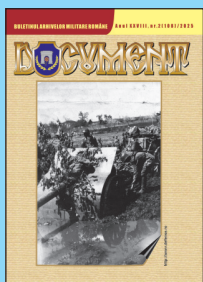

DOCUMENT

<http://amnr.defense.ro>

Coperta 1 – Aspect din
campaniile celui de-Al
Doilea Război Mondial
(sursa: Fototeca
Bibliotecii Naționale a
României)
Coperta 4 – Dineu oficial
la Palatul Prezidențial
(Finlanda, 1934).
Primirea ambasadorului
Raoul Bossy de către
președintele Republicii
P.E. Svinhufvud (sursa:
internet)

Editor coordonator:
Colonel Dr. Liviu CORCIU

Redactor-șef:
Dr. Teodora GIURGIU
Tel./fax: 021-318.53.85, 021-318.53.67/1022309
amnr@mapn.ro

Redactori:
Daniela Florentina BORCAN, Dr. Lucian DRĂGHICI,
Colonel Cătălin NICHITA,
Dr. Oana Anca OTU, Raluca TUDOR

Coperte:
Valentin MACARIE, Mădălina DANCUI

Tehnoredactare computerizată:
Mădălina DANCUI

Consiliul științific:
• Conf. univ. Dr. Florian BICHIR
Academia Română
• Prof. univ. Dr. Valentin CIORBEA
Universitatea „Ovidius” Constanța
• Prof. univ. Dr. Marian COJOC
Universitatea „Ovidius” Constanța
• Colonel (r) prof. univ. Dr. Alesandru DUȚU
Comisia Română de Istorie Militară
• Colonel (r) prof. univ. Dr. Ion GIURCĂ
Universitatea „Hyperion” din București
• Dr. Luminița GIURGIU
Comisia Română de Istorie Militară
• Comandor (r) Dr. Marian MOȘNEAGU
Centrul de Cercetare a Conlucrării Bisericii Ortodoxe
cu Armata României „General Paul Teodorescu”
• Colonel (r) prof. univ. Dr. Alexandru OȘCA
Comisia Română de Istorie Militară
• Prof. univ. Dr. Petre OTU
Comisia Română de Istorie Militară
• Prof. univ. Dr. Dumitru PREDA
Ministerul Afacerilor Externe
• Prof. univ. Dr. Ioan SCURTU
Academia Oamenilor de Știință
• Dr. Alin SPĂNU
Universitatea din București
• General de brigadă (r) Dr. Mircea TĂNASE

Sumar în limba engleză:
Dr. Teodora GIURGIU

Distribuție:
Serviciul Difuzare al Trustului de Presă al M.Ap.N.

Adresa redacției:
Drumul Taberei nr. 7H, sector 6, cod 61353,
București. Tel./fax: 021-318.53.85; 021-318.53.67/1022309

e-mail: amnr@mapn.ro
http://amnr.defense.ro

Buletinul Arhivelor Militare Române apare trimestrial, sub egida
Arhivelor Militare Naționale Române. Publică articole pe teme de
istorie universală și românească, precum și documente provenind
din Arhivele Militare Române, dar și din alte arhive din țară
sau străinătate.

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor revine autorilor.
Manuscrisele nu se înapoiază. Reproducerea articolelor sau a
documentelor publicate se poate face numai cu indicarea autorului
articolului și a titlaturii revistei.

ISSN 1454-0924

Tiparul este executat

la Centrul Tehnic-Editorial al Armatei

C. 267/2025 B 00139

SUMAR

STUDII/DOCUMENTE

*Medalia „Bene Merenti” conferită în 1914
Principesei Maria*

Dr. Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS 1

*Marele Cartier General Român și Guvernul
României la Buzău (noiembrie 1916)*

Conferențiar universitar Dr. Constantin I. STAN
Comandor (r) Dr. Marius-Adrian NICOARĂ 2

*Onoarea românilor vs. imperialismul rusesc sau
cum România a restituit tezaurul arhivistic rusesc*

Conferențiar universitar Dr. habilitat Anatolie LEȘCU 11

*România – semnatară a Convenției referitoare la
Arhive (1920)*

Dr. Luminița GIURGIU
Dr. Teodora GIURGIU 13

*Generalul de brigadă post-mortem Vasile
Davidescu – victimă a unui malpraxis într-un spital
german?*

Plutonier adjutant șef (r) Eugen-Dorin SPĂTARU 21

*Dotarea Armatei Române cu armament antitanc
autopropulsat de producție românească și utilizarea
acestuia în cel de-Al Doilea Război Mondial*

Colonel Dr. ing. Aurel-Constantin NEAGU 41

„În pragul marilor prefaceri...”

Dr. Oana-Anca OTU 51

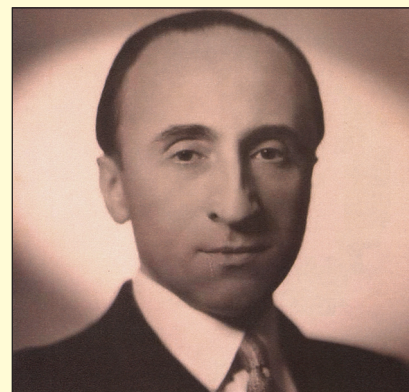
*Generalul C.A. Constantin Coandă a primit onorul
recunoștinței*

General de brigadă (rtr) prof. univ. Dr. Adrian STROEA 55

VARIA / SEMNALE EDITORIALE

Ziua eroilor

General de brigadă (rtr) Ion DĂNILĂ 61

MEDALIA „BENE MERENTI” CONFERITĂ ÎN 1914 PRINCIPESEI MARIA

Dr. Laurențiu-Ștefan SZEMKOVICS¹

În Raportul nr. 33.600/1914, I.G. Duca, ministrul Cultelor și Instrucțiunii, menționa: „Consiliul de Miniștri, având în vedere meritele artistice și via solitudine pe care Alteța Sa Regală Prințesa Maria n-a pregetat să o arate artei, m-a însărcinat să rog pe Maiestatea Voastră să binevoiască a semna alăturatul proiect de decret, prin care să confere Alteței Sale Regale Prințesei Maria medalia Bene Merenti clasa I”².

Urmare a raportului de mai sus, Regele Carol I a semnat în București, la 28 aprilie 1914, Decretul nr. 1.911, prin care i-a conferit Medalia „Bene Merenti” clasa I Alteței Sale Regale Prințesei Maria, pentru meritele artistice și via solitudine pe care o arată artei³.

Prezentăm descrierea distincției onorifice, precum și reproducerile grafice, care provin de pe site-ul <https://www.ordersandmedals.ro>.

Medalia „Bene Merenti”, instituită în 1876, se acorda „drept încurajare și răsplătire pentru merite dobândite pe domeniul artelor, științelor, industriei, agriculturii etc.”. Potrivit Regulamentului Medaliei

Medalia „Bene Merenti” clasa I (avers și revers)

„Bene Merenti”, sancționat prin Decretul Regal nr. 314 din 21 februarie 1876⁴: „Medalia se va acorda atât pământenilor, cât și străinilor care vor fi împlinind condițiunile cerute. Medalia se compune: cea de clasa I, dintr-o piesă de metal galben cu un diametru de 30 mm și o grosime de 2 ½ mm, forma sa este rotundă; cea de clasa a II-a dintr-o piesă de metal alb având aceleași dimensiuni și formă. Medalia de amândouă clasele poartă pe o parte, în relief, efigia Domnitorului, înconjurată de cuvintele CAROLUS PRIMUS PRINCEPS ROMANUM, iar pe partea opusă se află stampate, în relief, cuvintele BENE MERENTI

înconjurate de o ghirlandă de stejar care se unește sus și jos prin câte o fundă. Medalia are la partea superioară un inel prin care se trece panglica. Panglica este un moar vișinie, având la margine câte o vargă (lisereu), de fir de argint. Panglica în total este lată de 30 mm, iar varga pe margine de 2 ½ mm. Medalia se poartă pe partea stângă a pieptului”⁵.

Legenda medaliei s-a schimbat în timp. Cea mai veche variantă era CAROLUS PRIMUS PRINCEPS ROMANUM, apoi CAROLUS I PRINCEPS ROMANIAE, iar după 1881 varianta finală CAROLUS I REX ROMANIAE⁶.

The “Bene Merenti” Medal awarded in 1914 to Princess Maria Laurențiu-Ștefan Szemkovics, Ph.D.

Abstract: The “Bene Merenti” Medal was established in 1876, awarded for merits in the areas of arts, sciences, industry, etc. and offered to Romanian and foreign personalities. One of these personalities was Princess Maria.

Keywords: The “Bene Merenti” Medal, 1876, Romanian and foreign personalities, Princess Maria, 1914.

NOTE

¹ Arhivele Naționale ale României.

² Publicat în „Monitorul Oficial” nr. 25 din 4(17) mai 1914, p. 1265.

³ Ibidem.

⁴ Publicat în „Monitorul Oficial” nr. 53 din 7/19 martie 1876, pp. 1353-1354.

⁵ Vintilă Ivănceanu, Petre Ionescu, Petre P. Sterescu, C. Tâmpăanu, *Ordine, cruci și medalii române. Istoric, legi și regulamente*, Imprimeria Statului, București, 1927, pp. 139-140; C. Flondor & Const. Moisil, *Decorațiunile românești*, în *Enciclopedia României*, 1, 1938, p. 91; Tudor Alexandru Martin, Katiușa Părvan, Cătălina Opaschi, *Onoarea națiunilor (II). Ordine și decorații românești din patrimoniul Muzeului Național de Istorie a României*, Muzeul Național de Istorie

a României, București, 2016, pp. 36-41; Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Medalie conferită în 1876 lui Bogdan Petriceicu Hasdeu*, în „Revista Arhivelor”, XCVII (2020), nr. 1-2, pp. 7-13; Idem, *Medalie conferită în 1912 lui Dimitre Onciul*, în „Revista Arhivelor”, XCIX (2022), nr. 1-2, pp. 7-11; Idem, *Medalia „Bene Merenti” conferită în 1909 șefului muzicii Regimentului I Mehedinți № 17*, în „Cronica de Severin”, anul XIII, nr. 461, 18 iunie 2024, p. 4.

⁶ Laurențiu-Ștefan Szemkovics, *Decorații conferite polițiștilor și agenților de siguranță în perioada 1921-1924*, Editura Ministerului Afacerilor Interne, București, 2024, p. 131.

MARELE CARTIER GENERAL ROMÂN ȘI GUVERNUL ROMÂNIEI LA BUZĂU (NOIEMBRIE 1916)

Conferențiar universitar Dr. Constantin I. STAN
Comandor (r) Dr. Marius-Adrian NICOARĂ

Ca urmare a superiorității covârșitoare a inamicului, în oameni, armament, muniție, echipamente, trupele române se retrăgeau pas cu pas pe aliniamente de apărare. Martor al acestor momente tragice, Alexandru Marghiloman subliniază în notele sale politice pe 18 noiembrie 1916 următoarele: „Pe frontul moldovean până la Valea Buzăului, atac viu al Centralilor. La Buzău, Bratocea, Prahova, vii acțiuni, trupele care se retrăgeau de la Câmpulung, atacate violent pe valea Dâmboviței, ele rezistă la Micloșani în Muscel; lupte violente la Golești, în valea Glavaciocului și valea Neajlovului; deci am pierdut Câmpulungul și Piteștiul și suntem viu atacați pretutindeni”¹. De aceea, potrivit lui I.G. Duca: „Îndată ce hotărârea de a da lupta supremă pentru apărarea Bucureștilor a fost luată, au și început să se ia cât de repede toate măsurile militare și politice în consecință. Apărarea pe Olt devenea firește imposibilă, dar trupele noastre primiră ordinul să nu se retragă încă, să mai continue rezistența pentru a întârzia dacă nu a opri Armata lui Falkenhayn în înaintarea ei și a permite astfel ca forțele destinate apărării Bucureștilor să se poată concentra fără primejdia de a mai fi lovite în flanc”².

Într-adevăr, conjunctura era extrem de complicată, generalul Alexandru Averescu, ajuns în 1930 mareșal al României, consemnează, în notițele sale de război, pe 14/27 octombrie 1916 între altele: „La Predeal în loc să se îmbunătățească, s-a înrăutățit. Atacul proiectat de noi a fost întâmpinat, ba chiar prevenit la timp de un contraatac al dușmanului care a fost încununat de succes. Aripa noastră stângă a fost dislocată”³.

Câteva zile mai târziu, pe 18/31 octombrie, comandantul Armatei 2 română, releva în însemnările proprii că: „Situația s-a înrăutățit la Câmpulung, ieri frontul nostru a fost împins înapoi în două locuri. Aseară, generalul Cotescu a cerut ajutor, i-am spus că nu este de unde”⁴.

Locotenentul Constantin Popescu, ajuns general, originar din comuna prahoveană Cornești, dar repartizat după absolvirea Școlii Militare de Ofițeri Activi de Artilerie, Geniu și Marină, în 1914, la Regimentul 3 Obuziere Râmnicu Sărat, afirmă în memoriile sale publicate postum, următoarele: „Retragerea trupelor Armatei a II-a pe pozițiile din munte din zonele: Buzău, Predeal și Câmpulung s-a făcut

extrem de anevoios din cauza terenului foarte accidentat, a drumurilor desfundate și pline de noroaie, a vremii care era foarte rea, cu ploi reci, ninsori și frig, unitățile aveau moralul scăzut din cauza retragerii, ele trebuiau să facă etape mari și să dea lupte cu inamicul care-l urmărea”⁵.

Un alt martor ocular, sublocotenentul (r.) Pamfil Șeicaru, cavaler al Ordinului „Mihai Viteazul”, înrolat în Regimentul 17 Infanterie Turnu Severin, relatează într-o excelentă carte publicată la Paris, în anul 1968 că: „Retragerea generală avea loc la lumina sondelor de petrol incendiate. Refugiații se îndreptau spre necunoscut, dând impresia unui convoi nesfârșit, urmând carul funebru al unui ideal”⁶.

La rândul său cunoscutul filosof, economist, sociolog sublocotenentul (r.) Ștefan Zeletin (1882-1934), având inițial numele de Mitas, din Regimentul 69 Infanterie, descrie în amintirile personale situația unității lui în retragere pe Valea Buzăului după cum urmează: „Azi dimineată, la 1 decembrie 1916, pe negură deasă, trecem Buzăul prin apă, căci podul este ocupat de nemți și împănat cu mitraliere. Apoi ne înșirăm în trăgători pe malul apei. Dar regimentul nostru nu mai e decât o ruină, el nu are nici efectivul a două companii. În batalionul nostru, compania mea e cea mai numeroasă”⁷.

Condițiile fiind foarte complicate, Regele Ferdinand a ordonat, cu toată opoziția Șefului Misiunii Militare Franceze, Henri M. Berthelot și a ajutoarelor sale, mutarea sediului Marelui Cartier General Român la Buzău. Contemporan al tumultuoase evenimente, profesorul universitar Alexandru Tzigara-Samurcaș consideră, în memoriile sale, că a fost desemnat de Ferdinand ca reprezentant al Casei Regale, deoarece și-a anunțat intenția de a rămâne în teritoriul ocupat. Cunoscutul istoric de artă afirmă, mai departe, că a fost primit de Suveran înainte de plecare, care „crezând în optimismul său neîntemeiat, că probabil, nu voi avea nevoie de autorizația dată și în inspirația momentului neavând a-mi da alte directive”⁸. Al. Tzigara-Samurcaș arată în final că: „La 20 noiembrie/3 decembrie 1916, secretarul general al Ministerului de Război, general (Gheorghe - n.n.) Burghelă îmi anunță plecarea sa, iar noaptea (Gheorghe - n.n.) Corbescu, prefectul Poliției, părăsi și el postul său”⁹.

Generalul Alexandru Averescu a primit știrea referitoare la luarea acestei decizii disperate, dar necesare, chiar de la Suveranul României. Șeful Armatei 2 române descrie telegrafic în însemnările personale din 18 noiembrie/1 decembrie întâlnirea purtată cu șeful statului, după cum urmează: „Astă seară am avut vizita regelui la tren. M.S. este în drum spre Buzău, noul punct pentru instalarea Marelui Cartier General Român”¹⁰.

Sabina Cantacuzino, soră a premierului Ion I.C. Brătianu, notează în amintirile ei, cu vădită tristețe, între altele: „În ziua de 17/30 noiembrie aflasem că trenul Marelui Cartier pornise de la Periș. Marele Cartier a plecat din Periș în ziua de vineri 17/30 noiembrie, la ora șase seara, Niculescu Dorobanțu, Gh. Corbescu generalul (Alexandru - n.n.) Angelescu, unchiul actualului general (Paul - n.n.), Angelescu, încă prefectul de Palat, au plecat în seara de 20 noiembrie spre Buzău, unde era Cartierul Francez și guvernul. Vintilă (Brătianu - n.n.) plecase în ajun ca să prepare sosirea lor la Iași și convocarea camerelor”¹¹.

Alexandru Marghiloman spune, în notele sale politice, din 20 noiembrie/3 decembrie 1916, cu vădită ironie, că „s-a vorbit de victoria strălucită a armatei Prezan asupra coloanei care mergea spre sud. Tunuri și prizonieri... Nu s-a știut, nici dezvolta, nici exploata succesul. Situația trebuie să fie foarte compromisă, căci miniștrii au plecat definitiv astă noapte, Statul Major, afară de birourile operațiunilor, s-a instalat la Buzău, generalul Paraschivescu de la Muniții, plecat de asemenea. Etapele gata de plecare în automobile; generalul Gh. Burghel, secretar general, care trebuia să plece la urmă de tot, și-a trecut puterile lui Nenițescu”¹².

Maiorul Radu R. Rosetti, ajuns general, atunci șef al Biroului Operațiunilor din Marele Stat Major, relatează în propriile însemnări, pe 19 noiembrie/2 decembrie 1916 următoarele: „Seara, eșalonul Marelui Cartier General aflat la Periș, pleacă cu trenul la Buzău. Rămân la Periș cu maiorul francez Cartier pentru a asigura continuitatea legăturilor cu comandamentele de armate, până ce se vor isprăvi instalațiile la Buzău, instalații începute de mai multe zile. Enervarea datorită situației duce la unele discuțiuni nu tocmai nimerite între unii ofițeri de la Cartier și unii ofițeri francezi”¹³.

În schimb, Eugeniu Arthur Buhman, francez de origine, șeful Serviciului Poștă, Telegraf, Telefon al Regelui Ferdinand, afirmă în propriile amintiri că, la 25 noiembrie/8 decembrie 1916: „Am rupt din perete legătura ultimului aparat telefonic, m-am urcat în mașină lângă (Nicolae - n.n.) Gracoski și am plecat. Eram cei din urmă care părăseau Cartierul de la Scroviștea”. Reputatul

funcționar al Casei Regale arată apoi că drumul avut de parcurs până la Buzău s-a dovedit extrem de anevoios întrucât „pe ambele părți ale drumului zăceau lângă șanțuri automobilele, unele frumoase, rămase în pană și părăsite de stăpâni, în fuga lor înspăimântată (...) În noapte am ajuns la Buzău și încartiruire la Vila «Albatros» a lui Alexandru Marghiloman, casă și grădină frumoasă. A doua zi, la dejunul nostru, a luat parte și Primul Ministru”¹⁴.

Aici a sosit și Barbu Știrbei, fapt confirmat de Arabella Yarka, fiica adoptivă a proprietarului buzoian Scarlat, în carnetul ei intim. Aceasta pretinde că a mers la vila președintelui Partidului Conservator pentru a primi găzduire de la vărul ei George Valentin Bibescu, dar l-a întâlnit pe cumnatul lui Ion I. C. Brătianu, Barbu Știrbei, care a refuzat-o, spunându-i că întregul complex „a fost rechiziționat de armată, unde erau primiți doar militari”¹⁵.

Transferul Marelui Cartier General român, din comuna Periș la Buzău, nu a fost întâmplător. Acțiunea, conform memoriilor colonelului, devenit general, Victor Pétin, șeful de Stat Major al Misiunii Militare Franceze din România, prezenta unele rațiuni strategice. Se spera păstrarea granițelor la Vest de Buzău, „având în dreapta muntele și în stânga Dunărea”. Regele Ferdinand și principalii săi colaboratori mizau pe acest lucru. Potrivit ofițerului superior al armatei din Hexagon „se anunțase deja sosirea a două divizii de cavalerie și alte trei de infanterie țariste”. Urma să se salveze astfel „o parte din regiunea petroliferă și să fie acoperită calea ferată de la Galați, adică legătura pe marea cu Odessa”¹⁶.

Șeful lui, generalul Henri M. Berthelot inserează în jurnalul său de război, pe 19 noiembrie/2 decembrie 1916, următoarele constatări: „La raport este luată decizia de a muta chiar în această seară Marele Cartier General la Buzău. Plecăm la 4:30. Îl iau cu mine pe amiralul Fournier. De la Ploiești se înnoptează de a binelea. Mergem încet, în mijlocul unui adevărat exod. Țăranii fug dinaintea invadatorilor, ducându-și în căruțe tot avutul și mănându-și vitele. Noaptea se întunecă și mai mult din cauza norilor grei de fum cu funingine, luminând pe dedesubt cu licăririle mohorâte ale incendiilor de la depozite și de aceea mai vizibile ale sondelor care ard ca torțele. Este sinistru! Ajungem la Buzău pe la 8. În timp ce se pregătește instalarea, luăm o gustare la bufetul gării împreună cu prefectul”¹⁷.

Conducătorul Misiunii Militare Franceze din România, într-o scrisoare expediată cumnatei sale Louise pe 26 noiembrie/9 decembrie 1916, descrie între altele: „Situația este într-adevăr din ce în ce mai

„dificilă și nu știu ce va rămâne din România dacă rușii nu-i vin grabnic în ajutor. Aici nu poți să pui bază pe nimic.(...) Am părăsit și noi Perișul, care-mi plăcea mult, pentru a veni într-un mic oraș numit Buzău, unde, de altfel, nu vom rămâne prea mult timp, pentru că imediat ce vor sosi rușii, trupele române, vor trece la reorganizare, în spatele lor. Noi îi vom urma bineînțeles pentru a încerca să refacem această armată cât mai curând posibil și să recâștigăm cu ea pământul țării, dar consider că este nevoie de trei luni pentru această realizare”¹⁸.

Un participant direct la agitatele evenimente, maiorul de atunci Toma Dumitrescu, ajuns ulterior general, notează în jurnalul său 19 noiembrie/2 decembrie 1916 între altele: „Cartierul General se mută de la Periș la Buzău cu toate protestările francezilor că ar fi prematură mutarea. De fapt, francezii își instalaseră mai demult bagajele în primul vagon disponibil la chei, iar ceilalți beneficiază de automobile pentru a pleca individual, pe când Marele Cartier General cere 24 de ore și inamicul este la 30 km de Periș”¹⁹.

Șeful de cabinet al generalului Dumitru Iliescu, care gira conducerea Marelui Stat Major al Armatei Române după sinuciderea generalului Vasile Zottu, scrie, mai departe, a doua zi pe 20 noiembrie/3 decembrie 1916 următoarele: „Am sosit la Buzău în noaptea de 19/20 la ora 2, în gară multă afluență de refugiați. Ne-am instalat Cartierul la Primărie, iar locuința domnului general Iliescu și a mea la domnul inginer Cătuneanu, (însurat de curând), el a plecat din Buzău a doua zi după sosirea noastră. De dimineață, domnul general a dat ordin să se instaleze birourile la Primărie, iar mutarea bagajelor din vagoane să se facă mai târziu. Birourile s-au instalat după ora 9.30 a.m. din cauza lipsei de mijloace de transport. Colonelul Petin, foarte arogant, ca de obicei, reproșează că M.C.G. face panică prin faptul că ar schimba repede macazul”²⁰.

În data de 21 noiembrie/5 decembrie 1916, la noul sediu al Marelui Cartier General român au fost luate o serie de măsuri cruciale. O decizie importantă a reprezentat-o stabilirea comenzii militare. Generalul

Radu R. Rosetti reiterează în propriile însemnări la 22 noiembrie/5 decembrie 1916 următoarele: „După o consfătuire a Regelui cu Brătianu, Berthelot și Iliescu, s-a telegrafiat țarului (Nicolae al II-lea - n.n.), care s-a arătat de-a pururea leal și binevoitor. După alte negocieri s-a ajuns la soluția: Regele comandant de câpetenie, având pe (Constantin - n.n.) Prezan ca șef de stat-major pentru trupele românești și cu un general rus cu ad latuș pentru conducerea trupelor rusești. Am avut norocul ca generalul rus, numit mai târziu, (Dimitri Grigorevici- n.n.) Șcerbaciiov să fie un om înțelegător și leal”²¹.

Această soluție a fost agreată și de generalul Henri M. Berthelot, care și-a anunțat superiorii din Periș. El apreciază, de altfel, în propriul jurnal de front, pe 21 noiembrie/5 decembrie 1916, între altele: „Se pune problema comandantului forțelor aliate în România. Într-o telegramă expediată lui (Joseph - n.n.) Joffre, comunicată lui (Pierre Thiebeaut- n.n.) Jamin, insist ca Regele să dețină comanda supremă pe frontul românesc cu un general rus ca adjunct, pentru a comanda trupele ruse care luptă în România”²².

1904, Buzău. Palatul Comunal

Noul ministru plenipotențiar al Rusiei, în țara noastră, generalul Alexandr A. Mossolov, care l-a înlocuit pe fostul ambasador al Imperiului de la Răsărit, Stanislav Poklewski-Koziell, relevă în amintirile sale că însuși Țarul Nicolae al II-lea, în discuția avută

înaintea plecării spre Iași, ar fi mărturisit: „Va trebui ca Regele Ferdinand să fie numit comandantul general al frontului românesc. Dar înainte de a soluționa definitiv această problemă, voi aștepta să conferim cu generalul Zaharov și să-mi trimiteți un raport amănunțit despre cele discutate”²³.

Împăratul tuturor rușilor a acceptat amintita soluție căci, într-o telegramă trimisă la 23 noiembrie/7 decembrie 1916 Regelui Ferdinand, îl informa: „L-am desemnat pe generalul de cavalerie Zaharov pentru a îndeplini funcția de adjunct al tău imediat și sper că această alegere va fi pe placul tău. I-am dat indicațiile necesare pentru formarea Statului Major și a conducerii grupului de armate, care se vor găsi sub comanda ta. Sub

comandamentul tău imediat sunt plasate afară de trupele tale, Armata Dunării, ca și Armata a 4-a, care este în formare și ale cărei corpuri de armată sunt pe cale de a fi transportate”²⁴.

Într-adevăr generalul Vladimir Vladimirovici Zaharov a preluat comanda armatelor țariste

din România. El a fost urmat de generalul Dmitri Grigorevici Șcerbaciiov.

Pe data de 22 noiembrie/6 decembrie 1916, au avut loc o serie de avansări în grad ale unor ofițeri ai Armatei Române. Prințul Nicolae, fiul mai mic al cuplului regal, reiterează în amintirile sale, cu vădită surprindere și revoltă, că: „n-am putut să înțeleg și nu cred că voi putea înțelege vreodată motivele pentru care a fost decorat de către Regele Ferdinand cu Ordinul Mihai Viteazul – clasa I”²⁵. Și noi considerăm că unii șefi, din servilism, ori pentru a ieși în evidență, au exagerat meritele pe tăram militar ale Prințului Moștenitor Carol.

Eugeniu A. Buhman surprinde la rândul său, în memoriile proprii, aceste momente delicate, după cum urmează: „La Buzău, unde se precedase Marele Cartier n-am rămas decât vreo trei zile. În acest timp s-au făcut numeroase și importante înaintări în armată. Seara s-au sărbătorit printr-un mare banchet cei avansați”²⁶.

Cunoscutul jurnalist și om politic de mai târziu, proprietar al ziarului „Universul”, Stelian Popescu, înrolat locotenent (r.) la Regimentul 21 Infanterie Ilfov, cu garnizoana în București, evoca în memoriile personale că, pe data de 23 noiembrie/7 decembrie 1916, s-a deplasat în comuna Drajna, trimis de superiori în interes de serviciu. Apoi ofițerul a mers la Vălenii de Munte, după care a ajuns în Ploiești. El a plecat după aceea spre București, dar abia pe la 12.00 noaptea a ajuns la Chitila. „Aici am fost opriți toți cei din tren de către comandantul gării, care ne-a spus că nimeni nu mai poate intra în Capitală, deoarece ea este pe punctul de a fi ocupată de trupele germane, care susțin lupta dincolo de forturi”. În consecință, Stelian Popescu s-a îndreptat spre Buzău, unde a ajuns la orele 12 noaptea. „Multă lume în această gară, care umblă disperată, iar alții înjurau și criticau ofițerii (pe - n.n.), Rege și guvern.

1914, Buzău. Bulevardul I.C. Brătianu

Ceea ce indignase, în special, pe acea lume disperată, era faptul că, în seara aceea, în restaurantul gării Buzău, fusese un banchet dat de Marele Stat Major, în frunte cu generalul D. Iliescu, în cinstea ofițerilor de la Biroul de operațiuni din Marele Cartier. Se înțelege legitimarea indignării când, după tot ce se

petrecea, numai timp de banchet nu mai era”²⁷.

Proaspătul locotenent-colonel Radu R. Rosetti consemnează în jurnalul propriu din data de 22 noiembrie/5 decembrie 1916, analizând evenimentul, între altele: „Cu toate că am fost de părere că nu era momentul de a se face înaintări, totuși s-au făcut înaintări masive pe ziua de ieri, sub pretextul de a se ridica moralul ofițerilor. Am fost înaintat și eu, dar nu mă bucur deloc, mai ales că manifestările s-au făcut cam de-a valma și fără discernământ. Este o greșeală, o mare greșeală și cu atât mai mare cu cât, cu prilejul acestor înaintări, a avut loc și o masă comună sub pretextul că se serba înaintarea principelui Carol, masă care a dat loc la fel de fel de comentarii defavorabile la adresa Marelui Cartier General, a conducătorilor săi”²⁸.

24 noiembrie 1916. Regele Ferdinand pe peronul gării din Buzău, înainte de plecarea la Iași

Evident ca aceste avansări nu își aveau rostul în condițiile înfrângerilor suferite de trupele române.

Pe data de 25 noiembrie/9 decembrie 1916, Marele Cartier General român și-a mutat sediul la Bârlad. Numeroși martori oculari au surprins în pagini triste dramaticul eveniment. Generalul Alexandru Averescu afirma în notițele sale foarte sumare că: „Azi dimineață a plecat Marele Cartier General de aici la Bârlad. Am găsit la Buzău pe comandantul Corpului VII Armată rusă și Divizia 45 (infanterie - n.n.) rusă a început să sosească. Va veni și un corp de cavalerie cu trei divizii”²⁹.

Autoritățile române își puneau mari speranțe în noile trupe țariste, dar mai ales pe o linie de rezistență în regiunea Râmnicu Sărat - Viziru. În ziua de 11/24 octombrie 1916, generalul Gheorghe Văleanu a primit ordin de la Marele Cartier General Român să înceapă lucrările de fortificație în zona Băile lângă Galați, pe malul stâng al Siretului, între localitățile Nămolosa și Gura Putnei³⁰. Aici se găsea parte din vestita linie de apărare Focșani - Nămolosa - Galați, care însă nu avea toate punctele finalizate. Fortificațiile urmau să treacă pe lângă localitățile Căiuți - Est Panciu - Odobești - Vest Urechești - Vest Râmnicu Sărat - Nisipuri - Viziru.

La 24 noiembrie/7 decembrie 1916, Marele Cartier General român a emis un ordin potrivit căruia urmau să se facă punctele de apărare „călare pe șoseaua Buzău - Râmnicu Sărat - Putredia Mare - și calea ferată”³¹. Din păcate, fortificațiile menționate și-au dovedit o slabă eficiență. Ele s-au realizat în grabă și nu s-au construit cazemate. Doar în sectorul Racovițeni - șoseaua Râmnicu Sărat - Buzău existau două linii de sârmă ghimpată cu baraje de lemn. De aceea nu se putea organiza o rezistență de lungă durată după cum se preconizase inițial³².

Șeful Misiunii Militare Franceze în România descrie în jurnalul propriu, din 24 noiembrie/7 decembrie 1916, plecarea din Buzău astfel: „Decizia de a pleca în această seară. Marele Cartier General român va merge să se instaleze în Moldova, la Bârlad. Guvernul va fi la Iași”. Autorul critică faptul că: „Un tren care îl transportă pe generalul (Anton Ivanovici - n.n.) Denikin, comandantul Corpului 8 Armată s-a oprit exact în centrul Gării din Buzău, pe linia pe care trec trenurile de evacuare. Șeful gării îi solicită să permită manevrarea trenului pe o linie secundară. Denikin consideră propunerea ca o ofensă și pune să se plaseze două santinele în fața locomotivei. Nu reușim să-l convingem de necesitatea eliberării liniei decât

24 noiembrie 1916. Maiorul Cartier, membru al Misiunii Militare Franceze și generalul Florescu, lângă bufetul din gara Buzău

spunându-i că trenul regal trebuie să se formeze exact pe locul ocupat de el. (...) Trenul nostru către Bârlad pleacă la ora 8:00 seara sub supravegherea iluminată de o lanternă a colonelului «Eracle» Nicoleanu”³³.

Colonelul (r.) doctor Vasile Bianu a primit conducerea Spitalului Militar Buzău nr. 166 (fost „I.C. Brătianu” - n.n.). El a rămas în orașul de adopție, Buzău, căci era ardelean de origine, timp de 24 zile. În acest interval, renumitul chirurg a efectuat peste o sută de operații „între care cele mai multe erau amputații (tăieri) de coapse, gambe și antebrățe”³⁴. Dr. V. Bianu, confirmă în jurnalul lui zilnic din 24 noiembrie/7 decembrie 1916, legat de tematica studiului nostru următoarele: „M.S. Regele, împreună cu Marele Cartier General al Armatei, care de patru zile erau în Buzău au plecat spre Bârlad. Noi am primit ordinul de evacuare a tuturor răniților pe cale de vindecare, precum și a celor care pot fi transportabili, reținând numai pe cei amputați de membrele inferioare și pe cei gravi.(...) La început s-a hotărât ca eu să rămân în Buzău cu cei răniți netransportabili și să rămân ca medic civil sub Protecția Crucii Roșii. Dar s-a revenit asupra acestei dispozițiuni, primind un alt ordin ca să plec cât mai grabnic, la formațiunea mea, la Spitalul de Etape Nr. 3, care se găsește la Mărășești”³⁵.

Aflat în mijlocul dramaticelor evenimente, locotenent-colonelul Radu R. Rosetti, șeful Biroului Operații din Marele Stat Major, susține în însemnările proprii din 23 noiembrie/6 decembrie 1916 între altele:

„Seara, la ora 21.30, Marele Cartier General pleacă cu trenul la Bârlad. Eu rămân la Buzău pentru a asigura continuitatea de comandament”. Ofițerul român, care, după o scurtă vreme, va solicita preluarea comenzii unui regiment, mărturisea a doua zi în jurnalul propriu că: „Plec cu automobilul la Bârlad, unde sosesc noaptea târziu. Cartierul îmi este la Școala Normală, unde sunt birourile Marelui Cartier General”³⁶.

Elena Negrescu, soția amiralului Nicolae Negrescu, aflată la Buzău, unde locuiau părinții ei, împreună cu cei doi copii, notează în jurnalul ei pe 2 decembrie 1916 că: „De două zile suntem terorizați de tunuri și aeroplane, ceea ce ne arată că nu sunt departe de a pătrunde în Buzău. Ce durere pentru mine și copii! În timpul nopții am asistat la retragerea Marelui Cartier General, la fuga coloanelor cu nesfârșite convoaie de refugiați, claie peste grămadă în niște căruțe cu mărtoage leșinate, trăsuri, mașini elegante cu perdele trase, toți, ca și noi, își părăseau căminul, pentru a se duce în necunoscut”³⁷.

Eugeniu A. Buhman afirmă la aceeași dată că: „de la Buzău ne-am mutat la Zorbeni, lângă Bârlad. Noi ocupăm casa orfelinatului de pe moșia regală. Regele și Principele Carol au pavilion alături, care a fost mobilat cu multe lucruri aduse de la Cotroceni. Până și cafeaua de dimineață o luăm cu Regele”³⁸.

Regina Maria a avut în schimb o soartă mai vitregă. Ea mărturisește, în propriul jurnal de război, peripețiile prin care a trecut, în felul următor: „Toată lumea e îngrozitor de tristă. Nu știm unde ne vom opri. Nimic nu este hotărât. Niciodată în viața mea nu am plecat în necunoscut(...) Trec din vagon în vagon încercând să înviorez pe cei disperați. Cumplite zile în adevăr! Pe la vremea prânzului am ajuns la Grajduri, unde am rămas un răstimp, pe când (Ernest - n.n.) Ballif pleacă la Iași cu o locomotivă ca să cerceteze orașul și să vadă unde am putea găsi o locuință(...) Am petrecut aproape două săptămâni în tren. În sfârșit, după multă alergătură, (Ernest Ballif - n.n.) a găsit în casa Comandamentului Militar (al Corpului 4 Armată - n.n.). Mi-a fost pusă la dispoziție, dar nu era destul de încăpătoare ca să aibă loc și Regele”³⁹. Aici s-a stabilit Regina cu cei patru copii, întrucât Carol își însoțea tatăl la Zorleni, iar cel de-al șaselea copil, Mircea, a murit în octombrie 1916, la Bufta, din cauza febrei tifoide.

Evacuarea Guvernului prezidat de Ion I.C. Brătianu a stârnit controverse, întrucât nu toți membrii lui susțineau ideea părăsirii imediate a Bucureștiului. Martoră a dramaticelor evenimente, sora primului ministru Sabina Cantacuzino, pretinde în amintirile personale, între altele: „În ziua de 13/25 noiembrie, am însoțit pe mama la Ionel. Am găsit în biroul lui

întregul Minister. Cu telefoanele în mână, discutau cu Statul Major că trebuie să plece guvernul. Pherekyde, Duca și Angelescu erau de părere să aștepte pe germani, aducându-și aminte cât de criticat fusese în Franța guvernul care în timpul ofensivei de la Marna plecase din Paris la Bordeaux. Ionel tăcea, dar după câteva vorbe la telefon se sculă și zise: «Plecăm, Guvernul țării nu poate fi prizonierul inamicului, locul nostru este în Moldova, acolo va fi mâine țara pentru cât vor fi ei aici»”⁴⁰.

Ședința de guvern din 13 noiembrie 1916 a fost într-adevăr extrem de importantă. Participant la ea, în calitate de ministru al Instrucțiunii Publice, I.G. Duca subliniază în amintirile personale următoarele: „Fiecare ministru a fost așadar însărcinat să studieze amănunțit nevoile departamentului său, să ia măsurile cuvenite și să o facă fără întârziere (...) Numai două departamente trebuiau evacuate în întregime: Războiul și Externele. Vintilă Brătianu luase de mult, pe nesimțite, măsuri, când frontul a fost rupt la Jiu, de fapt stabilimentele militare, precum și principalele depozite ale armatei erau de mult în Moldova. Acolo se concentrau și aprovizionările de tot felul, atât pentru trupă, cât și pentru populația civilă. Puține măsuri, prin urmare, rămăneau acum de luat”⁴¹. I.G. Duca arată, de asemenea, că „Brătianu stabilise cu Take Ionescu intrarea sa și a amicilor săi în guvern (...). data intrării oficiale rămăsese să se fixeze ulterior, deocamdată Take Ionescu și cu prietenii lui asistau la ședințele Consiliului de Miniștri”⁴². Viitorul președinte al Partidului Național Liberal (P.N.L.) consideră în memoriile sale că prim-ministrul nu dorea ca deplasarea cabinetului, pe care îl prezida, să se facă direct la Iași: „Brătianu ne rugă să plecăm, dar nu mergem la Iași, să stăm în tren, unde va fi în dosul Marelui Cartier, așa încât, în caz de izbândă, ceea ce nici el nu credea - să putem să ne întoarcem repede la București, iar în caz de înfrângere, să luăm contact cu Cartierul General și pe urmă să mergem să ne reluăm atribuțiile la Iași”⁴³.

Miniștrii au luat măsuri de evacuare. Rămas în teritoriul ocupat, unde a suportat numeroase privațiuni, istoricul de artă Virgiliu N. Drăghiceanu (1879-1964), secretar al Comisiei Monumentelor Istorice și membru corespondent al Academiei Române, surprinde în jurnalul său, pe 13/26 noiembrie 1916, această atmosferă agitată astfel: „După trecerea Oltului și Dunării de trupele germane, încep să se evacueze ultimele birouri ale ministerelor și Marelui Cartier General. Curțile autorităților fumegă de hârtiile arhivelor cărora li se dă foc, se transportă în care învelite cu pânze serviciile Marelui Cartier. O fugă nebună, ceva maladiu, apucă toate clasele societății”⁴⁴.

Într-adevăr panica își făcea tot mai mult simțită prezența printre bucureșteni. Martor al acestor dramatice evenimente, renumitul jurnalist, Constantin Bacalbașa, reiterează în memoriile sale următoarele: „După pierderea bătăliei de la Ghimpați și Drăgănești, orice nădejde e pierdută. Capitala se umple de fugari de pe front. Pe străzile, care vin de la barierele dinspre sud, apar șiruri de trăsurile militare fugite din rând.(...) Acești fugari aduc groaza în Capitală. Strada 13 Septembrie, unde locuiesc, e plină de carele locuitorilor de la Zimnicea și din celelalte sate. Oamenii au încărcat tot ce au putut: mobile, alimente, păsările. Legați de care și căruțe vin caii, vacile, porcii...”⁴⁵.

Personalul spitalelor militare părăsește în grabă Bucureștiul. Infermieră la Spitalul Filantropia, Arabelle Yarka consemnează în carnetul său intim, pe 17/30 noiembrie 1916, cu vădită indignare: „Plecarea medicului șef N. și a Cellei D. (Delavrancea - n.n.), care au tulit-o la prima alarmă, chiar înainte ca veștile proaste să se confirme, a făcut o impresie foarte proastă”⁴⁶.

Lucrurile s-au complicat odată cu întocmirea listelor persoanelor evacuate din ministere. Unul dintre aceștia, care lucra la Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, Constantin Kirilescu evocă aceste momente extrem de agitate într-una din cărțile sale: „În dimineața zilei de 12 noiembrie, o agitație înfrigurată domnea prin toate cancelariile marilor autorități din Capitală. Ministerale fuseseră anunțate că guvernul se strămută la Iași. Odată cu el trebuiau să plece, în seara aceleiași zile sau a doua zi, cu trenuri speciale, o parte a înalților funcționari, împreună cu câțiva funcționari inferiori, necesari serviciilor.(...) Toată ziua, ministerele au fost teatrul unor lupte înverșunate. Se dă lupta pentru înscrierea fericților aleși. Miniștrii erau asaltați, implorați”⁴⁷.

În cele din urmă, plecarea a fost fixată, după câteva amânări, pe data de 19 noiembrie/2 decembrie 1916, la orele 10 seara. „Ionel și Vintilă Brătianu erau încă în cursul dimineții la Periș, m-au rugat să vii și eu spre seară pe acolo ca să vedem ce stări mai sunt de la Prezan și ca să ne sfătuim în privința comunicărilor de făcut autorităților; trebuia să mă urc în trenul ministerial seara, la Periș și să ne oprim a doua zi dimineață la Boboc, prima gară după Buzău” – relatează I.G. Duca⁴⁸.

Înainte de a părăsi Bucureștiul, frații Ionel și Vintilă Brătianu și-au luat rămas bun de la mama și surorile lor, care urmau să rămână în teritoriu ocupat. Ele aveau obligația de a veghea asupra proprietăților familiei din regiunile intrate sub stăpânirea Puterilor Centrale. Martoră a acestor clipe emoționante, Sabina

Cantacuzino, precizează în amintirile ei următoarele: „Ultima plecare și definitivă a fost tot la noi. Era o zi întunecoasă, mama sus pe scară, noi la ușa de la intrare. Am îmbrățișat pe Ionel și pe Vintilă. Ei s-au suit în automobile și au pornit fără să se mai uite înapoi. Nu plângeam niciunul”⁴⁹.

La rândul ei, o altă soră a lui Ionel și Vintilă, Pia Alimănișteanu, scria în jurnalul ei, din 21 noiembrie/4 decembrie 1916, despre aceste momente triste între altele: „În câteva zile ne-am despărțit rând pe rând de ai noștri, despărțire cu atât mai dureroasă cu cât simțeam apropiindu-se dezastrul. Nicio lacrimă nu s-a vărsat în clipele acelea, nici din partea celor care plecau în pribegie, nici acelor care rămăneau pradă vrășmașului. Individul nu mai exista în asemenea împrejurări”⁵⁰.

Primul ministru a lăsat ca Prefect al Poliției Capitalei pe generalul Alexandru Mustăța, un germanofil convins. Secretar general la Ministerul de Interne a fost desemnat un apropiat al lui Petre P. Carp, Lupu C. Kostaki. De Palatul Regal și Domeniile Coroanei urma să se ocupe Alexandra Tzigara-Samurcaș. Un biograf al lui Ion I.C. Brătianu, regretatul istoric Anastasie Iordache, apreciază într-una din cărțile sale aceste desemnări drept „greșeli foarte grave din partea președintelui P.N.L.”⁵¹.

Autoritățile de ocupație și-au pus pe funcții oamenii lor de încredere. Potrivit lui Lupu C. Kostaki, primarul general al Capitalei, Emil Petrescu a rămas în funcție. Dimitrie Nenițescu a fost însărcinat de conducerea Ministerului de Război cu îngrijirea localurilor ce-i aparțineau. Maiorul Sideri a fost lăsat la București ca șef al Batalionului de milițieni „Pentru facerea gărzilor”.

Lupu C. Kostaki, situat în mijlocul evenimentelor, a aflat, în ziua de 20 noiembrie/3 decembrie 1916, că „toți aceia din Guvern ce mai rămăseseră în Capitală au pornit în mare grabă spre Moldova, în cap cu generalul Anghelescu și Corbescu”⁵².

De menționat că la București nu s-a creat un cabinet paralel cu cel din Iași.

Ocupanții au rechiziționat casele unor membri ai Guvernului. Astfel locuința dr. Constantin Angelescu din strada Clemenței, a servit, potrivit mărturiei Sabine Cantacuzino, drept „popotă ofițerească de lux, unde serveau masa membrii Comandamentului german de ocupație, în frunte cu feldmareșalul August von Mackensen”⁵³.

Trenul ministerial, conform relatărilor lui I.G. Duca, trebuia să plece, pe 19 noiembrie/2 decembrie 1916, din gară, la ora 10.00 seara, dar probabil, din

motive organizatorice sau de securitate s-a amânat, căci scrie acesta: „Între orele 11 și 12, ne-am urcat în vagon și, spre miezul nopții, trenul ministerial a pornit spre Boboc. La Boboc, în gară, ne-au tras vagoanele lângă o magazie veche de cereale și acolo au fost două zile hotărâtoare în istorie, reședința guvernului, trei vagoane și o locomotivă sub continuă presiune”⁵⁴.

Populația Bucureștiului a aflat prin intermediul presei că guvernul Brătianu s-a deplasat spre Moldova. Vasile Th. Cancicov, care a rămas în capitală toată perioada ocupației germano-austro-ungară-turco-bulgară, atestă în însemnările personale, la 21 noiembrie/4 decembrie 1916, următoarele: „Cum s-a luminat am trimis după ziare, din ele văd că aseară guvernul a părăsit Bucureștiul. Prefectul de poliție făcea cunoscut că în interes superior guvernul se va strămuta la Iași, pentru a putea păstra legătura cu armata și Aliații”⁵⁵.

Totuși, potrivit lui Alexandru Marghiloman, în data de 21 noiembrie/4 decembrie 1916, este difuzată proclamația generalului A. Mustăță „prin care se suprimă gazetele, se închid localurile de instruire, se ordonă depunerea armelor și se recomandă primirea cuviincioasă a armatelor imperiale”⁵⁶. Regimul ocupației „Centralilor” se va înăspri tot mai mult.

Atmosfera, care domnea atunci în Gara Boboc, era tristă și tensionată, iar natura era potrivnică. Aflat în mijlocul evenimentelor I.G. Duca constată că guvernul din care făcea parte nu era complet. Astfel „Costinescu, bolnav, plecase direct la Iași, Porumbaru – la rândul acestuia bătrân – întovărăși pe Costinescu, Dr. Angelescu se oprise la Buzău, unde avea dispozițiuni de lăsat la proprietățile lui. Rămăsesem deci numai Alecu Constantinescu (Alexandru - n.n.), Radovici (Vasile Gh. - n.n.) Morțun, Victor Antonescu și cu mine și încă Morțun, atras de anumite seducțiuni, la Focșani a găsit un automobil și ne-a lăsat singuri tot timpul. Cerul era din ce în ce mai întunecos, vântul urla tot mai sinistru. De dimineată până seara stăteam închiși în vagoanele noastre așteptând vești care nu mai soseau”⁵⁷.

Observăm că fiecare ministru avea interese proprii. Dr. Constantin Angelescu, buzoian prin adopție, avea pe moșia familiei de la Monteoru numeroase sonde, puțuri, rezervoare. Autoritățile Aliate au cerut incendierea, astuparea, distrugerea acestor instalații pentru a nu cădea în mâinile ocupanților.

Pierzându-se bătălia Bucureștiului, Ionel și Vintilă Brătianu au ajuns în Gara Boboc în seara zilei de 21 noiembrie/4 decembrie 1916. A doua zi, trenul trebuia să ajungă în Buzău și de acolo urma să se deplaseze către Iași. În gara buzoiană s-a urcat și Dr. C. Angelescu.

În după-amiaza aceleiași zile, la Buzău, în vagonul ministerial a avut loc un Consiliu de Miniștri, unde s-a confirmat retragerea pe teritoriul Moldovei.

I.G. Duca arată că „Brătianu rămânea cu Regele și cu Marele Cartier la Buzău. Noi ne întorceam cu trenul ministerial la Boboc și noaptea plecăm definitiv la Iași”⁵⁸.

Aceleași martor ocular a aflat de la Dr. C. Angelescu că în Buzău domnea o agitație grozavă. Populația știa că peste câteva zile va fi pe mâna inamicului. Se temea de devastări și de vandalisme. Străzile erau invadate de trupe în retragere și de refugiați. „Toți povesteau grozăvii, care sporeau încă panica legitimă a locuitorilor”⁵⁹.

Temerile buzoienilor erau confirmate și de locotenent-colonelul Radu R. Rosetti, care consemnează în jurnalul său, la 24 noiembrie/7 decembrie 1916, următoarele: „Vine la mine o delegațiune a cetățenilor din Buzău alcătuită din domnii Iarca, Cătuneanu și alții și condusă de Prefect. Delegația cere să nu se deie o bătălie în preajma Buzăului. O trimite la generalii Denikin și Averescu, acesta din urmă a sosit dimineată cu trenul său special în gara Buzău”⁶⁰.

La rândul său, colonelul Alexandru Stoenescu, ajuns general, comandantul Regimentului 60 Infanterie, înfățișează în cartea sa de memorii starea de spirit existentă în orașul Buzău la 29 noiembrie/12 decembrie 1916, după cum urmează: „Intrat în oraș pe la 11 a.m., am găsit întreg Buzăul plin de oștire, infanterie, artilerie, ruși, diferite coloane, mulți se găseau retrași de patru cinci zile, așteptând ordinul. O aglomerație neînchipuită, mai ales pe șoseaua ce merge la podul de pe Buzău”⁶¹.

În urma plecării Marelui Cartier General Român la Bârlad, cabinetul condus de Ion I.C. Brătianu s-a deplasat către Iași, devenit capitala provizorie a României. Martor al acestui trist moment, același I.G. Duca afirmă, în amintirile personale, cu nedisimulată durere, între altele: „După o ultimă seară tristă, foarte tristă, îngrozitor de tristă, petrecută lângă hangarul nostru din gara Boboc, ne-am culcat și trenul s-a pus în mișcare. Dimineată, la ora 8, soseam la Iași. A doua perioadă a războiului începea”⁶².

Și Buzăul a intrat într-o nouă etapă a istoriei sale. Începând cu noaptea de 1/14 – 2/15 decembrie 1916, Divizia XII Infanterie Bavareză a pătruns localitate, după ce a înfrânt rezistența destul de slabă opusă de Diviziile 3 și 15 Infanterie. Nemții au dus la bun sfârșit, o eficientă mișcare de învăluire, dinspre vest prin satul Lipia⁶³.

Începea acum regimul ocupației germane, care va dura aproape doi ani încheiați.

The Romanian General Headquarters and the Romanian Government in Buzău (November 1916)

Associate professor Constantin I. Stan, Ph.D., Commodore (r) Marius-Adrian Nicoară, Ph.D.

Abstract: The authors first present the circumstances of the installation of the Romanian General Headquarters and the Romanian Government in the city of Buzău and its surroundings. They deal with the situation on the front and present the main decisions adopted in the new location by the Romanian General Headquarters. Some dysfunctions that arose are not neglected either: the inappropriate advancement of some generals and senior officers including Crown Prince Carol, various overly optimistic military strategies. Finally, the two researchers capture the context of the abandonment of the Buzău lands by the two important authorities of the Romanian state.

Keywords: Romanian General Headquarters, Romanian Government, withdrawal, Communal Palace, Buzău.

NOTE

¹ Alexandru Marghiloman, *Note politice 1897-1924*, volumul II (1916-1917), ediție anastatică, Editura Alpha MDN, Buzău, 2019, p. 311.

² I.G. Duca, *Memorii*, vol. III, *Războiul. Partea I (1916-1917)*, ediție de Stelian Neagoe, Editura Machiavelli, București, 1994, pp. 81-82.

³ Mareșal Alexandru Averescu, *Notițe zilnice din război, vol. II, 1916-1918. Războiul nostru*, ediție îngrijită de Eftimie Ardeleanu și Adrian Pandeia, Editura Militară, București, 1992, p.75.

⁴ *Ibidem*, p.78.

⁵ General-colonel (r.) Constantin Popescu, *Memorii*, sub îngrijirea și redactarea colonelului (r.) Gheorghe Cojanu, București, Editura „Societății Scriitorilor Militari”, 2004, pp.51-52.

⁶ Pamfil Șeicaru, *România în Marele Război*, ediție românească, Editura Eminescu, București, 1994, p.27.

⁷ Ștefan Zeletin, *Retragerea. Povestea unui dezastru, octombrie-decembrie 1916*, ediția a II-a de Sorin Cristescu, Editura Humanitas, București, 2023, p.159.

⁸ Alexandru Tzigara-Samurcaș, *Memorii*, vol. II (1910-1918), ediție critică de Ioan Șerb și Florica Șerb, Editura „Grai și suflet-Cultură Națională”, București, 1999, p.160.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Mareșal Alexandru Averescu, *Op. Cit.*, vol. II, p.97.

¹¹ Sabina Cantacuzino, *Din viața familiei Ion C. Brătianu*, vol. II, ediția a II-a îngrijită de Elisabeta Simion, Editura Albatros, București 1996, p. 17.

¹² Alexandru Marghiloman, *Op. Cit.*, vol. II, p.85.

¹³ General Radu R. Rosetti, *Mărturisiri*, vol. I-II, III, ediție îngrijită de Maria Georgescu, Editura Litera, București, 2020, pp. 669-670.

¹⁴ Eugeniu Arthur Buhman, *Patru decenii în serviciul Casei Regale a României, Memorii, 1898-1940*, ediție îngrijită de Cristian Scarlat, Editura Sigma, București, 2006, pp. 182-183.

¹⁵ Arabella Yarka, *De pe o zi pe alta. Carnet intim 1913-1918*, traducere de Denisa Toma, Editura Compania București, 2010, pp.143-144.

¹⁶ Generalul Victor Pétin, *La drame roumaine 1916-1918*, preface du general Weygand Payot, Paris, 1932, pp.55-56.

¹⁷ General Henri Berthelot, *Memorii și corespondență 1916-1919*, introducere de Gleen E. Torrey, traducere de Mona Iosif, ediția a III-a, Editura Militară, București, 2012, p.110.

¹⁸ *Ibidem*, pp.115-116; C.I. Stan, *Generalul Henri M. Berthelot și românii*, Editura Paideia, București, 2008, p.40.

¹⁹ Generalul Toma Dumitrescu, *Jurnal. Războiul național (1916)*, ediție îngrijită de Petre Otu și Maria Georgescu, Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1999, p. 175.

²⁰ *Ibidem*, p.176.

²¹ Generalul Radu R. Rosetti, *Op.Cit.*, vol.III, p.667; C.I. Stan, *Regele Ferdinand Întregitorul 1914-1927*, ediția a II-a, București, Editura Paideia, 2011, p.141.

²² General Henri Berthelot, *Op. Cit.*, p.112.

²³ Generalul A.A. Mossolov, *Misiunea mea în România Curtea Imperială a Rusiei și Curtea Regală a României în timpul războiului (Memorii)*, ediție îngrijită de Marin C. Stănescu, Editura Silex, București, 1997, p.35.

²⁴ Vasile Popa (editor), *Misiunea generalului Coandă la Stavka (1916-1917)*, Editura Militară, București, 2010, p.257, doc.193.

²⁵ Prințul Nicolae de Hohenzollern, *În umbra Coroanei României. Documente, Amintiri și comentarii*, ediție îngrijită de Gheorghe Buzatu Stela Chepteș și Sorin Pirvu, Editura Tipo Moldova, Iași, 1991, p. 41.

²⁶ Eugeniu A. Buhman, *Op. Cit.*, p.183.

²⁷ Stelian Popescu, *Amintiri*, ediție îngrijită de Ioan Opreș, Editura Albatros, București, 2000, p. 148.

²⁸ Generalul Radu R. Rosetti, *Op. Cit.*, vol.III, pp. 675-676; Maria Georgescu, *În vântul războiului*, Radu R. Rosetti, Editura Litera, București 2019, p.105.

²⁹ Mareșal Alexandru Averescu, *Op. Cit.*, vol. II, p. 98; Emil Niculescu, *Mărturii esențiale despre eroi și armata din zona Buzăului și Râmnicu Sărat*, ediție îngrijită de Constantin Marafet, Editura Rafet S.R.L., Râmnicu Sărat, 2022, p.115.

³⁰ Arhivele Militare Naționale Române, Fond Marele Cartier General, Biroul Operații, dosar nr. crt. 460/1916, f. 54.

³¹ *Ibidem*, ff.44-45.

³² *Ibidem*, C.I. Stan, *Buzăul și Râmnicu Sărat în anii ocupației germane 1916-1918*, Editura Editgraph, Buzău, 2008, p.43.

³³ General H. Berthelot, *Op. Cit.*, pp.113-114.

³⁴ Dr. Vasile Bianu, *Însemnări din Războiul României Mari, Tom I. De la mobilizare până la pacea din București*, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, Cluj, 1926, p. 52.

³⁵ *Ibidem*, p. 52; C.I. Stan, Valeriu Nicolescu, Marcela Chiriță (editori), *Buzăul în anii Marelui Război. Memorii, jurnale, însemnări zilnice, articole din presa vremii, imagini de epocă*, Buzău, 2018, p.150.

³⁶ General Radu R. Rosetti, *Op. Cit.*, vol.II, pp.676-677.

³⁷ Elena Negrescu, *Descrierea Războiului de o refugiată. Notele unei românce care a suferit pentru țara ei. Jurnal. (1916-1918)*, Editura Detectiv, București, 2006, p. 97.

³⁸ Eugeniu Buhman, *Op. Cit.*, p. 183.

³⁹ Maria, Regina României, *Jurnal de război*, vol. I (1916-1917), traducere de Anca Bărbulescu, ediție îngrijită de Lucian Boia, Editura Humanitas, București, 2014, pp.234;237.

⁴⁰ Sabina Cantacuzino, *Op.Cit.*, p.17.

⁴¹ I.G. Duca, *Memorii*, vol.III, *Războiul. Partea I (1916-1917)*, ediție îngrijită de Stelian Neagoe, Editura Machiavelli, București, 1994, pp. 81-82.

⁴² *Ibidem*; colonel (r.) Mircea Tănase, colonel (r.) Radu Voicu, *În decembrie 1916, Guvernul României a avut reședința în gara Boboc-Buzău*, în volumul *Forțele Aeriene ale României de la Războiul de Întregire Națională la perspectivele euro-atlantice*, vol. II, Editura Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București.

⁴³ I.G. Duca, *Op.Cit.*, vol.III, p.97.

⁴⁴ Virgiliu N. Drăghiceanu, *707 zile sub cultura pumnului german*, ediție îngrijită și prefață de I. Opreșan, Editura Saeculum-Vizual, București 2012, pp. 20-21.

⁴⁵ Constantin Bacalbașa, *Bucureștii de altă dată*, vol. IV, text integral, Editura Albatros, București, 2007, p. 274.

⁴⁶ Arabella Yarka, *Op.Cit.*, p.125.

⁴⁷ Const. Kirijescu, *Istoria Războiului pentru întregirea României 1916-1919*, vol. I, Institutul de Arte Grafice „România Nouă”, București, 1922, p.486.

⁴⁸ I.G. Duca, *Op. Cit.*, vol. III, p.97.

⁴⁹ Sabina Cantacuzino, *Op. Cit.*, vol.II, pp.16-17.

⁵⁰ Pia Alimănișteanu, *Însemnări din timpul ocupației germane (1916-1918)*, ediția a II-a revizuită, Editura Corint Books, București, 2017, pp.11-12.

⁵¹ Anastasie Iordache, *Ion I.C. Brătianu*, ediția I-a, Editura Albatros, București 1994, p. 324.

⁵² Lupu C. Kostaki, *Memoriile unui trădător. Un înalt funcționar român, sub guvernământul militar german, 1916-1918*, ediție îngrijită de Alexandru Istrate și Claudiu Lucian Topor, Editura Humanitas, București, 2020, pp.245-246.

⁵³ Sabina Cantacuzino, *Op.Cit.*, vol. II, p. 39; C.I. Stan, Viorel Frîncu, *Dr. Constantin Angelescu, omul politic, diplomatul și ctitorul de școli românești (1869-1948)*, Editura Teocora, Buzău, 2009, p. 29.

⁵⁴ I.G. Duca, *Op. Cit.*, vol. III, pp. 97-98.

⁵⁵ Vasile Th. Cancicov, *Impresii și păreri personale din timpul războiului României. Jurnalul zilnic: 13 august 1916-13 decembrie 1918*, vol. I, ediția I-a, Editura ziarul „Universul”, București 1921, p. 200.

⁵⁶ Alexandru Marghiloman, *Op. Cit.*, vol. II, p. 319.

⁵⁷ I.G. Duca, *Op. Cit.*, vol. III, pp.99-100; C.I. Stan, *Împrejurările instaurării ocupației germane în orașul Buzău (1/14-2/15 decembrie 1916)*, în revista „Străjer în calea furtunilor”, an XI, nr. 22, decembrie 2017, p.74.

⁵⁸ I.G. Duca, *Op. Cit.*, vol. III, p.102.

⁵⁹ *Ibidem*.

⁶⁰ General Radu R. Rosetti, *Op. Cit.*, vol.III, p. 677.

⁶¹ General Alexandru Stroescu, *În ploaia de gloanțe. Note din carnetul de companie 1916-1918*, Editura Cartea Românească, București, 1919, p. 48.

⁶² I.G. Duca, *Op. Cit.*, vol.III, p.103.

⁶³ Serviciul Județean Buzău al Arhivelor Naționale, Fond Prefectura jud. Buzău, dosar nr. 24/1918, f.16.

ONOAREA ROMÂNILOR VS. IMPERIALISMUL RUSESC SAU CUM ROMÂNIA A RESTITUIT TEZAURUL ARHIVISTIC RUSESC

Conferențiar universitar Dr. habilitat Anatolie LEȘCU'

Relațiile românilor cu rușii au un istoric lung de secole și poate fi apreciat ca unul contradictoriu, când scurtele perioade de amicitie forțată (Războiul de Independență, Primul Război Mondial, comunismul) se succedau cu lungi perioade de suspiciune și ură reciprocă. Timpurile, când în spațiul geografic românesc sincer se credea, așa cum scria Mitropolitul Dosoftei că „de la Răsărit lucește lucoare” demult au apus. Deși românii au contribuit substanțial la dezvoltarea culturală a rușilor și la întărirea puterii militare a Imperiului Rus, luna de miere a relațiilor româno-ruse era una scurtă și deloc reciprocă. Aici putem menționa persoanele de valoare a unui Petru Movilă, Nicolae Milescu, Dimitrie și Antioh Cantemir, Mihai Herescu (Herascov), care au contribuit enorm la dezvoltarea și progresul culturii rusești. Românii, și generalul Constantin Cantemir, fiul domnitorului Antioh Cantemir, erau cei care au indicat rușilor unica direcție strategică posibilă de a înfrânge, din punct de vedere militar, Imperiul Otoman, cea balcanică tranzitând teritoriul Principatelor Române. Românii erau cei, în persoana colonelului Apostol Chigeci, care au sugerat lui Petru cel Mare ideea de a crea în Rusia corpul cavaleriei ușoare, reprezentat de regimente de husari².

Pentru serviciile aduse Maicii Rusia, românii erau tratați cu suspiciune, îngâmfare și aroganță, răsplătindu-i cu multiple rapturi teritoriale (1812, 1878, 1940-1944). Elocventă, din acest punct de vedere, este istoria tezaurului român, trimis, în 1916, la păstrare în Rusia și care nu a fost în întregime returnat nici până în ziua de azi. Altul era comportamentul românilor în ceea ce ținea de bunurile materiale și spirituale ale rușilor, aflate la păstrare pe teritoriul României, în special față de arhiva Comandamentului Rus al Frontului Românesc. Preluarea puterii în urma loviturii de stat, din St. Petersburg, de către bolșevicii în frunte cu Vl. Ulianov-Lenin și semnarea, în martie 1918, a păcii separate cu Puterile Centrale de la Brest-Litovsk, a impus ieșirea temporară a României din război și desființarea frontului românesc. Pentru lichidarea formală a frontului, comandantul rus, generalul de infanterie Dmitri Șcerbacev, a creat o Comisie de lichidare a frontului, numindu-l în funcția de șef-comisie pe general-locotenentul August Perjhailo, fost comandant al Armatei a 6-a ruse.

La momentul constituirii comisiei, toate documente operative, de o imensă valoare istorică, erau stocate într-o imensă arhivă, conservată în siguranță la Bolgrad

– sediul Comandamentului Rus al Frontului Românesc, la Chișinău – capitala Republicii Democratice Moldovenești și, parțial, la Botoșani. Toate cele trei locații de depozitare și păstrare ale documentelor arhivate erau în afara pericolului de a fi capturate și distruse de bandele bolșevizate înarmate, aflându-se sub protecția unităților regulate ale Sfatului Țării. Puțin diferită era situația la Vâlcov – portul de bază a Flotei Dunărene ruse, unde erau depozitate documentele ce țineau de arhiva Marinei Ruse³², transformat în locul ciocnirilor violente între marinarii bolșevizați și unitățile de voluntari ai rușilor albi. Dar și aici, situația s-a stabilizat odată cu înaintarea unităților armatei române și unirea, la 27 martie 1918, a Basarabiei cu România.

Acestor documente din arhivele militare ale Frontului Românesc li s-au adăugat și alte obiecte cu caracter simbolic, cum ar fi Drapelele de Luptă ale celor patru regimente din cadrul Diviziei 14 Infanterie, care, la 21 ianuarie 1918, prin Ordinul nr. 1398 al generalului de infanterie Dmitri Șcerbacev, asistent-comandant suprem al Frontului Românesc, a fost „moldovenizată”, primind denumire de Divizia 1 Infanterie a Republicii Moldovenești⁴. Cele patru unități ale fostei Divizii 14 Infanterie – Regimentele 53 Infanterie Volinsk, 54 Infanterie Minsk, 55 Infanterie Podolsk și 56 Infanterie Jitomir, cât și Brigada 14 Artilerie, reprezentau gloria armatei țariste, întruchiparea virtuții militare a rușilor. Toate cele patru regimente erau decorate cu Drapelele Sf. Gheorghe de luptă. Pentru a păstra relicvele istorice militare, Comandamentul fostei Divizii 14 Infanterie s-a adresat, la 26 ianuarie 1918, către generalul D. Șcerbacev cerând permisiunea de a transfera Drapelele de Luptă de pe front la Chișinău. În vederea organizării transportării relicvelor, D. Șcerbacev s-a adresat, la rândul său, Sfatului Țării, care, în persoana Directorului General de Război și Marină, colonelul Constantin Brăescu, a ordonat începerea pregătirilor pentru transportarea Drapelelor de Luptă, prin intermediul căii ferate, la Chișinău. Pentru preluarea și însoțirea Drapelelor și a altor relicve, în Regimentul 1 Moldovenesc de Infanterie au fost formate patru plutoane, compuse, fiecare, din 25 de ostași sub comanda unui ofițer. Cu predarea-preluarea Drapelelor din partea rușilor era însărcinat general-maiorul Constantin Meller (Moller)⁵.

Generalul A. Perjhailo a adunat într-un loc toate arhivele cu documente operative de luptă, relicve istorice militare, constituind Depozitul Arhivelor Militare Ruse. În fața generalului a apărut problema

unde acest depozit ar putea fi păstrat. În căutarea soluțiilor, s-a adresat generalului Constantin Hârjeu, pe atunci ministru de Război, cu rugămintea de a depozita această arhivă la Iași. Cererea acceptată, toate documentele au fost aduse la Iași și depozitate, în luna mai 1918, în cazarma Vânătorilor de Munte, sub forma de Depozitul de Arhive Militare Ruse⁶.

Volumul imens de documente transferat la Iași, prin intermediul Căilor Ferate Române, în 8 vagoane de marfă, necesita nu numai preluarea și depozitarea lui, ci și măsuri urgente de triere și conservare în vederea salvării lui de la distrugere. În acest scop, guvernul României a constituit o echipă de lucru, formată din cei mai buni arhivari, care au început lucrul migălos de triere a tuturor documentelor din Depozitul de Arhive Rusă. În urma efortului intens, depus de specialiști români, către luna octombrie 1919, triajul documentelor ruse a fost finalizat, fiind salvate de la distrugere 4.500 de lăzi.

Simultan cu munca depusă în vederea salvării documentelor, guvernul român a decis și soarta definitivă a arhivei. Conștienți de importanța inegalabilă pentru ruși a arhivei respective, care nu era o pradă de război, dar un adevărat tezaur încredințat României pentru păstrare de către fostul său aliat, guvernul a hotărât restituirea sa posesorului de drept. În pofida faptului că autoritățile române erau deja la curent cu confiscarea de către bolșevici a tezaurului național, decid, totuși, restituirea Arhivei Militare Ruse guvernului rus, oficial recunoscut de majoritatea țărilor lumii, anume cel, reprezentat de rușii albi, din sudul Ucrainei, de către generalul A. Denikin. Această hotărâre nu era una simplă și ușoară, deoarece rușii albi se luptau pentru o Rusie unică și indivizibilă, în hotarele vechi ale Imperiului Rus și, deci, nu recunoșteau unirea Basarabiei cu România. Totuși, reieșind din obligațiile asumate în trecut cu fostul său aliat, ținând cont de camaraderia de arme înființată și forțată în luptele

din vara anului 1917 și în baza unui anumit cod de onoare respectat, rar întâlnit, dar și mai rar respectat în relații internaționale, s-a luat decizia de a restitui arhiva rușilor. Cu acest prilej, autoritățile române au contactat pe generalul A. Denikin pentru a stabili, în comun acord, modul, destinația și locul transportării arhivei din România. În final, s-a luat decizia ca întreaga arhivă să fie transportată pe calea maritimă în diferite porturi de pe Marea Neagră, controlate de rușii albi.

Prima tranșă a fost transportată, în perioada aprilie-iulie 1919, de la Iași la Constanța, unde a fost imbarcată pe un vas românesc cu destinația Rusia⁷. Al doilea transport, care număra 60 de lăzi cu documente, a fost transportat în iulie 1919. La 13 august 1919, pe vaporul românesc „Nicolae” au fost imbarcate alte 70 de lăzi ale arhivei, cu destinația finală – portul Taganrog. La 13 octombrie 1919 a urmat al patrulea transport, cu 1.621 de lăzi, la 19 octombrie, cel de al cincilea transport, cu până la 500 de lăzi⁸, iar la 6 decembrie 1919, a urmat ultima, a șasea tranșă. În total, cu cele șase transporturi, în Rusia, au fost expediate 3.211 de lăzi din cele 4.727 existente, la Iași rămânând 1.516 de lăzi, depozitate în cazărmiile Regimentelor 4 Vânători și 7 Roșiori⁹, ulterior transportate și ele în Rusia.

După înfrângerea rușilor albi în Războiul Civil, arhiva militară a fost preluată de Armata Roșie, ea completând fondurile Arhivei Istoric-Militare de Stat a Federației Ruse, devenind o importantă sursă documentară pentru cercetarea istoriei legate de acțiunile militare de pe Frontul Românesc. Ceea ce ține de Tezaurul românesc, el se află până în prezent la Moscova, fapt, ce demonstrează, o dată în plus, diferența în tratarea problemelor și diferendelor de ordin internațional – cel rusec, arogant, agresiv și bazat pe lipsa de respect reciproc și cel românesc, bazat pe dreptul internațional și respectarea cuvântului dat și a documentelor semnate.

The Honor of the Romanians vs. Russian Imperialism or how Romania returned the Russian Archival Treasury - Associate professor Anatolie Leșcu, Ph.D.

Abstract: In 1918, Romania came into possession of the Russian Military Archive, its former ally in the First World War. The Romanian government decided that the entire archive should be transported by sea to various ports on the Black Sea, controlled by the White Russians. After the defeat of the White Russians in the Russian Civil War, the Military Archive was taken over by the Red Army, supplementing the funds of the State Historical-Military Archive of the Russian Federation, becoming an important documentary source for the research of history related to military actions on the Romanian Front. As for the Romanian Treasury, it is still in Moscow, a fact that proves, once again, the difference in the treatment of international problems and disputes – the Russian one, arrogant, aggressive and based on the lack of mutual respect and the Romanian, based on international law and respecting the word given and the documents signed.

Keywords: Romania, Russia, White Russians, Military Archive, transport, sorting, storage.

NOTE

¹ Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”, Chișinău, Republica Moldova.

² A. Leșcu, *Românii în armata imperială rusă: secolul al XVIII-lea – prima jumătate a secolului al XIX-lea*, București, Editura Militară, 2005, p. 51.

³ Arhiva Națională a Republicii Moldova (în continuare ANRM), Fond 1725, inventar 3, dosar nr. 62, f. 2.

⁴ A. Leșcu, *Armata regulată a Republicii Democratice Moldovenești (iulie*

1917-iulie 1918): structura, componența, personalitățile, București, Editura Militară, 2022, p. 40.

⁵ ANRM, Fond 1725, inventar 3, dosar nr. 25, f. 293.

⁶ Ibidem, dosar nr. 62, f. 1.

⁷ Ibidem, f. 4.

⁸ Ibidem, f. 6.

⁹ Ibidem, f. 10.

ROMÂNIA – SEMNATARĂ A CONVENȚIEI REFERITOARE LA ARHIVE (1920)

Dr. Luminița GIURGIU¹

Dr. Teodora GIURGIU²

Prima mare conflagrație mondială s-a încheiat prin semnarea de tratate succesive, care au configurat un nou echilibru, fragil de altfel, în lume. De interes pentru tema propusă sunt două – Saint Germain en Laye și Trianon.

Tratatul de la Saint Germain en Laye a fost semnat de Puterile Aliate și Asociate și Austria, la 10 septembrie 1919. Prin tratat, s-a recunoscut independența Republicii Austria și dezmembrarea Imperiului Austro-Ungar, prin constituirea statelor Polonia, Cehoslovacia și a Regatului Sârbilor, Croaților și Slovenilor, apartenența Bucovinei la România și a Tirolului de Sud la Italia.

Tratatul de la Trianon a fost semnat între Puterile Aliate și Asociate și Ungaria, la 4 iunie 1920, în calitate de stat succesor al Imperiului Austro-Ungar. Tratatul a stabilit frontierele noului stat Ungaria cu vecinii săi: Austria, Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor, România și Cehoslovacia, consfințind unirea dintre Basarabia, Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș cu România.

În baza articolelor 274 din Tratatul de la Saint Germain și 275 din Tratatul de la Trianon a fost posibilă negocierea și semnarea unei convenții, care să reglementeze statutul arhivelor, actelor, documentelor și obiectelor care se regăseau în posesia Austriei și Ungariei, precum și a statelor nou constituite prin dezmembrarea Imperiului Austro-Ungar.

La 6 aprilie 1920, la Roma, împuterniciții Austriei, Ungariei, Italiei, Poloniei, României, Regatului Sârb-Croato-Sloven și Cehoslovaciei au semnat Convenția privitoare la „chestiunile ce se referă la Arhive”.

Documentul a fost redactat în limbile franceză și italiană, urmând să fie păstrat de Guvernul Italiei. Acesta din urmă avea obligația de a remite o copie fiecărui semnatar.

Partea română a fost reprezentată de Eftimie Antonescu³, consilier la Curtea de Casație din București.

Convenția privind arhivele a fost publicată în „Monitorul Oficial” din 6 iunie 1930.

„CONVENȚIE ÎNȚRE

AUSTRIA, UNGARIA, ITALIA, POLONIA, ROMÂNIA, REGATUL SERBO-CROATO-SLOVEN ȘI CEHOSLOVACIA PRIVITOARE LA CHESTIUNILE CE SE REFERĂ LA ARHIVE

AUSTRIA, UNGARIA, ITALIA, POLONIA, ROMÂNIA, REGATUL SERBO-CROATO-SLOVEN ȘI CEHOSLOVACIA în dorința de a regula chestiunile referitoare la Arhive, voind a încheia o Convențiune în acest scop, Înaltele Părți Contractante au numit ca plenipotențieri ai lor:

PREȘEDINTELE FEDERAL AL REPUBLICII
AUSTRIECE:

D. REMI KWIATKOWSKY, trimis extraordinar și
ministru plenipotențiar;

ALTEȚA SA REGENTUL UNGARIEI:

D. conte NEMES de Hidvégh, trimis extraordinar și
ministru plenipotențiar;

MAIESTATEA SA REGELE ITALIEI:

Ex. Sa MARCHIZUL GUGLIELMO IMPERALI,
senator al Regatului, ambasador;

ȘEFUL STATULUI POLONEZ:

D. MACIEJ LORET, însărcinat de afaceri al Statului
Polonez la Roma;

MAIESTATEA SA REGELE ROMÂNIEI

D. EF. ANTONESCU, consilier la Curtea de Casație
din București;

MAIESTATEA SA REGELE SÂRBILOR,
CROAȚILOR ȘI SLOVENILOR:

D. OTTOKAR RYBAR, fost deputat;

PREȘEDINTELE REPUBLICII
CEHOSLOVACE

D. VLASTIMIL KYBAL, trimis extraordinar și
ministru plenipotențiar;

care, după ce și-au depus deplinele lor puteri,
recunoscute în bună formă, au convenit ceea ce
urmează:

Articolul I

Austria și Ungaria, pe de o parte, și celelalte State semnatare ale prezentei Convențiuni, pe de altă parte, precum și aceste din urmă State între ele se angajează a ușura prin toate mijloacele, conform prezentei Convențiuni, restituțiunea și remiterea tuturor actelor, arhivelor, documentelor și obiectelor de toate felurile, vizate prin Tractatele de la Saint Germain și Trianon.

Restituțiunea și remiterea se referă respectiv:

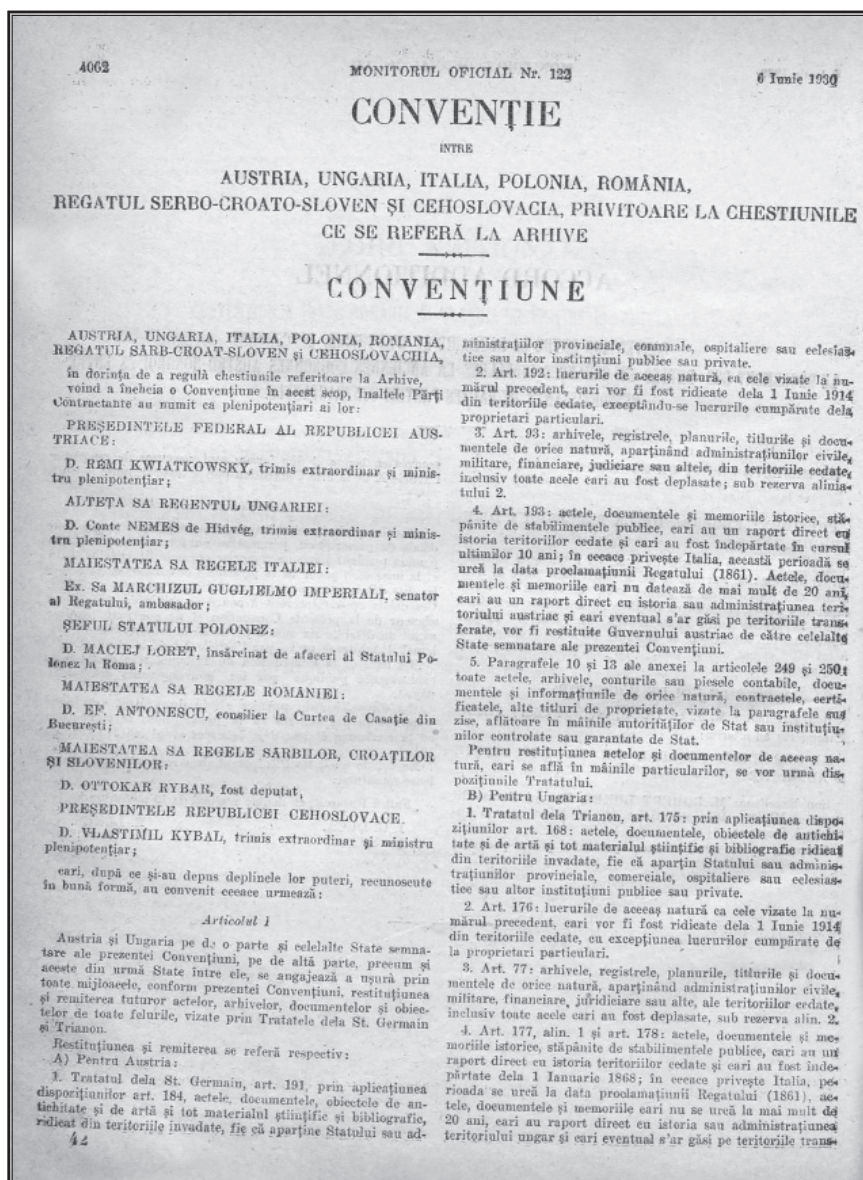
A) Pentru Austria:

1. Tratatul de la Saint Germain, art. 191⁴, prin aplicațiunea dispozițiunilor art. 184⁵, actele, documentele, obiectele de antichitate și de artă și tot materialul științific și bibliografic, ridicat din teritoriile invadate, fie că aparțin Statului sau administrațiilor provinciale, comunale, ospitaliere sau ecleziastice sau altor instituții publice sau private.

2. Art. 192⁶: lucrurile de aceeași natură, ca cele vizate la numărul precedent, care vor fi fost ridicate de la 1 iunie 1914 din teritoriile cedate, exceptându-se lucrurile cumpărate de la proprietarii particulari.

3. Art. 93⁷: arhivele, registrele, planurile, titlurile și documentele de orice natură, aparținând administrațiilor civile, militare, financiare, judiciare sau altele, din teritoriile cedate, inclusiv toate acele care au fost deplasate, sub rezerva alineatului 2.

4. Art. 193⁸: actele, documentele și memoriile istorice, stăpânite de stabilimentele publice, care au un raport direct cu istoria teritoriilor cedate și care au fost îndepărtate în cursul ultimilor 10 ani; în ceea ce privește Italia, această perioadă se urcă la data proclamațiunii Regatului (1861). Actele, documentele și memoriile care nu datează de mai mult de 20 ani, care au un raport direct cu istoria sau administrațiunea teritoriului austriac și care eventual s-ar găsi în teritoriile transferate, vor fi restituite Guvernului austriac de către celelalte State semnatare ale prezentei Convențiuni.

5. Paragrafele 10⁹ și 13¹⁰ ale anexei la articolele 249 și 250: toate actele, arhivele, conturile sau piesele contabile, documentele și informațiunile de orice natură, contractele, certificatele, alte titluri de proprietate, vizate la paragrafele sus-zise, aflătoare în mâinile autorităților de Stat sau instituțiilor controlate sau garantate de Stat.

Pentru restituțiunea actelor și documentelor de aceeași natură, care se află în mâinile particularilor, se vor urma dispozițiunile Tratatului.

B) Pentru Ungaria:

1. Tratatul de la Trianon, art. 175¹¹: prin aplicațiunea dispozițiunilor art. 168¹²: actele, documentele, obiectele de antichitate și de artă și tot materialul științific și bibliografic ridicat din teritoriile invadate, fie că aparțin Statului sau administrațiilor provinciale, comerciale, ospitaliere sau ecleziastice sau altor instituții publice sau private.

Nr. 122.

15 LEI EXEMPLARUL

Vineri, 6 Iunie 1930

REGATUL ROMÂNIEI

MONITORUL OFICIAL

PARTEA I-a

LEGI, DECRETE

JURNALE ALE CONSILIULUI DE MINISTRI, DECIZIUNI MINISTERIALE, COMUNICATE, ANUNȚURI JUDICIARE DE INTERES GENERAL

ABONAMENTE	PARTEA I-a sau II-a	PREȚUL	PUBLICAȚIUNI	PREȚUL
în lei	an an (6 luni) (3 luni) (1 lună)	an an (6 luni) (3 luni) (1 lună)	în lei	an an (6 luni) (3 luni) (1 lună)
la par:			Jurnale	
Particulari	2.800	1.000	Jurnalul Consiliului de Miniștri pentru servirea avansurilor agri	1.500
Autorități de stat, județ și comune urbane	1.800	900	pentru lucrările industriale la industrii și fabrici	1.500
Autorități comunale rurale	1.000	500	Jurnalul Consiliului de Miniștri pentru servirea avansurilor agri	1.500
la străinătate	2.000	1.000	Jurnalul Consiliului de Miniștri pentru servirea avansurilor agri	1.500
Prețul unei exemplare	15 (parcasi I-a) 20 (parcasi II-a)	15	Jurnalul Consiliului de Miniștri pentru servirea avansurilor agri	1.500
din anul trecut	30	30	Publicații	
Alte abonamente care și publicațiile pentru autorități și particulari se plătesc separat	10	10	Publicații pentru studii de drept	400
Tranzituri	10	10	Publicații pentru studii de drept	400
Partea pentru sume și corespondență trimisă cu poșta, rețeaua și cheltuielile de expediere	10	10	Publicații pentru studii de drept	400
de anul trecut pe înțeles	10	10	Publicații pentru studii de drept	400
Se poate încheia la termen de 3 ani sau la mai mult			Publicații pentru studii de drept	400
Lămuriri: La redacția revistei se pot prezenta cererile de înțelegere și grupuri de			Citațiuni	
cărți să vor fie considerate ca cereri de înțelegere			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni	
			Citațiuni</	

2. Art. 176¹³: lucrurile de aceeași natură ca cele vizate la numărul precedent, care vor fi fost ridicate de la 1 iunie 1914 din teritoriile cedate, cu excepțiunea lucrurilor cumpărate de la proprietari particulari.

3. Art. 77¹⁴: arhivele, registrele, planurile, titlurile și documentele de orice natură, aparținând administrațiilor civile, militare, financiare, judiciare și alte, ale teritoriilor cedate, inclusiv toate acele care au fost deplasate, sub rezerva alin. 2.

4. Art. 177, alin. 1¹⁵ și art. 178¹⁶: actele, documentele și memoriile istorice, stăpânite de stabilimentele publice, care au un raport direct cu istoria teritoriilor cedate și care au fost îndepărtate de la 1 ianuarie 1868; în ceea ce privește Italia, perioada se urcă la data proclamării Regatului (1861), actele, documentele și memoriile care nu se urcă la mai mult de 20 ani, care au raport direct cu istoria sau administrațiunea

teritoriului ungar și care eventual s-ar găsi pe teritoriile transferate, vor fi restituite Guvernului ungar de către celelalte State semnatare ale prezentei Convențiuni.

5. Paragrafele 10¹⁷ și 13¹⁸ ale anexei la art. 232 și 233: toate actele, arhivele, conturile sau piesele contabile, documentele și informațiile de orice natură, contractele, certificatele și alte titluri de proprietate, vizate la paragrafele sus-zise, care se află în mâinile autorităților de Stat sau ale instituțiilor controlate sau garantate de Stat. Pentru restituțiunea actelor și documentelor de aceeași natură, care se află în mâinile particularilor, se vor urma dispozițiunile Tractatului.

Articolul II

Prezenta Convențiune se aplică, de asemenea, la tot ceea ce privește comunicațiunea prevăzută prin alin. 2 la art. 93 din Tratatul de la St. Germain și respectiv prin alin. 2 la art. 77 din Tratatul de la Trianon. În lipsa unor Convențiuni particulare încheiate sau care vor fi încheiate între Statele interesate, comunicațiunea privitoare la aceste arhive, registre, planuri, documente, titluri, implică în special liberul acces la arhivele, registrele și celelalte depozite

publice, vizate în articolele citate ale ziselor Tractate, inspecțiunea, consultarea, facultatea de a face copii, extrase, fotografii sau reproducțiuni de altă natură și în cazuri particulare de a obține împrumuturi temporare, sub condițiunea reciprocității din partea Statelor interesate și fără a dăuna serviciului curent, precum și obligațiunea de a păstra în bună stare și de a nu deplasa arhivele și documentele în chestiune.

Este bine înțeles că acest articol nu se referă la documentele privitoare exclusiv la administrațiunea teritoriilor Austriei și Ungariei actuale.

Prezenta Convențiune se aplică la actele, arhivele etc. privitoare la vechile administrațiuni austriece, ungare și austro-ungare, nu numai dacă se află pe teritoriul Austriei și respectiv al Ungariei, dar chiar și pe orice alt teritoriu al fostei Monarhii, transferat celorlalte State contractante.

Articolul III

Restituțiunea și remiterea vor avea loc direct de la un stat la altul prin procedura următoare:

1. Fiecare din Statele contractante va desemna în termen de o lună, cu începere de la intrarea în vigoare a prezentei Convențiuni, unul sau mai mulți experți însărcinați de a examina actele, arhivele, registrele, planurile, titlurile, documentele de orice natură vizate la art. 1.

2. Odată această examinare isprăvită, fiecare expert va notifica lista actelor, arhivelor etc. pe care le reclamă pentru țara sa, persoanei desemnate în acest scop, de către Statul unde se află arhivele, pentru ca să o examineze și dacă este locul, restituțiunea va fi efectuată imediat de organele zisului Stat.

3. Dacă în cursul procedurii expertul sau Statul deținător constată că este vorba de acte, arhive etc. interesând un terț Stat contractant, care ar putea să le reclame, Statele interesate vor fi informate despre aceasta și vor putea în termen de o lună, de la sosirea informațiunii, să delege unul sau mai mulți experți pentru a regula în mod amical chestiunea atribuțiunii definitive a actelor, arhivelor despre care este vorba.

4. În toate cazurile de dezacord, asupra aplicațiunii paragrafelor 2 și 3 și în lipsa unei Convențiuni între Statele interesate, chestiunea va fi supusă, dacă numai două State sunt interesate la doi experți desemnați de către cele două State interesate și unui arbitru-președinte, ales de comun acord de către acești experți; un singur arbitru, numit de comun acord, va decide de câte ori diferendul privește interesele a mai multor state.

În caz de dezacord asupra numirii arbitrului-președinte sau arbitrului singur, aceștia vor fi aleși de către Președintele Confederațiunii Elvețiene sau în caz de împiedicare de către Președintele Consiliului Societății Națiunilor, printre specialiștii naționali ai unui Stat, altul decât Statele contractante.

Dacă unul sau mai multe State interesate nu desemnează expertul lor, în termenul de două luni de la data notificării, arbitru-președinte sau singurul arbitru, va fi numit conform dispozițiunilor sus-zise la cererea celorlalte Părți.

5. Expertul și arbitru numiți conform paragrafului 4 vor avea competența pentru a decide și dacă este locul a se face comunicațiunile vizate la articolele 93, alin. 2 din Tratatul de la St. Germain și 77, alin. 2 din Tratatul de la Trianon de a elibera copii etc.

6. Pentru ceea ce se referă la execuțiunea prezentei Convențiuni, Înaltele Părți Contractante se angajează a asigura experților și arbitrilor liberul acces și fără alte

restricțiuni, decât cele conținute în alin. 2 al prezentului număr, în fiecare loc unde s-ar găsi piesele în chestiune, fie la sediul lor, ordinar principal, fie în sucursale sau în oricare alt loc.

Ele se angajează, de asemenea, a le asigura consultațiunea inventarelor, cataloagelor etc., precum și actelor aparținând administrațiunilor și instituțiunilor respective și având un caracter administrativ și de a le facilita în orice fel îndeplinirea operei lor, fără a aduce atingere dispozițiilor interioare ale fiecărui Stat, privitoare la publicitatea actelor în chestiune.

Este bine înțeles că accesul liber nu se referă decât la actele care au fost întocmite sub vechiul regim în Austria și Ungaria și că acest acces va avea loc în orele de serviciu și în prezența unui funcționar al administrațiunilor despre care este vorba.

7. Înaltele Părți Contractante se angajează a conserva integral toate arhivele, actele etc. vizate prin prezenta Convențiune și care vor fi actualmente în posesiunea lor până când restituțiunea și remiterea celor prevăzute la art. 1, vor fi fost complet executate, a se abține de la orice alte măsuri prevăzute de prezenta Convențiune și în special a nu proceda la niciun triaj al actelor în chestiune, fără a fi avizat prealabil toate celelalte State Contractante și fără a fi primit autorizațiunea lor; dacă un răspuns la un astfel de aviz nu este dat într-un termen de trei luni, cu începere de la primirea avizului, se va putea proceda la triaj.

8. Spezele eventuale și onorariile arbitrului vor fi fixate și repartizate în comun acord de către experții vizati la alineatele precedente.

În caz de dezacord și în lipsa unei Convențiuni speciale, încheiate sau care va fi încheiată între Statele interesate, orice chestiune privitoare la spezele și la indemnizațiunile sus-zise, va fi rezolvată conform procedurii stabilite în prezentul articol.

9. Măsurile mai sus menționate pentru ceea ce formează obiectul paragrafului 5 al art. 1 A și al paragrafului 5 al art. 1 B al acestei Convențiuni nu exclud că aceste restituțiuni să aibă loc conform celorlalte dispozițiuni și conform măsurilor prevăzute de Tractatele de la St. Germain și Trianon.

Articolul IV

Art. 274 (Tratatul de la St. Germain), alin. 2¹⁹ și art. 275 (Tratatul de la Trianon) alin. 2²⁰. În ceea ce privește arhivele, registrele și planurile privitoare la serviciul de proprietate industrială, literară și artistică, până la dezmembrarea Monarhiei Austro-Ungare, Înaltei Părți Contractante își acordă mutual, când transmisiunea și comunicarea nu este posibilă fără a

păgubi serviciul curent și interesele comune, un drept comun de usagiu față de supușii lor respectivi. În consecință, fiecare Stat interesat va avea dreptul de a ridica pe socoteala sa sau la nevoie și prin mandat fără obligațiunea de a plăti taxe sau impozite oarecare, expedițiuni sau copii scrise, fotografii sau desene de pe registre, planuri și, în general, de pe orice fel de acte, documente și piese anexate, privind drepturile supușilor săi. Administrațiunile la care se găsesc arhivele, registrele și planurile sunt obligate să predea, în urma cererii Părților interesate, expedițiuni sau copii după inscripțiuni, după planuri și după orice piese anexate care le privesc, fără ca să se poată impune interesăților taxe sau cheltuieli altele sau mai ridicate decât naționalilor.

Articolul V

I. A) Pentru Austria:

Tratatul de la St. Germain, art. 196²¹. În ceea ce privește orice obiecte având un caracter antic, arheologic, științific sau istoric și făcând parte din colecțiunile care aparțineau în trecut Guvernului Monarhiei Austro-Ungare sau Coroanei, când nu fac obiectul altor dispozițiuni ale zisului Tratat, Austria se angajează:

a) Să negocieze cu Statele interesate când li se va cere un aranjament amiabil în baza căruia orice parte din zisele colecțiuni sau toate acele obiecte vizate ce ar trebui să aparțină patrimoniului intelectual al districtelor cedate prin Tratatul de la St. Germain, vor putea fi repatriate cu titlu de reciprocitate în districtul lor de origină. În ceea ce privește patrimoniul intelectual al teritoriilor cedate prin Tratatul de la Trianon și care aparținea înainte Guvernului Monarhiei Austro-Ungare sau Coroanei, Austria se declară gata a negocia un acord cu Statele interesate pe bază de concesiuni reciproce;

b) A nu înstrăina sau risipi din zisele colecțiuni și a nu dispune de niciunul din zisele obiecte timp de 20 ani, afară numai dacă un aranjament special n-ar interveni înainte de expirarea acestui termen și a asigura securitatea și buna lor conservare ținându-le ca și inventarele, cataloagele și documentele administrative privitoare la zisele colecțiuni, la dispoziția studenților și experților supuși ai Puterilor semnatare aliate sau asociate.

B. Pentru Ungaria:

Tratatul de la Trianon, art. 177, alin. 2-5²². În ceea ce privește toate obiectele sau documentele, având un caracter artistic, arheologic, științific sau istoric și făcând parte din colecțiile care aparțineau în trecut

Guvernului Monarhiei Austro-Ungare sau Coroanei, când nu fac obiectul altor dispozițiuni ale zisului Tratat, Ungaria se angajează:

a) A negocia cu Statele interesate, când li se va cere un aranjament amiabil în virtutea căruia toate părțile ziselor colecțiuni sau orice obiect sau document mai sus vizat care ar trebui să aparțină Patrimoniului intelectual al ziselor State vor putea fi cu titlul de reciprocitate repatriate în țara lor de origină;

b) Să nu alinieze sau să risipească nimic din zisele colecțiuni, să nu dispună de niciunul din zisele obiecte timp de 20 ani, afară numai dacă un aranjament special n-ar interveni înaintea expirării acestui termen și să asigure securitatea și buna lor conservare și să le țină ca și inventarele, cataloagele și documentele administrative privitoare la zisele colecțiuni la dispoziția studenților și experților supuși ai fiecărei din Puterile semnatare aliate și asociate. Reciproc, Ungaria va avea dreptul de a se adresa ziselor State și în special Austriei pentru a negocia în aceleași condițiuni ca mai sus, aranjamentele necesare la repatrierea în Ungaria a colecțiunilor, documentelor și obiectelor mai sus vizate cărora li se va aplica garanțiile prevăzute la alin. b).

II. Statele care vor crede de cuviință să înainteze cererea prevăzută prin art. 196 din Tratatul de la St. Germain și prin art. 177 al Tratatului de la Trianon, vor informa Austria și respectiv Ungaria, într-un termen de 1 an cu începere de la intrarea în vigoare a prezentei convențiuni; vor prezenta în urmă, într-un termen de 20 ani, cu începere de la intrarea în vigoare a Tratatului de la St. Germain, în ceea ce privește Austria și respectiv al Tratatului de la Trianon, în ceea ce privește Ungaria, o cerere detaliată, indicând colecțiunile, obiectele și documentele reclamate, precum și condițiunile de reciprocitate pe care Statul reclamat crede că le poate oferi.

În aranjamentele ce se vor încheia se vor stipula modalitățile pentru a regula diferendele care ar putea să se ivească, cu privire la executarea acestor acorduri.

Articolul VI

Dispozițiunile prezentei convențiuni nu aduc nicio atingere celor din Tractatele de la St. Germain și Trianon, nici drepturilor Comisiunii de Reparațiuni, în special, în ceea ce privește competența sa, după alin. 2 de la art. 192 din Tratatul de la St. Germain și după alin. 2 de la art. 176 din Tratatul de la Trianon. Este iarăși înțeles că dispozițiunile convențiunilor deja încheiate între Austria și respectiv Ungaria și una sau alta din Înaltele Părți Contractante, în special cele de la Convențiunea între Austria și Italia, semnată la

Viena, la 4 mai 1920 și din Convențiunea între Austria și Cehoslovacia, semnată la Praga, la 18 mai 1920, vor conserva toată vigoarea lor. Prezenta Convențiune nu va putea prejudeca la celelalte aranjamente particulare, care au fost încheiate sau care vor putea fi încheiate în viitor, între unul sau altul din Statele interesate.

Articolul VII

Prezenta Convențiune va fi ratificată cât mai curând posibil. Fiecare Stat va adresa ratificarea sa Guvernului Italian, prin grija căruia se vor informa toate celelalte semnatare.

Ratificările vor rămâne depuse în arhivele Guvernului Italian.

Prezenta Convențiune va intra în vigoare, pentru fiecare Stat semnat, la data depunerii ratificării sale și chiar din acel moment, ea va avea efect între Statele care au procedat la depunerea ratificărilor lor.

Drept care plenipotențiarilor mai sus numiți au semnat prezenta Convențiune.

Făcută la Roma, 6 aprilie 1920, în franțuzește și în italienește, ambele texte făcând credință în chip egal, într-un singur exemplar, care va depune depus în arhivele Guvernului Regatului Italiei și de pe care

expedițiuni autentice vor fi remise fiecăruia din Statele semnatare.

Pentru:

Austria

RÉMI KWIATKOWSKI

Ungaria

NEMES

Italia

IMPERIALI

Polonia

MACIEJ LORET

România

EF. ANTONESCU

Regatul Sârb-Croat-Sloven

DR. RYBAR

Cehoslovacia

VLASTIMIL KYBAL

DECLARAȚIUNEA DELEGAȚIUNEI POLONEZE

Delegațiunea Poloneză are onoare a declara că, animată de dorința de a vedea acceptată prezenta Convențiune, de către toate Înaltele Părți Contractante, ea nu insistă asupra acelor rezerve formulate la 7 iunie 1921, exprimând în același timp dorința, ca negociațiunile care vor fi deschise între Polonia și Austria vor da deplină și întreagă satisfacțiune punctelor de vedere susținute de Guvernul Polonez, în materie de arhive; în afară de aceasta, Delegațiunea Poloneză are onoarea de a declara că semnarea prezentei Convențiuni nu trebuie să fie înțeleasă ca o acceptațiune de către Guvernul Polonez, a propozițiunilor, cu privire la arhive, conținute în Nota Ministerului Federal al Afacerilor Străine al Austriei, remisă în ianuarie trecut, Legațiunii Poloniei din Viena.

Făcut la Roma, la 6 aprilie 1922.

Pentru Polonia:

MACIEJ LORET²³.

Romania - Signator of the Convention on Archives (1920)

Luminița Giurgiu, Ph.D., Teodora Giurgiu, Ph.D.

Abstract: At the end of the First World War were signed the Treaty of Saint Germain en Laye (September 10, 1919) with Austria and the Treaty of Trianon (June 4, 1920) with Hungary. Based on Article 274 of the Treaty of Saint Germain and Article 275 of the Treaty of Trianon, it was possible to negotiate and sign a convention to regulate the status of archives, acts, documents and objects found in the possession of Austria and Hungary, as well as of the new states constituted by the dismantling of the Austro-Hungarian Empire. It was signed on April 6, 1920, in Rome.

Keywords: Treaty, Archives, Austria, 1919, Hungary, 1920.

NOTE

¹ Comisia Română de Istorie Militară.

² Arhivele Militare Naționale Române.

³ Eftimie Antonescu (n. 15 decembrie 1876, Pitești-d. 11 noiembrie 1957, București) licențiat al Facultății de Drept a Universității din București și doctor al Facultății de Drept a Universității din Iași; jurist, judecător, procuror, rector și profesor universitar; secretar al delegației române la conferințele internaționale de Drept de la Viena, Roma și Paris (1920-1928); delegat la alte conferințe și congrese; membru al delegației române la Conferința de Pace de la Paris (1919-1920), condusă de Ion I.C. Brătianu, în calitate de specialist în problemele juridice, împreună cu Constantin Antoniadă și Mircea Djuvara; rector al Academiei de Studii Economice din București; membru al Partidului Național Liberal și al Ligii contra Cametei; pentru întreaga activitate a fost răsplătit cu ordine și medalii românești și străine: Comandor al Legiunii de Onoare, Ordinul „Leul Alb”, Ordinul „Coroana României”, Ordinul „Steaua României”, Medalia „Bene Merenti”, Ordinul „Vulturul României” și Ordinul „Meritul Cultural”.

⁴ Articolul 191: Pentru aplicarea dispozițiilor de la articolul 184, Austria se obligă să restituie, respectiv, fiecareia dintre Puterile aliate și asociate toate actele, documentele, obiectele antice și de artă și orice material științific și bibliografic, ridicate din teritoriile invadate și aparținând fie Statului, fie administrațiilor provinciale, comunale, de binefacere (*hospitalières*) sau ecleziastice ori altor instituții publice sau private.

⁵ Articolul 184: „În afară de plățile prevăzute mai sus, Austria va efectua, conformându-se procedurii stabilite de Comisiunea reparațiilor, restituirea în bani a sumelor ridicate, luate sau sechestrate, cât și restituirea animalelor, obiectelor de orice fel și a valorilor ridicate, luate sau sechestrate, în cazul când va fi posibil de a le identifica fie pe teritoriul aparținând Austriei sau aliaților ei, fie pe teritoriile rămase în posesiunea Austriei sau a aliaților ei până la completa executare a Tratatului de față”.

⁶ Articolul 192: „Austria va restitui, de asemenea, lucrurile de aceeași natură cu cele arătate la articolul precedent, care ar fi fost ridicate, de la 1 iunie 1914, din teritoriile cedate, afară de lucrurile cumpărate de la particulari. Comisiunea de reparațiuni va aplica acestor lucruri, dacă este cazul, dispozițiunile articolului 208, Partea X (clauze financiare) a prezentului Tratat”.

⁷ Articolul 93: „Austria va remite fără întârziere Guvernelor aliate sau asociate interesate arhivele, registrele, planurile, titlurile și documentele de orice fel ce aparțin administrațiilor civile, militară, financiară, judecătorească sau altele, ale teritoriilor cedate. Dacă unele dintre aceste documente, arhive, registre, titluri sau planuri au fost ridicate, ele vor fi restituite de către Austria la cererea Guvernelor aliate sau asociate interesate.

În cazul când arhivele, registrele, planurile, titlurile sau documentele arătate la alineatul 1 și care n-ar avea un caracter militar ar privi în același timp administrațiunile austriece și deci remiterea lor n-ar putea avea loc fără prejudiciu pentru acestea din urmă, Austria se obligă, sub condiția reciprocității, să facă comunicare despre ele Guvernelor aliate și asociate interesate”.

⁸ Articolul 193: „Austria va restitui respectiv fiecareia din Guvernele aliate sau asociate interesate, toate actele, documentele și memoriile istorice aflate în stabilimentele ei publice, care au o legătură directă cu istoria teritoriilor cedate și care au fost ridicate din aceste teritorii, în timpul celor zece ani din urmă. În ce privește Italia, această din urmă perioadă va începe de la data proclamării Regatului (1864).

Noile State create din fosta Monarhie Austro-Ungară și Statele care primesc o parte din teritoriul acestei monarhii se obligă, la rândul lor, să restituie Austriei actele, documentele și memoriile care nu datează de mai mult de douăzeci de ani, care au un raport direct cu istoria sau cu administrațiunea teritoriului austriac și care eventual s-ar găsi în teritoriile transferate”.

⁹ § 10: „Austria va remite într-un termen de șase luni de la punerea în vigoare a prezentului Tratat, fiecarei Puteri aliate sau asociate toate contractele, certificatele, actele sau alte titluri de proprietate, care se găsesc în mâinile supușilor (*ressortissants*) ei și care se referă la bunuri, drepturi și interese situate pe teritoriul zisei Puteri aliate sau asociate, inclusiv acțiunile, obligațiunile sau alte valori mobiliare ale oricăror societăți autorizate de legislația acestei Puteri.

Austria va da în orice moment, la cererea Puterii aliate sau asociate interesate, orice lămuriri privitoare la bunurile, drepturile sau interesele naționalilor austriece aflate pe teritoriul zisei Puteri aliate sau asociate, precum și asupra tranzacțiilor care au putut fi făcute, de la 1 iulie 1914 și care privesc zisele bunuri, drepturi sau interese”.

¹⁰ § 13: „Austria va remite respectiv fiecareia din Puterile aliate sau asociate, în termen de o lună de la data punerii în vigoare a prezentului Tratat sau după cerere, la orice dată ulterioară, toate conturile sau actele de contabilitate, arhivele, documentele și deslușirile de orice natură care pot să se găsească pe teritoriul ei și care privesc bunurile, drepturile și interesele supușilor (*ressortissants*) acestor Puteri, inclusiv societățile și asociațiunile în care acești supuși (*ressortissants*) erau interesați, care au făcut obiectul unei măsuri excepționale de război sau al unei măsuri de dispoziție, fie pe teritoriul fostului Imperiu al Austriei, fie în teritoriile care au fost ocupate de ea sau de aliații ei.

Controlorii, supraveghetorii, garanții, administratorii, secheștrii, lichidatorii și curatorii vor fi, sub garanția Guvernului Austriac, personal răspunzători de predarea imediată în întregime, cum și de exactitatea acestor conturi și documente”.

¹¹ Articolul 175: „Pentru aplicarea dispozițiilor de la articolul 168. Ungaria se obligă să restituie, respectiv, fiecareia dintre Puterile aliate și asociate toate actele, documentele, obiectele antice și de artă și orice material științific și bibliografic, ridicate din teritoriile invadate și aparținând fie Statului, fie administrațiilor provinciale, comunale, de binefacere (*hospitalières*) sau ecleziastice ori altor instituții publice sau private”.

¹² Articolul 168: „În afară de plățile prevăzute mai sus, Ungaria va efectua, conformându-se procedurii stabilite de Comisiunea reparațiilor, restituirea în bani a sumelor ridicate, luate sau sechestrate, cât și restituirea animalelor, obiectelor de orice fel și a valorilor ridicate, luate sau sechestrate, în cazul când va fi posibil de a le identifica fie pe teritoriile aparținând Ungariei sau aliaților ei, până la completa executare a Tratatului de față”.

¹³ Articolul 176: „Ungaria va restitui, de asemenea, lucrurile de aceeași natură cu cele arătate la articolul precedent, care ar fi fost ridicate, de la 1 iunie 1914, în teritoriile cedate, afară de lucrurile cumpărate de la particulari.

Comisiunea de reparațiuni va aplica acestor lucruri, dacă este cazul, dispozițiunile articolului 191, Partea IX (clauze financiare) a prezentului Tratat”.

¹⁴ Articolul 77: „Ungaria va remite fără întârziere Guvernelor aliate sau asociate interesate arhivele, registrele, planurile, titlurile și documentele de orice natură ce aparțin administrațiilor civile, militare, financiare, judecătorești sau altele, ale teritoriilor cedate. Dacă unele din aceste

documente, arhive, registre, titluri sau planuri au fost ridicate, ele vor fi restituite de către Ungaria la cererea Guvernelor aliate sau asociate interesate.

În cazul când arhivele, registrele, planurile, titlurile sau documentele arătate la alineatul 1 și care n-ar avea un caracter militar, ar privi în același timp administrațiunile ungare și deci remiterea lor n-ar putea avea loc fără prejudiciu pentru aceste din urmă, Ungaria se obligă, sub condiția reciprocității, să facă comunicare despre ele Guvernelor aliate și asociate interesate”.

¹⁵ Articolul 177: „Ungaria va restitui respectiv fiecăruia din Guvernele aliate sau asociate interesate, toate actele, documentele și memoriile istorice aflate în stabilimentele ei publice, care au o legătură directă cu istoria teritoriilor cedate și care au fost ridicate din aceste teritorii de la 1 ianuarie 1868. În ce privește Italia, această din urmă perioadă va începe de la data proclamării Regatului (1861) [...]”.

¹⁶ Articolul 178: „Noile State create din fosta Monarhie Austro-Ungară și Statele care primesc o parte din teritoriul acestei monarhii se obligă, la rândul lor, să restituie Guvernului ungar actele, documentele și memoriile care nu datează de mai mult de douăzeci de ani, care au un raport direct cu istoria sau cu administrația teritoriului ungar și care eventual s-ar găsi în teritoriile transferate”.

¹⁷ § 10: „Ungaria va remite, într-un termen de șase luni de la data punerii în vigoare a prezentului Tractat, fiecărei Puteri aliate sau asociate, toate contractele, certificatele, actele și alte titluri de proprietate, care se găsesc în mâinile supușilor (*ressortissants*) ei și care se referă la bunuri, drepturi și interese situate pe teritoriul zisei Puteri aliate sau asociate, inclusiv acțiunile, obligațiunile sau alte valori mobiliare ale oricăror societăți autorizate de legislația acestei Puteri.

Ungaria va da în orice moment, la cererea Puterii aliate sau asociate interesate, orice lămuriri privitoare la bunurile, drepturile sau interesele naționalilor unguri aflate pe teritoriul zisei Puteri aliate sau asociate, precum și asupra tranzațiilor care au putut fi făcute de la 1 iunie 1914 și care privesc zisele bunuri, drepturi sau interese”.

¹⁸ § 13: „Ungaria va remite respectiv fiecăreia din Puterile aliate sau asociate, în termen de o lună de la data punerii în vigoare a prezentului Tractat sau după cerere, la orice dată ulterioară, toate conturile sau actele de contabilitate, arhivele, documentele și deslușirile de orice natură, care privesc bunurile, drepturile și interesele supușilor (*ressortissants*) acestor Puteri, inclusiv societățile și asociațiunile în care acești supuși (*ressortissants*) erau interesați, care au făcut obiectul unei măsuri excepționale de război sau al unei măsuri de dispoziție, fie pe teritoriul fostului regat al Ungariei, fie în teritoriile care au fost ocupate de ea sau de aliații ei.

Controlorii, supraveghetorii, garanții, administratorii, secheștrii, lichidatorii și curatorii vor fi, sub garanția Guvernului ungar, personali răspunzători de predarea imediată în întregime, cum și de exactitatea acestor conturi și documente”.

¹⁹ Articolul 274: [Statele cărora li s-a transferat un teritoriu al fostei Monarhii Austro-Ungare sau care au luat naștere din dezmembrarea acestei monarhii, vor recunoaște drepturile de proprietate industrială, literară sau artistică în vigoare în aceste teritorii în momentul în care acestea au trecut sub suveranitatea lor sau care vor fi restabilite sau restaurate prin aplicarea articolului 258 al Tractatului de față. Aceste drepturi vor rămâne în vigoare atâta timp cât le-ar fi fost acordat de legislația fostei monarhii austro-ungare].

O convențiune specială va regula toate chestiunile privitoare la arhive, registre și planuri relative la serviciul proprietății industriale, literare și artistice, precum și eventuala lor transmisiune sau comunicare de către oficiile fostei Monarhii Austro-Ungare oficiilor Statelor

cesionare ale teritoriilor zisei monarhii sau oficiilor noilor state create”.

²⁰ Este vorba de articolul 257 – n.n. Articolul 257: [„Statele cărora li s-a transferat un teritoriu al fostei Monarhii Austro-Ungare sau care au luat naștere din dezmembrarea acestei monarhii, vor recunoaște drepturile de proprietate industrială, literară sau artistică în vigoare în aceste teritorii în momentul în care acestea au trecut sub suveranitatea lor sau care vor fi restabilite sau restaurate prin aplicarea articolului 241 al Tractatului de față. Aceste drepturi vor rămâne în vigoare atâta timp cât le-ar fi fost acordat de legislația fostei Monarhii Austro-Ungare.]

O Convențiune specială va regula toate chestiunile privitoare la arhive, registre și planuri relative la serviciul proprietății industriale, literare și artistice, precum și la eventuala lor transmisiune sau comunicare de către oficiile fostei Monarhii Austro-Ungare oficiilor Statelor cesionare ale teritoriilor zisei monarhii sau oficiilor noilor State create”.

²¹ Articolul 196: „În ce privește obiectele având un caracter artistic, arheologic, științific sau istoric și făcând parte din colecțiunile care aparțineau în trecut Guvernului Monarhiei Austro-Ungare sau Coroanei, în cazul când aceste obiecte nu sunt supuse altor dispozițiuni ale prezentului Tractat, Austria se obligă:

a) să negocieze cu Statele interesate, când i se va cere aceasta, un acord amical în virtutea căruia parte din colecțiunile și obiectele sus arătate, care ar trebui să aparțină patrimoniului intelectual al districtelor cedate, vor putea fi, în mod reciproc cedate, repatriate în districtele lor de origină și

b) să nu înstrăineze nimic sau să nu risipească din zisele colecțiuni și să nu dispună de niciunul din zisele obiecte în timp de douăzeci de ani, afară numai dacă n-a intervenit înaintea expirării acestui termen, vreo învoială specială, dar să le pună la adăpost și să asigure și buna lor păstrare și să le țină, împreună cu inventarele, cataloagele și documentele administrative privitoare la acele colecțiuni, la dispoziția studenților supuși (*ressortissants*) ai fiecăreia din Puterile aliate și asociate”.

²² Articolul 177: „[...] În ceea ce privește obiectele sau documentele având un caracter artistic, arheologic, științific sau istoric și făcând parte din colecțiunile care au aparținut mai înainte Guvernului Monarhiei Austro-Ungare sau Coroanei, în cazul când nu vor face obiectul altor dispozițiuni ale Tractatului de față, Ungaria se obligă:

a) să negocieze cu Statele interesate, când i se va cere un aranjament amiabil, în virtutea căruia orice părți ale ziselor colecțiuni sau toate acelea din obiectele sau documentele mai sus arătate, care ar trebui să aparțină patrimoniului intelectual al ziselor State, vor putea fi, cu titlul de reciprocitate, repatriate în țara lor de origină;

b) și să nu înstrăineze sau să împrăstie nimic din zisele colecțiuni și să nu dispună de niciunul din zisele obiecte timp de douăzeci de ani, decât numai în cazul când a intervenit un angajament special înaintea expirării acestui termen, dar să asigure păstrarea și buna lor conservare și să le țină împreună cu inventarele, cataloagele și documentele administrative, relative la zisele colecțiuni, la dispoziția studenților, supuși ai oricăreia din Puterile aliate și asociate.

În mod reciproc, Ungaria va avea dreptul de a se adresa ziselor State, și în special Austriei, pentru a negocia, în aceleași condițiuni ca cele de mai sus, aranjamentele necesare pentru repatrierea în Ungaria a colecțiunilor, documentelor și obiectelor mai sus arătate, cărora li se aplică garanțiile prevăzute la alineatul b)”.²³

²³ „Monitorul Oficial” nr. 122 din 6 iunie 1930, p. 4062-4065.

GENERALUL DE BRIGADĂ POST-MORTEM VASILE DAVIDESCU – VICTIMĂ A UNUI MALPRAXIS ÎNTR-UN SPITAL GERMAN?

Plutonier adjutant șef (r) Eugen-Dorin SPĂȚARU

S-a născut la 13 mai 1894, în localitatea Măgureni, plasa Filipești, județul Prahova, fiind fiul lui Vasile și al Mariei. După clasele primare de la școala din localitatea natală a urmat cursurile Secției reale a Liceului „Sf. Petru și Pavel” din Ploiești.

Locotenent-colonelul Vasile Davidescu

La 1 octombrie 1914, a intrat voluntar cu gradul de soldat T.R. în Regimentul 19 Artilerie din Ploiești, pentru ca, de la 15 octombrie 1914 să frecventeze cursurile Școlii de Artilerie, Geniu și Marină - Secția ofițerilor de rezervă. Începând de la 28 martie 1915, a fost admis să urmeze cursurile pentru pregătirea ofițerilor activi. A terminat școala cu rezultate modeste, fiind clasat al 146-lea din 171 absolvenți. În conformitate cu Înaltul Decret Regal [Î.D.R.] nr. 2442 din 27 iunie 1916¹, a fost avansat la gradul de sublocotenent și numit comandant de secție în Regimentul 19 Artilerie. Odată cu intrarea României în Primul Război Mondial a fost mobilizat în baza Î.D.R. nr. 2794 din 14 august 1916².

A participat cu eroism la luptele din Dobrogea, de pe Valea Buzăului, în zona Râmnicu Sărat și la cele din Mărășești, în zona Nămolosa. În conformitate cu Î.D.R. nr. 296 din 16 februarie 1918³, a fost avansat la gradul de locotenent pe data de 1 septembrie 1917.

Pentru perioada 15 august 1916-1 martie 1917, comandantul Divizionului 1 din Regimentul 19 Artilerie, maiorul Gheorghe Dimache, consemnează: „Sănătos, robust și foarte rezistent. Este slt. din vara anului 1916. Și-a completat cu multă bunăvoință și interes cunoștințele de artilerist pe timpul serviciului și prin practica și experiența războiului. De va urma și Școala de Aplicație va fi, cred, un desăvârșit ofițer de artilerie. Deși tânăr, însă a dat probe de bună educație militară și de disciplină. Are spiritul datoriei, ceea ce-l face un foarte

bun ostaș. N-a fost rănit. La 15 august 1916, a plecat în campanie ca ofițer subaltern în Bateria a 3-a, Divizionul 1 din Reg. 19 Artilerie și a îndeplinit tot timpul campaniei funcția de șef de secție și chiar de comandant al bateriei de tragere. A luat parte la toate luptele din Dobrogea și la cele de pe Valea Buzăului, R. Sărat și Județul Putna, fiind tot timpul, în serviciul frontului, șef de secție în Bat. a 3-a. Ofițer curajos, cu foarte frumoase ingrediente de militar și bun român, și-a făcut datoria până la sacrificiu, fiind, prin modul său de a se comporta, de un foarte mare ajutor comandantului său de baterie, aducând servicii reale bateriei sale în toate ocaziile și pe tot timpul campaniei. Inteligent, a știut a face față tuturor cerințelor, necunoscând scuzele imposibilității. Foarte bun ofițer. Avansat locotenent la 1 aprilie 1917. (Greșit. A fost avansat la 1 septembrie 1917 - n.n.) Cred că va merge tot înainte prin modul cum știe a se face apreciat și cum se comportă în serviciu. În urma luptelor din Dobrogea a fost propus și decorat cu «Coroana României» în gradul de Cavaler pentru modul cum s-a condus ca șef de secție în lupte. (Greșit. A fost decorat în urma luptelor de la Mărășești - n.n.). Îl recomand șefilor săi ca un foarte bun ofițer și de viitor sub toate raporturile”⁴.

Cuvinte elogioase vin și din partea comandantului de regiment, colonelul Vasile Miclescu, în „Foaia calificativă” pe perioada 15 august 1916-1 aprilie 1918: „Sănătos. Rezistent. Inteligent. Ieșit din Școala de Artilerie sublocotenent, în vara anului 1916, și-a completat cu multă bunăvoință cunoștințele necesare. Are educație militară, fiind disciplinat și devotat serviciului. A luat parte la luptele din Dobrogea cu Bateria a 3-a, în care a fost comandant de secție și comandant al Bateriei de tragere, dând probe de pricepere și curaj. A luat parte la luptele de pe Valea Buzăului, R. Sărat și jud. Putna, aducând servicii reale bateriei și comandantului său. Nu a fost rănit. În timpul refacerii, s-a ocupat de instrucția secției sale din Bat. a 2-a (transformată în baterie de obuziere de 105 mm), luând parte cu bateria la tragerile de instrucție și de război, la care a dovedit că oamenii de sub comanda sa erau bine instruiți și pregătiți. În a 2-a parte a campaniei, a luat parte cu secția sa la prepararea de artilerie pentru atacul proiectat la Nămolosa și apoi la luptele de pe Valea Siretului (între 23 iulie și 15 august 1917), când a comandat chiar bateria, în lipsa titularului

(care a luat comanda Divizionului); în aceste lupte, a dat probe concrete de multă pricepere tehnică, în comanda bateriei, care a tras cu precizie și eficacitate; pe lângă destoinicie, a dat probe și de bravură. Pentru aceasta l-am propus la înaintare și decorare. A fost avansat locotenent pe ziua de 1 sept. 1917 și decorat cu Ordinul «Coroana României» cu Spade cl. a 5-a. Pe timpul armistițiului s-a menținut mereu bine»⁵.

Pentru perioada 1 aprilie-31 octombrie 1918, comandantul regimentului consemnează: „E sănătos, rezistent, prezentabil. Are educație militară îngrijită. Este disciplinat. A fost ofițer subaltern în Bat. a 2-a și s-a achitat bine de însărcinările sale. În luna iunie, a fost însărcinat cu funcția de ofițer cu îmbrăcăminte, în care funcție a dat probe de pricepere, muncind cu râvnă și devotament. Este un ofițer capabil și serios, căruia i se poate încredința orice însărcinare. Va merita înaintarea când îi va veni rândul vechimii»⁶.

Și comandantul Brigăzii 5 Artilerie, colonelul Leon Gavrilu, consemnează: „Un prea bun ofițer subaltern. Este bine notat de comandantul său de regiment. Va putea să înainteze când îi va veni rândul»⁷.

La 15 septembrie 1919, a fost pedepsit de comandantul regimentului, cu 10 zile de arest, pentru două rapoarte necuviincioase înaintate regimentului.

Pentru perioada 1 noiembrie 1918-31 octombrie 1919, același comandant de regiment notează: „Are aptitudini fizice și militare bune. Încredințându-i comanda Bat. a 2-a de 105, a comandat-o bine, dar nu s-a ocupat de ajuns de îngrijirea cailor și a fost cam moale în menținerea disciplinei oamenilor. A avut ieșiri nepermise în niște rapoarte ce a înaintat regimentului și am fost nevoit a-l pedepsi. În urmă însă, s-a îndreptat, ocupându-se mai mult și serios de bateria sa. Merită a înainta»⁸.

Noul comandant al Brigăzii 5 Artilerie, generalul de brigadă Tomoroveanu, notează: „Bun și destoinic cdt. de baterie. Am credea că astăzi bateria sa este la înălțime. La inspecțiunile făcute, am constatat multă ordine și disciplină în unitatea sa. Starea cailor este ireproșabilă. Merită a înainta»⁹.

Pentru perioada 1 noiembrie 1919-31 octombrie 1920, comandantul regimentului notează: „Este sănătos și rezistent. E prezentabil, priceput, muncitor și devotat serviciului. Trebuie însă supravegheat din punctul de vedere al disciplinei. A comandat bine Bateria a 2-a, de care s-a ocupat atât din punctul de vedere al îngrijirii oamenilor și cailor, cât și din acela al instruirii lor. A luat parte la tragerile de instrucție și a executat bine o tragere cu bateria de 105 mm, dând probe că [sic!] cunoaște și aplică bine regulamentul de tragere. Merită a înainta»¹⁰.

Comandantul brigăzii notează: „Mențin bunele aprecieri ce am dat în anul trecut acestui distins ofițer. Un bun cunosător al meseriei sub toate raporturile. A comandat bateria cu tact și pricepere. Înzestrat cu mult spirit de inițiativă. Temperament impulsiv care, în parte, constituie o calitate în mâna unui șef abil. Cu ocaziunea tragerilor pe brigadă, am putut constata că este la curent cu tragerile artileriei și în măsură a executa cazuri dificile de trageri cu multă competență. Merită a înainta»¹¹.

În conformitate cu Ordinul Circular al Inspectorului Tehnic al Artileriei nr. 3827 din 12 octombrie 1920¹², în perioada 1 noiembrie 1920-27 aprilie 1921, a urmat cursurile Școlii Speciale de Artilerie din Timișoara. Pentru această perioadă, comandantul școlii, colonelul Romulus Brătuianu, consemnează: „A terminat școala cu media 16,76 fiind clasificat al 7-lea din 63 ofițeri elevi. Prima serie a promoției. Foarte inteligent, muncitor, purtare excelentă, educație îngrijită. Un prea bun ofițer»¹³.

În conformitate cu Î.D.R. nr. 588 din 24 februarie 1921¹⁴, la 1 aprilie 1921 a fost avansat la gradul de căpitan cu vechimea de la 1 aprilie 1920.

Începând cu 1 iunie, în baza Ordinului Ministerului de Război nr. 5069/1921 va fi numit comandant de baterie în Regimentul 39 Artilerie din garnizoana Târgu Mureș.

Pentru perioada 1 noiembrie 1920-31 octombrie 1921, comandantul Regimentului 39 Artilerie, colonelul Pătoreanu, consemnează: „Venit în Corp, de la Reg. 19 Obuziere, la data de 1 iunie. Căpitanul Davidescu mi-a lăsat din primul moment impresia unui ofițer energic și cu o bună pregătire ca ofițer inferior de artilerie. Clasificația sa, al 7-lea din 63 elevi ofițeri ai promoției sale, Seria I-a, precum și caracterizarea cdt. Școlii Speciale, este încă o dovadă asupra acestor aprecieri. Este disciplinat și cu simțul datoriei dezvoltat îndeajuns; însă cu aceste calități și aptitudini frumoase, numitul căpitan ar fi putut duce Bateria a 7-a pe care o comandă de la venirea sa în corp, la un nivel ireproșabil din toate punctele de vedere: al disciplinei, educației, instrucției și administrației, ceea ce nu este cazul. În adevăr, bateria sa este bine condusă și comandată, dar nu așa precum mă așteptam față de aprecierile de energie, pricepere și aptitudini militare cu care l-am caracterizat de la început chiar. În timpul din urmă, am avut a mă plânge de starea cailor, care nu era mulțumitoare ca altă dată, iar la început am avut a mă plânge de starea sanitară a oamenilor săi care, deși moștenită de la predecesorul său, ar fi putut repede, datorită energiei și stăruinței sale, să fie îmbunătățită și repede stinse cazurile de boală de ochi. În timpul tragerilor de instrucție și război, însărcinat cu organizarea câmpului de tragere a depus multă muncă și,

dacă ar fi fost mai stăruitor, nu ar fi acuzat că din cauza apendicitei de care suferă, nu poate să încalce și că nu se poate deplasa pentru îndeplinirea misiunii sale decât cu trăsura, aș fi rămas cu mult mai mulțumit, din punct de vedere al punctualității executării însărcinării sale, de cât am fost. A depus multă stăruință și pricepere în conducerea instrucției la Centrul de Instrucție al Artileriei și a condus ireproșabil bateria la tragerile anuale de instrucție și de război. Îl caracterizez că merită a înainta deocamdată la rândul anuarului¹⁵.

Comandantul Brigăzii 20 Artilerie, generalul de brigadă Andrei Butunoiu, a consemnat: „Căpitanul Davidescu este dotat cu frumoase însușiri. Inteligent, energic, cu simțul datoriei foarte dezvoltat. Cred că lipsurile semnalate de comandantul de regiment sunt datorită bolii (apendicită) de care suferă. La trageri s-a prezentat cât se poate de bine, iar bateria sa a fost cotate printre cele mai bune. Merită a înainta¹⁶”.

Comandantul Diviziei 20 Infanterie, generalul de brigadă Dumitru Mironescu, a notat: „Ofițer distins de artilerie. La curent cu tot ce s-a scris până în prezent, după război. Are mult fond. Este un ofițer cu un frumos viitor¹⁷”.

În conformitate cu Î.D.R. nr. 4288 din 26 octombrie 1921¹⁸, pe data de 8 noiembrie 1921, a fost mutat la cerere în funcția de comandant de baterie în Regimentul 19 Obuziere.

Pentru perioada 1 noiembrie 1921-31 octombrie 1922, colonelul Nicolae Z. Vasiliu, comandantul regimentului consemnează: „Sănătos, prezentabil, rezistent, poate suporta campania. Inteligent, are educație militară. Îi place cariera. Se prezintă bine în societate. Bun ofițer. Cunoaște regulamentele. Îi place a se instrui și se achită cu multă bunăvoință de orice însărcinare. Comandă Bateria I-a. Pune mult interes pentru ca unitatea sa să fie din cele mai bune. Cunoaște administrația. Are grijă de oameni, ar trebui să se ocupe mai mult de cai. A dat directive și a supravegheat instrucția ctg. 1922, la finele perioadei bateria sa a ieșit bine la toate felurile de instrucție și la școli. A fost detașat cu bateria timp de o lună la aplicațiile Școlii Ofițerilor de Rezervă, unde a mulțumit direcția școlii. A comandat bateria la tragerile de instrucție și război mulțumitor, m-am așteptat să aibă trageri mai reușite. În timpul perioadei a II-a de instrucție și-a instruit bine bateria; la inspecția perioadei bateria sa a fost bine găsită. În luna august, a fost la Școala de Tragere Râșnov, unde a profitat de toate prelegerile. A făcut Școala de Tragere la Buzău; a avut trageri bune. Cu ocazia mobilizării Divizionului I, din care face parte bateria sa, a pus tot devotamentul pentru organizarea și instrucția bateriei în cele mai bune condiții. A luat parte

la conferințe și ședințe cu ofițerii în Corp. În toate ocaziile cpt. Davidescu a probat că este la curent cu regulamentele și cunoștințele necesare unui bun ofițer de artilerie. Merită a înainta când va avea vechimea cerută¹⁹”.

Comandantul Brigăzii 5 Artilerie, colonelul Leon Gavriliu, notează: „Sănătos. Se prezintă bine. Inteligent. Cultura generală și profesională a acestui ofițer suficientă gradului său și celui următor. A instruit bine unitatea sa, care s-a prezentat și a dat rezultate bune la toate inspecțiile făcute, atât din punctul de vedere al instrucției, cât și al educației militare. A luat parte cu unitatea sa la manevrele executate cu Școala de Ofițeri de Rezervă executând și tragerile prescrise. A fost bine apreciat. În luna august a.c., a luat parte la Școala de Tragere Râșnov, profitând mult de învățămintele și tragerile, care s-au executat acolo. A urmat Școala de Tragere a Brigăzii de Artilerie, luând parte la conferințe, lucrări și trageri. Cunoaște bine tragerile materialului de 100 mm. A mobilizat, încadrat și condus prea bine bateria sa cu ocazia mobilizării din octombrie a.c. Administrează prea bine gospodăria unității sale. În definitiv, este un bun ofițer și comandă bine bateria. Merită să înainteze când îi va veni rândul²⁰”.

Și comandantul Diviziei 5 Infanterie, generalul de brigadă Dumitru Epure, îl apreciază laudativ: „Mențin notele. Bun ofițer de artilerie. Bun comandant de baterie. Este în curs de pregătire profesională pentru gradul următor. Merită a înainta²¹”.

La 13 mai 1923 s-a căsătorit, în baza aprobării Corpului 3 Armată, la Cercul Militar din Ploiești, cu domnișoara Mărioara-Elena-Ortansa-Victora general Constantinescu (fică de general), născută la Turnu Măgurele. Din păcate, nu a avut urmași.

Pentru perioada 1 noiembrie 1922-31 octombrie 1923, același comandant de regiment notează: „Sănătos, prezentabil, rezistent, poate suporta campania. Inteligent, are educație militară îngrijită. Se prezintă bine în societate, ofițer foarte bun. Cunoaște bine regulamentele și îi place a se instrui. Comandă Bateria I-a în bune condițiuni. Pune mult interes pentru ca unitatea sa să fie din cele mai bune. A instruit bine ctg. 1923. La inspecția perioadei I-a, recruții bateriei sale au fost bine pregătiți, având cunoștințe complete și buni specialiști. A făcut trageri de instrucție cu rezultate bune. Căpitanul Davidescu a luat parte la toate conferințele în Corp. A avut bune lucrări, a probat că are cunoștințe tehnice și tactice din cele mai bune. Promite a deveni un prea bun ofițer superior. Merită a înainta în mod excepțional atunci când va avea vechimea²²”.

Comandantul brigăzii, generalul Gavriliu, notează: „Am găsit bine bateria comandată de ofițer la inspecția de fine de perioadă. Asemenea și în alte ocazii. Bun ofițer și

bine apreciat de comandantul său de regiment. Va merita să înainteze când îi va veni rândul și va trece examenul de maior”²³.

Și comandantul diviziei consemnează: „Mențin notele și caracterizarea. Merită a înainta excepțional când va avea vechimea și reuși la examen pentru gradul de maior”²⁴.

Pentru perioada 1 noiembrie 1923-31 octombrie 1924, colonelul Boboc, noul comandant al regimentului, notează: „Căpitanul Davidescu Vasile este sănătos, voinic și energic. Este inteligent. Posedă o bună cultură generală și o educațiune militară desăvârșită. Are un caracter bun. Este bun camarad. Este larg animat de spiritul de disciplină. Este punctual la serviciu. Foarte conștiincios, foarte muncitor și foarte devotat serviciului. Spirit de ordine și metodic, instructor și educator bun. Comandă Bateria 1-a, pe care o conduce în mod distins din toate punctele de vedere. La inspecția ce am făcut bateriei sale la finele perioadei de instrucție, am constatat rezultate foarte bune din toate punctele de vedere, al instrucției, al educației, al administrației și al gospodăriei. Cpt. Davidescu a luat parte cu bateria sa la instrucția divizionului, la instrucția regimentului și la manevrele diviziei, comportându-se bine în toate ocaziunile. A luat parte la tragerile de instrucție în divizion și la tragerile regimentului, conducând personal tragerile bateriei sale și dând rezultate bune. Cpt. Davidescu a luat parte la toate convorbirile și aplicațiunile făcute în Corp, dovedind în toate ocaziunile solide cunoștințe tehnice și tactice. A ținut personal o conferință tehnică bine studiată și metodic expusă relativ la pregătirea tragerilor și întrebuintarea tablelor. În cursul lunii iulie, cpt. Davidescu a mai îndeplinit și funcția de ajutor de comandant, cu această ocaziune mi-a adus un folos real depunând o muncă neobosită pentru aprovizionările Corpului. Cpt. Davidescu mi-a probat în toate ocaziunile că are aptitudinile și este susceptibil a deveni ofițer superior. Îl propun a fi admis a urma Cursul pregătitor pentru ofițeri superiori. Merită a urma Cursul pregătitor pentru of. superiori”²⁵.

Comandantul Brigăzii 13 Artilerie, colonelul Constantin Lăzărescu, notează: „Ofițer inteligent și foarte muncitor. Posedă foarte bine chestiunile tehnice și tactice ale conducerii bateriei și divizionului. Mențin caracterizarea de merită a urma Cursul pregătitor pentru ofițeri superiori”²⁶.

Comandantul Diviziei 13 Infanterie, generalul de brigadă Dumitru Mironescu, notează: „Foarte bun ofițer de artilerie. Foarte bun comandant de baterie. Cunoscut mai de mult pe cpt. Davidescu ca un distins ofițer. De acord cu aprecierile șefilor săi. Merită a urma Cursul pregătitor pentru ofițeri superiori”²⁷.

În conformitate cu Decizia Ministerială nr. 372 din 4 mai 1925²⁸ a fost admis în anul I al Școlii Superioare de Război. Ulterior, în baza Ordinului Inspectoratului Tehnic al Artileriei nr. 1153 din 1925, în perioada 1 iunie-31 august 1925, a fost detașat ca instructor la Cursul de tragere de la Centrul de Instrucție al Artileriei.

În „Foaia calificativă” pentru perioada 1 noiembrie 1924-1 septembrie 1925, colonelul Boboc notează: „Sănătos, rezistent. Judecă bine. Este inteligent, studios, cu multă dorință de a se cultiva în toate direcțiile. Cultură generală aleasă, educație militară desăvârșită. Este vioi, energic, caracter bun și loial, bun camarad, nu are niciun viciu. Punctual la serviciu. Foarte muncitor, foarte conștiincios. Ordonat, metodic și prevăzător. A comandat Bateria 1-a până la 1 iunie, când a fost detașat la Centrul de Instrucție al Artileriei. Cpt. Davidescu a condus bateria sa în mod distins din toate punctele de vedere, ca instrucție, ca educație, administrație și gospodărie. La aplicațiunile pe hartă, cât și la aplicațiunile pe teren, cpt. Davidescu a probat că [sic!]cunoaște în mod solid regulamentele tehnice și tactice ale armii și le aplică bine. Cpt. Davidescu V. a depus examen la Șc. de Război și a reușit anul acesta. A fost instructor la Cursul de tragere. A luat parte la toate exercițiile cu focuri reale ale centrului, dovedind că are cunoștințe tehnice și tactice, că este un bun comandant de baterie și că poate, în prea bune condițiuni, conduce focul unui divizion de artilerie. Cpt. Davidescu este un distins ofițer de artilerie din toate punctele de vedere. Merită a înainta la gradul de maior la alegere când îi va veni rândul”²⁹.

Pentru perioada 1 iunie-31 august 1925, comandantul Centrului de Instrucție al Artileriei consemnează: „Pe tot acest timp, în toate însărcinările pe care le-a avut, prin pregătirea ce are, prin zelul pe care l-a depus, a dat dovadă că este un ofițer inteligent, apt și destoinic. Prin bună-voința și experiența pe care a arătat-o la serviciu, atunci când a fost vorba să se preîntâmpine diferitele greutăți, de care s-a lovit cursul din cauza lipsei de mijloace, a dat dovadă că este un bun camarad și un ofițer care își iubește arma, pentru al cărui prestigiu a muncit neprecupețit. A adus reale servicii acestui curs și mi-a fost de un ajutor în adevăr eficace. Dacă ofițerul ar putea fi detașat și în vara viitoare și ar primi aceeași însărcinare, Cursul de tragere nu ar putea decât să se felicite”³⁰.

Comandantul Brigăzii 13 Artilerie, generalul de brigadă Săndulescu, notează: „Nu cunosc pe acest ofițer, mă refer la notele de către cdt. de regiment din care se vede că este un distins ofițer. În prezent se găsește la Școala Superioară de Război și în conformitate cu Ord[inul]

M[inisterului de] R[ăzboi]-Serv[iciul] Pers[onalului] nr. 27998 din 11 august 1925 va trece examenul de absolvire a Cursului pregătitor pentru ofițeri superiori la finele cursului din anul 1926”³¹.

De asemenea, comandantul diviziei, generalul Mironescu, notează: „Elev al Șc. Sup. de Război. Bun ofițer de artilerie. Bun comandant de baterie. În regiment a comandat Bateria 1-a, iar în timpul verii a fost detașat la Centrul de Instr. al Artileriei. Notele frumoase ale cdt. de reg. și cele de la C[entrul] de Instr[ucție] caracterizează pe cpt. Davidescu ca un distins ofițer. Cunoșc pe ofițer și împărtășesc în totul aprecierile șefilor săi”³².

Pentru perioada 1 noiembrie 1925-31 octombrie 1926, colonelul Constantin Miltiade, directorul de studii al Școlii Superioare de Război, notează: „Căpitanul Davidescu a urmat cu sârguință și pricepere cursului anului I și a luat parte la toate călătoriile de fine de an. Cu frumoase aptitudini fizice și cu o educație militară aleasă, posedând și o bună pregătire, și-a însușit prea bine cunoștințele predate în școală. Din lucrările și aplicațiuni rezultă: judecată matură, discernământ ușor și expunerea metodică și clară; sânguitor, înlătură superficialitatea, îi place discuțiunea pentru claritatea și clasarea ideilor. A terminat cursurile anului I cu aprecierea generală „Bine”. Educația ostășească și spiritul ascuțit, devotament și dragoste în serviciu. Foarte bun camarad, este un element de nădejde”³³.

Directorul Școlii Superioare de Război, generalul de brigadă Toma Dumitrescu, notează: „De acord cu aprecierile bune ale Directorului de Studii. Element prea bun din toate punctele de vedere, a terminat cursurile anului I, cu caracterizarea generală «Bine»”³⁴.

Pentru perioada 1 noiembrie 1926-31 octombrie 1927, noul director de studii, colonelul Mihail Spiroiu, consemnează: „Căpitanul Davidescu V. a urmat regulat cursurile anului al II-lea, luând parte la toate aplicațiunile și călătoriile de studii. Cu bune aptitudini fizice. Judecată clară și metodică. Posedă un real și deosebit spirit de analiză și discernământ. Soluțiuni totdeauna juste și logice. Cultura militară solidă și întinsă. Expune cu multă claritate și metodă orice chestiune. Educație militară desăvârșită. Muncitor, punctual, disciplinat, punctual la serviciu și foarte bun camarad. Prin lucrările pe care le-a făcut la examenul de absolvire și din discuțiunile de la proba orală, a arătat că și-a însușit cunoștințele predate în școală, fiind un ofițer de valoare și cu bune aptitudini de stat-major. A terminat școala cu aprecierea generală «Bine» și merită a fi chemat, când va veni rândul promoției sale de școală de război, la stagiul de încercare cerut de Regulamentul de stat-major. Fiind propozabil pentru gradul de maior și având în vedere frumoasele calități, îl caracterizez: «Merită a înainta la alegere»”³⁵.

Înlocuitorul subșefului M.St.M., generalul Constantin Eliad, notează: „Merită bunele note date de șefii săi direcți. Merită a înainta la alegere”³⁶.

În conformitate cu Î.D.R. nr. 2760 din 23 septembrie 1927³⁷, la 1 octombrie 1927 a fost numit în funcția de comandant de baterie în Regimentul de Artilerie Antiaeriană, iar în baza Deciziei Ministeriale nr. 983 din 14 noiembrie 1927³⁸ a fost declarat absolvent al Școlii Superioare de Război.

Pentru perioada 1 noiembrie 1927-31 octombrie 1928, comandantul Regimentului de Artilerie Antiaeriană, colonelul Dumitru Sturdza, consemnează: „Căpitanul Davidescu Vasile a venit în regiment la 1 noiembrie 1927, ca absolvent al Școlii Superioare de Război, pentru a-și face stagiul la corp. Sănătos și foarte rezistent, cu mare putere de muncă, dând rezultate folositoare și evidente. Foarte disciplinat și cu o educație foarte îngrijită, are purtări exemplare. I-am încredințat comanda Bateriei a 5-a. Foarte bun comandant și instructor. Veșnic printre oameni și la datorie, a dat frumoase rezultate cu recruții. Deși nu cunoștea materialul de Art. A.A., grație cunoștințelor artileristice ce le avea, s-a pus repede la curent cu materialul, tragerile și întrebuințarea Apărării contra Aeronavelor. La tragerile din septembrie a.c., în poligonul de la Constanța, a dat f. bune rezultate, având personalul bine instruit. Până la venirea recruților a fost întrebuințat ca[sic!] conferențiar de tactică generală și de tactica infanteriei la temele făcute în Corp cu ofițerii. Ofițer foarte cult, citește mult și e la curent cu toate chestiunile care interesează armata și apărarea țării. A absolvit Școala Superioară cu mențiunea «Bine» și a fost caracterizat ca un ofițer de valoare. Mi-a fost de un mare folos, atât la conferințele ofițerilor, cât și la aplicarea temei pe teren a apărării Capitalei din punct de vedere antiaerian, neobosit, cu vederi clare și propuneri juste, exprimându-se foarte bine și plin de inițiativă. Excelent camarad, adorat de soldați, iubit de ofițerii subalterni și colegi, stimat de șefi. E un caracter desăvârșit. Cu aceste podoabe morale și intelectuale nu mă îndoiesc că acest valoros ofițer va ajunge o podoabă o oștirii. E chemat a-și face stagiul la M.St.M., va deveni un eminent ofițer de stat-major. Îndeplinește condițiunile cerute de Legea de înaintare și-l caracterizez «Merită a înainta la alegere»”³⁹.

O caracterizare elogioasă îi face și generalul de brigadă Grigore Sârbu, comandantul Diviziei 1 Aeriană: „De acord în totul cu frumoasele note și aprecieri ale comandantului său. Cele arătate în notele șefului său le-am constatat că sunt juste cu ocazia inspecției de fine de perioadă, a aplicațiunilor tactice din jurul Bucureștilor și cu ocazia tragerilor executate la Constanța, la începutul lunii septembrie a.c. Cpt. Davidescu Vasile, vechime în

grad 1.IV.1920, îndeplinește condițiunile de vechime și stagiul pt. a fi propozabil. Absolvent al Șc. Sup. de Război în bune condițiuni. Comandă Bateria a 5-a. La finele perioadei, la manevre, la trageri, bateria acestui ofițer s-a prezentat în foarte bune condițiuni din toate punctele de vedere. Asupra cunoștințelor militare mă refer la notele obținute în Școala Sup. de Război și la stagiul la M.St.M. În reg. a fost de un real folos, prin conferințele ce le-a ținut camarazilor săi, privitor la tactica generală. Este un element de valoare cu solide cunoștințe militare. Merită a înainta la rândul alegerii”⁴⁰.

În perioada 1 noiembrie 1928-31 octombrie 1929, a fost detașat la M.St.M., în calitate de ofițer stagiar, în conformitate cu prevederile legale în vigoare necesare pentru a fi brevetat ofițer de stat-major. În acest răstimp, odată cu transformarea Regimentului de Artilerie A.A. în două regimente de artilerie A.A., în baza Î.D.R. nr. 861 din 20 martie 1929⁴¹, începând cu 1 aprilie, căpitanul Davidescu a fost numit în funcția de comandant de baterie în cadrul Regimentului 1 Artilerie A.A.

Pentru această perioadă, colonelul Dobre Paraschiv, șeful Secției a V-a Instrucție, notează: „A participat la stagiul în secțiile M.St.M., la Cursul special al ofițerilor stagiați și la Călătoria de Stat Major făcută în luna septembrie, sub conducerea dlui general Samsonovici, șeful M.St.M. Este sănătos și rezistent, n-a avut nicio absență în tot timpul stagiului. Foarte muncitor și conștiincios. Inteligent, judecată clară și justă. Pe timpul stagiului în secțiile M.St.M., a executat lucrări bine studiate, documentate și cu o conștiinciozitate remarcabilă. Lucrează repede, cu multă metodă și ordine. La Cursul special al ofițerilor stagiați, a arătat că posedă o cultură generală bine dezvoltată și temeinice cunoștințe profesionale. La aplicațiunile de stat-major pe hartă și la călătorii, a dovedit că este bine pregătit pentru a îndeplini funcțiuni în state majore; ia hotărâri logice și întocmește clar ordinele. Are o educație militară desăvârșită, bun camarad, caracter ferm. Căpitanul Davidescu Vasile este un foarte bun ofițer și-l propun: Merită a înainta la alegere”⁴².

Șeful Diviziunii a II-a din M.St.M., colonelul Petre Dumitrescu, notează: „De acord cu nota dată de șeful Secției a 5-a. Căpitanul Davidescu a dovedit, pe timpul stagiului de încercare la M.St.M., că și-a asimilat cunoștințele necesare unui ofițer de stat-major, pe care le aplică cu pricepere la cazurile concrete ce a avut de rezolvat. La Călătoria de stat-major, s-a comportat în bune condițiuni, îndeplinind la timp și bine, însărcinările ce i s-au încredințat. Hotărârile sale au fost logice, iar ordinele clare. Conștiincios. Educație militară aleasă. Foarte bun ofițer. Merită a înainta la alegere”⁴³.

Subșeful M.St.M., generalul Virgil Economu, consemnează: „De acord cu notele șefilor ierarhici, mențin propunerea de înaintare la alegere”⁴⁴.

În conformitate cu Î.D.R. nr. 3236 din 20 septembrie 1929⁴⁵, la 1 octombrie, a fost mutat în cadrul Biroului Operații al Diviziei 19 Infanterie, iar în baza Ordinului M.Ap.N. nr. 28.799/1929, a fost mutat pentru efectuarea stagiului la Inspectoratul General al Aeronauticii.

În baza Î.D.R. nr. 981 din 20 martie 1930⁴⁶, începând cu 1 aprilie, a fost mutat în cadrul M.St.M., pentru ca, în baza Ordinului M.Ap.N. nr. 20.005/1930, începând cu 1 mai, să fie detașat pentru stagiul în armă străină, în Regimentul 1 Grăniceri București.

Perioada 1 noiembrie 1929-31 octombrie 1930, comandantul regimentului, colonelul Nicolae Stănescu, notează: „Aspect fizic foarte plăcut. Sănătos și rezistent pentru orice serviciu. Ofițer foarte capabil sub toate raporturile. E absolvent al Școlii Sup. de Război, provenit din artilerie. Posedă aptitudini militare remarcabile. Educația militară se distinge prin excelență. Serviciul îl îndeplinește în mod lăudabil. Până în luna aprilie, a făcut serviciul ca ajutor la Biroul 1 Organizare și Mobilizare la Inspectoratul General al Aeronauticii, a dovedit că are bune aptitudini de ofițer de stat-major. În viitor poate îndeplini funcțiunea de șef al acestui birou. De la 1 mai la 1 iulie, când s-a terminat perioada 1-a instrucție în Regimentul 1 Grăniceri, a asistat pe comandantul Companiei a 2-a, luând în mod regulat parte la instrucția recruților. În perioada a II-a, a comandat Comp. 2-a pușcași și Bat. I; la ambele comenzi a dovedit că e bine pregătit. În timpul stagiului a ținut ofițerilor mai multe conferințe asupra regulamentelor artileriei și întrebuintarea ei. De asemenea, a mai ținut o serie de conferințe și ofițerilor de rezervă concentrați. Expunerea lor a făcut-o cu o metodă deosebită și foarte atractivă. Posedă o cultură generală foarte frumoasă. E un perfect camarad, având o deosebită grijă de subalternii săi. În concluzie, cpt. Davidescu Vasile e un ofițer eminent sub toate raporturile. Datorită calităților sale, în timpul stagiului, și-a instruit în mod complet cunoștințele armii infanteriei; poate servi ca exemplu. Îndeplinind toate condițiunile cerute de Legea înaintării în armată, îl propun a fi înaintat la gradul de maior la alegere”⁴⁷.

Și comandantul Batalioanelor de Instrucție din Corpul Grănicerilor, generalul de brigadă Anton Bădulescu, notează: „Mă unesc cu totul cu lăudabilele note și aprecierile cdt. de regiment. Cpt. Davidescu a dovedit pe timpul stagiului, prin conferințele ținute ofițerilor, că posedă cunoștințele profesionale și generale de întâiul ordin, pe care le aplică bine și cu folos pentru instituție. În perioada a II-a de instrucție a comandat

o companie de pușcași, pe care am găsit-o foarte bine instruită la inspecția ce am făcut-o, când am constatat că ofițerul cunoaște temeinic metodele de instrucție ale infanteriei. Cpt. Davidescu, fiind un ofițer eminent sub toate raporturile, mențin propunerea de a fi admis pentru înaintarea la gradul de maior la alegere”⁴⁸.

În conformitate cu Î.D.R. nr. 1553/1931, pe data de 10 mai, a fost avansat la gradul de maior.

În „Foaia calificativă” pentru perioada 1 noiembrie 1930-31 octombrie 1931, șeful Secției Operații din M.St.M., colonelul Gheorghe Potopescu, notează laudativ: „Cunosc pe ofițer din anul 1925, când a fost detașat la Centrul de Instrucție al Artileriei (unde mă găseam și eu), ca instructor la Cursul de tragere. A fost mutat în M.St.M. la 10 mai 1930, după cererea mea și nu pot decât să mă felicit pentru buna achiziție făcută de Secția Operațiilor. Maiorul Davidescu posedă, în adevăr, atât ca aptitudini (fizice și militare), cât și ca educație ostășească și capacitate, toate însușirile ce se cer unui ofițer de stat-major. Îndeplinirea serviciului: se ocupă în cadrul Biroului de studii de unul din teatrele noastre probabile de operațiuni. S-a pus extrem de repede la curent cu lucrările și nevoile frontului, după care a început, imediat, a face studii și propuneri foarte judicioase. Este de mult folosit în chestiunile de aeronautică. De la 15 iulie la 15 octombrie a fost trimis să facă stagiul la Marina noastră Militară. Din darea de seamă pe care a întocmit-o se vede că are mult spirit de observație, că știe să-și pună și să rezolve problemele esențiale ale acestei arme. Eminamente conștiincios și muncitor, inteligent și profund moral, maiorul Davidescu Vasile este un foarte bun ofițer (de front și de stat-major), care va merita să înainteze la alegere în condițiunile art. 14 al. 2 din L.Î.A. Înălțat în grad la 10.V.a.c., deocamdată nu este propozabil”⁴⁹.

Șeful Diviziunii a 2-a, generalul de brigadă Dimitrie Dragomir, notează: „De acord cu șeful Secției a 3-a. Maiorul Davidescu este bine pregătit pentru a lucra cu folos în M.St.M. Studiile întocmite în legătură cu teatrul de operații ce-i este repartizat sunt complete și temeinic documentate, dovedind pe lângă multă stăruință și o solidă pregătire profesională. Din stagiul făcut la Marină a profitat mult și va profita și secția prin darea de seamă ce a întocmit. Îl caracterizez ca un foarte bun ofițer”⁵⁰.

Și subșeful M.St.M., generalul de divizie Mihail Todicescu, notează: „De acord cu aprecierile șefilor săi direcție. Maiorul Davidescu Vasile este un foarte bun ofițer de stat-major”⁵¹.

Pentru perioada 1 noiembrie 1931-31 octombrie 1932, colonelul Potopescu, consemnează: „Mențin în totul aprecierile elogioase ce am dat maiorului Davidescu Vasile în anul trecut cu privire la: aptitudini (fizice și

militare), educația ostășească și capacitate. În ce privește felul cum își îndeplinește serviciul, maiorul Davidescu Vasile iese din comun: La 1.X.1931 a fost trimis la stagiul singurului ofițer din geniu pe care-l avea Secția Operațiilor, pentru Biroul 3. Am încredințat maiorului Davidescu acest birou cu chestiuni multiple. L-a condus atât de bine, că nu s-a resimțit lipsa specialistului, dar încă a înregistrat progrese demne de relevat. Nefiind maior decât de la 10.V.1931, nu este propozabil”⁵².

Șeful Diviziunii a II-a, generalul de brigadă Ștefan Ionescu, notează: „De acord cu aprecierile șefului secției. Maiorul Davidescu Vasile a dovedit deosebită pricepere în lucrările ce i-au revenit în birourile Secției Operațiilor”⁵³.

Subșeful M.St.M., generalul de brigadă adjutant Florea Țenescu, notează: „De acord cu notele șefilor săi ierarhici”⁵⁴.

În „Foaia calificativă” pentru perioada 1 noiembrie 1932-31 octombrie 1933, colonelul Potopescu notează: „Plec din Marele Stat Major cu regretul că maiorul Davidescu Vasile nu a împlinit, în timpul cât l-am avut sub ordine, vechimea minimă cerută de L.Î.A., pentru a-i putea face propunerea elogioasă de înaintare, la care-i dau dreptul aptitudinile sale (fizice și militare), capacitatea, educația ostășească și modul cum își îndeplinește serviciul. A condus singur Biroul 3. A fost întrebuințat la Cursul ofițerilor stagiați (la care subsemnatul făcea funcția de șef de stat-major), ca referent pentru chestiunile de tactică artileriei. A ținut ofițerilor secției o foarte documentată conferință asupra «Statutului Dunării». A ținut o altă conferință pe Marele Stat Major, remarcabilă ca fond și formă despre «Regimul Strămtorilor fixat prin Convenția de la Lausanne». A executat de la 8 sept. la 1 oct., o recunoaștere operativă în Basarabia, iar de la 15 la 31 oct. o altă recunoaștere în Dobrogea, de la care a adus elemente foarte utile Secției Operațiilor pentru lucrările militare. Caracterizez pentru toate aceste însușiri și servicii pe maiorul Davidescu Vasile ca unul dintre cei mai buni ofițeri de stat-major de gradul și vechimea sa”⁵⁵.

Și subșeful M.St.M., generalul Alexandru Rizeanu, notează: „De acord cu notele elogioase ale șefului Secției a 3-a”⁵⁶.

Pentru perioada 1 noiembrie 1933-31 octombrie 1934, noul șef al Secției Operații, colonelul Gheorghe Rozin, consemnează: „Sănătos și rezistent, maiorul Davidescu Vasile poate face campania în bune condițiuni. La venirea mea la M.St.M. am găsit pe ofițer în funcția de șef al Frontului de Est, însărcinat pe care o primise de câteva săptămâni. A depus o muncă din cele mai de laudă pentru a se pune la curent cu lucrările numeroase și greutățile speciale ale acestui front, reușind astfel, în a 2-a jumătate a anului să valorifice cunoștințele și calitățile de care a dat dovadă 3 ani consecutivi, semnalate de predecesorul meu la Secția Operațiilor, prin notele

calificative pe anii 1931-32-33. A prezentat totdeauna lucrări bine studiate și bogat documentate. Concomitent cu însărcinarea de a se ocupa de un front operativ, maiorul Davidescu a mai avut în grijă chestiunile de Aeronautică și Apărare Antiaeriană a teritoriului în lipsa ofițerului titular. Conlucrând cu Statul Major al Comandamentului Forțelor Aeriene, a contribuit cu un folos real la coordonarea tuturor chestiunilor, care privesc lucrul în comun al Armatei de Uscat, al Aeronauticei și Apărării Antiaeriene. În anul 1933, a executat 2 recunoașteri operative în Basarabia și Dobrogea. Pe baza calităților și aptitudinilor semnalate prin notele calificative pe anii 1931-32-33, precum și pe baza activității depuse în cursul anului 1934, caracterizez pe maiorul Davidescu ca un foarte bun ofițer de artilerie și stat-major, care de îndată ce va îndeplini condițiunile legii, va putea fi prevăzut, cu siguranță, printre cei destinați a înainta la alegere la gradul de lt. colonel. Mutat pentru stagiul, după cerere, la Reg. 1 Art., maiorul Davidescu, fiind înaintat în grad de la 10 mai 1931, nu are încă vechimea legală pentru a putea face, acum, obiectul unei propuneri de avansare”⁵⁷.

Și subșeful M.St.M., generalul de brigadă Gheorghe Cartianu, notează: „De acord cu elogioasele aprecieri ale șefului de secție”⁵⁸.

În conformitate cu Ordinul M.Ap.N. nr. 29.630 din 22 septembrie 1934, începând cu 1 noiembrie, a fost numit în funcția de comandant de divizion în Regimentul 1 Artilerie „Regele Carol I”, îndeplinind temporar și funcția de șef al Biroului instrucție al regimentului.

Pentru perioada 1 noiembrie 1934-31 martie 1935, comandantul Regimentului 1 Artilerie, colonelul Constantin Vârgolici, l-a apreciat astfel: „Ofițer de stat-major venit pentru stagiul la 1.XI.1934. În vederea stagiului a primit, la prezentare, comanda Divizionului III. Cum însă, din cauză că maiorul Biju era însărcinat la garnizoană cu trierea unei arhive și deci nu se putea ocupa de Biroul instrucției, am dat maiorului Davidescu și acest birou, precum și instrucția ofițerilor în Corp. Un ofițer de o mare și incontestabilă valoare, a muncit zi și noapte pentru bunul mers al serviciului. Un caracter ales și de o camaraderie desăvârșită, și-a sacrificat chiar și timpul liber, lucrând zi și noapte pentru binele serviciului și al instituției, fiind în același timp de o modestie și un devotament cum rar se întâlnește. Este un stâlp moral și intelectual al regimentului, care trebuie continuu dat ca exemplu de muncă, devotament, abnegație și caracter. Am simțit o deosebită plăcere de a comanda un asemenea element, căruia îi prevăd o carieră strălucită. Biroul de instrucție l-a condus cu o deosebită pricepere, având toate lucrările la zi. Instrucția ofițerilor în Corp a condus-o cu o

competență desăvârșită și cu folos nediscutabil. Divizionul, în care s-a imprimat personalitatea și autoritatea sa, l-a condus ireproșabil. Idem Școala Instructorilor și Elevilor T.R.”⁵⁹.

Comandantul Regimentului 1 Artilerie, colonelul Dumitru Stinghe, pentru perioada 1 aprilie-31 octombrie 1935, notează: „Din aprilie începând, maiorul Davidescu a continuat să comande tot anul, Divizionul III. Din 1.V-10.VI și 22.VIII-15.X. a condus și Biroul instrucției, iar în luna iulie a înlocuit pe șeful Biroul mobilizării. Maiorul Davidescu are și o înfățișare elegantă și o ținută corectă. Cu sânge rece și prevăzător, ofițerul are o inițiativă remarcabilă, o concepție clară și un frumos caracter. Foarte inteligent, cu judecată sănătoasă și cu mult bun-simț, ofițerul are o cultură generală și profesională pronunțată. E disciplinat, are mare bunăvoință și e un ofițer cu mare prestigiu. Foarte bun camarad și cu curajul răspunderii. Maiorul Davidescu e un ofițer demn și moral. Integritatea lui remarcabilă are un bun efect asupra camarazilor mai tineri. El are maniere alese, trăiește ordonat, e sincer și drept. Divizionul III l-a condus în condițiuni ireproșabile. Prin îndrumările ce a dat și felul cum a condus ofițerii din subordinea lui, el a parvenit ca cele 3 baterii din care e format divizionul (Bat. 7 și 8) să fie cele mai bune baterii din regiment atât ca instrucție, cât și ca gospodărie. De vastă cultură profesională a maiorului Davidescu a profitat nu numai divizionul lui, dar și întreg regimentul, atâta vreme cât a condus Bir. instrucției de ale cărui însărcinări s-a achitat în mod foarte lăudabil. La trageri și pe zona de manevre, am avut, de asemenea, ocazia să mă conving de frumoasele calități de comandant și de simțul practic al acestui destoinic ofițer. Ca înlocuitor al șefului Bir. mobilizării, maiorul Davidescu s-a achitat foarte conștiincios de toate însărcinările ce a avut. Cu foarte mare folos pentru instituție a funcționat ofițerul ca profesor la Școala Of. de Rezervă și la Școala de Aplicație a Artileriei. De asemenea, s-a remarcat prin cunoștințele vaste la Școala Of. Superioară pe garnizoană. Acest neobosit ofițer a mai făcut serviciul și ca secretar al filialei A.R.P.A. și s-a remarcat, îndeosebi, la organizarea unei serbări de propagandă a aviației. Ofițerul a mai fost și profesor la Șc. de Aplicație a Artileriei. Numai grație puterii lui de muncă excepționale a putut să se achite în mod lăudabil de toate aceste însărcinări, fără a stânjeni serviciul lui în regiment. Ofițerul nu are niciun defect și calitățile sale îl îndreptătesc să urce până la cele mai înalte trepte ale ierarhiei militare. Are stagiul la trupă. În concluzie, maiorul Davidescu este un foarte bun ofițer de artilerie din toate punctele de vedere. Merită cu prisosință și îl propun la înaintare la gradul de lt. colonel la alegere și a i se încredința comanda unui divizion corp aparte, pe care sunt convins că îl va conduce în perfecte condițiuni”⁶⁰.

Comandantul Școlii de Aplicație a Artileriei, colonelul Octavian Georgescu, consemnează în „Nota de carnet”: „Maiorul Davidescu Vasile, ofițer brevetat de stat-major din Reg. 1 Art. Câmp a predat, în anul școlar 1934/35, tactica Cavaleriei ofițerilor din anul I. Numărul de ședințe efectuat a fost de 60, în care nu se cuprinde timpul acordat pentru aplicațiuni, lucrări scrise și interogații. Punctual la program, a arătat un interes, o bună voință și o seriozitate care îl onorează în gradul cel mai înalt. Metoda întrebuițată a fost cea aplicativă, completată în mod judicios cu multiple exemple din istoria campaniilor, însoțite de comentarii interesante evidențiind la tot pasul caracteristicile Cavaleriei și metodele ei de luptă. Vorbește calm, atrăgător, nuanțat, iar admirabila sa pregătire profesională și cunoștințele sale profunde au imprimat ședințelor de curs acea atmosferă de persuasiune, care a ținut neconținut încordată atențiunea elevilor săi, obținând rezultatele cele mai bune. Pentru uzul ofițerilor elevi, a întocmit o broșură cu o serie de aplicațiuni asupra luptei Cavaleriei, care a completat în modul cel mai potrivit principiile expuse în prelegerile sale. Competent, conștiincios a pus o nobilă și generoasă pasiune în desfășurarea activității sale de profesor, iar pregătirea sa desăvârșită în domeniul tactic, strategic, precum și elocvența expunerii îl definește ca un ofițer ales și distins profesor”⁶¹.

O caracterizare extrem de elogioasă îi este făcută de comandantul Brigăzii 1 Artilerie, generalul de brigadă Constantin Apostolescu: „De acord cu bunele notări ale șefilor săi succesivi. Maiorul Davidescu s-a manifestat, de la începutul prezenței sale în regiment, printr-o solidă bază a cunoștințelor sale tehnice și tactice, prin maleabilitatea spiritului său adaptabilă oricărei situații cât de grele și printr-o inteligență vioaie, care-l ajută să prindă de îndată intențiile ordinelor superioare. Cu multă subtilitate în judecată, ofițerul poate face față aproape spontan tuturor împrejurărilor, dovedindu-se în acest fel un foarte fin și bine dotat ofițer de stat-major. Are spirit practic dezvoltat, depărtându-se cu mult tact de situațiile teoretice de birou, care falsifică, de multe ori, judecata chiar a celor mai buni ofițeri. Aceasta l-a ajutat să se adapteze și aplice de îndată cerințele frontului de la care a lipsit timp îndelungat. În aceste condițiuni, ofițerul a desfășurat o bogată activitate în sfera atribuțiunilor sale de comandant de divizion în tot timpul instrucției și mai cu seamă la aplicațiunile la câmp și la trageri. Am avut ocaziunea, de mai multe ori, să-l văd conducând aplicațiunile bateriei și divizionului, apreciindu-l ca un eminent ofițer de artilerie. La trageri, de asemenea, a condus toate tragerile ofițerilor din divizionul său, dovedind depline cunoștințe profesionale, făcând observații juste și sincere, îndrumând și ajutând pe ofițerii pe care-i conduce. Cu ocaziunea

concentrării diviziei, l-am văzut conducând divizionul în diferite situațiuni tactice. De asemenea, l-am avut de două ori sub comandă directă în calitate de ofițer de stat-major la arbitraj și ca șef de stat-major la divizia operativă. Am constatat, în această ocaziune, ordonarea cunoștințelor sale în același timp cu a judecății juste, care se aplică și în lucrările de birou printr-o ordine perfectă. Nu a precupețit timpul și oboseala ca ordinele să ajungă la timp la trupe, precum nu a neglijat niciuna din preocupările ce trebuia să-l ție continuu de veghe, așa că nimic să nu-i scape din atribuțiile sale. Ordinele ce a dat s-au manifestat printr-o redacțiune clară și concisă, ceea ce dovedește calitățile sale de ofițer de stat-major fin și distins. A fost întrebuițat ca ofițer, șef al Bir. informații la Corpul de Armată Operativ, unde s-a achitat conștiincios, ca și în celelalte atribuții. În concluzie, un distins ofițer de artilerie și de stat-major. În caracterizez cu distincție: merită a înainta la alegere”⁶².

La fel este caracterizat și de comandantul Diviziei 1 Infanterie, generalul de brigadă Gheorghe Oprescu: „De acord cu aprecierile foarte bune ale șefilor săi. La Școala Ofițerilor Superioari pe Garnizoană s-a distins cu mult printre camarazii săi de aceeași categorie, prin aprecierea foarte justă a situațiilor tactice, hotărâri foarte logice, cunoașterea deplină a caracteristicilor armelor și întrebuițarea lor foarte judicioasă, o mare deprindere în redactarea ordinelor de operațiuni. La regiment depune un zel și o activitate care poate servi de model camarazilor săi. Foarte cult și cu educație foarte aleasă. În concluzie, un foarte bun ofițer de artilerie și de stat-major. Merită a înainta la alegere și să i se încredințeze comanda unui divizion corp aparte”⁶³.

Comandantul Corpului 7 Armată, generalul de divizie Virgil Economu, consemnează: „De acord. Merită a înainta la alegere”⁶⁴.

La 1 aprilie 1936, a fost numit comandant al Divizionului 1 și șef al Biroului instrucție al Regimentului 1 Artilerie.

În „Foaia calificativă” pentru perioada 1 noiembrie 1935-31 octombrie 1936, colonelul Stinghe, consemnează: „În ceea ce privește aptitudinile fizice, capacitate și educație militară, mă refer la elogioasele aprecieri făcute anul trecut, pe care le mențin în întregime, m-am convins și anul acesta de marea valoare a acestui ofițer din toate punctele de vedere. S-a remarcat prin tactul și inteligența lui în unele chestiuni ce erau de rezolvat și mi-a fost un auxiliar prețios și în toate împrejurările. Și-a instruit divizionul în condițiuni foarte bune pentru război. Deși comandanții lui de baterii erau ofițeri cu experiența încă neformată complet, maiorul Davidescu fiind tot în mijlocul lor, i-a îndrumat și condus, astfel că și ei au avut mult de profitat din experiența și

cultura acestui instruit ofițer. Cu un remarcabil talent la organizare, ofițerul s-a distins ca șef al Bir. instrucției, organizând instrucția, din aprilie, în regiment în cele mai bune condițiuni. La tragerile anuale ofițerul s-a distins prin cunoașterea temeinică a tehnicii tragerilor și prin metoda cu care și-a instruit ofițerii. Ca un ofițer cu o mare cultură a fost numit și ca profesor la Școala Ofițerilor de Rezerva pe Garnizoană, unde a muncit cu folos pentru instituție. Idem a muncit cu folos la Școala Ofițerilor Superioari pe Garnizoană, iar la Școala Ofițerilor în Corp, ofițerul, prin experiența și cultura lui, a fost de un real folos pentru ceilalți camarazi din corp. Ofițer fără defecte și fără vicii. În concluzie, maiorul Davidescu este un eminent ofițer superior de artilerie, ofițer cu mult tact și mare cultură necesar armatei. Merită a înainta la alegere și a i se încredința comanda unui divizion corp aparte. Are stagiul legal 2 ani: 1.XI.1934-31.X.1936”⁶⁵.

Generalul Apostolescu consemnează extrem de laudativ: „Mențin în totul notele și caracterizarea dată în anul trecut maiorului Davidescu, precum și nota dată de comandantul său în acest an. De acord cu comandantul său, am constatat în acest an că activitatea sa în regiment a fost, ca și în trecut, foarte bogată în roade, ce s-au dovedit în cursul întregului an și prin rezultatele obținute la instrucția unităților și aceia a ofițerilor de sub comanda sa. La caracterizările date anul trecut nu am de adăugat decât că ofițerul, îmbogățit cu experiența unui an de muncă laborioasă, a tras învățămintele cuvenite și a reușit să ridice încă mai mult nivelul instrucției unităților sale. În acest an a secondat, în mod elogios, pe comandantul său de regiment la Biroul instrucției, menținându-și comanda de divizion, întocmind lucrări clare și judicioase cu ocazia întocmirii programelor și dărilor de seamă. La trageri a condus elogios tragerile unităților sale, făcând critici competente, făcând dovada deplină a cunoștințelor sale tehnice artileristice. În timpul manevrelor a fost detașat la Statul Major al Diviziei 1-a, unde a condus cu toată competența Biroul 2. Îmi fac deosebită cinste de a-l caracteriza ca un eminent ofițer de stat-major, eminent artilerist, capabil a conduce în perfecte condiții un divizion corp aparte. Merită a înainta la alegere”⁶⁶.

Comandantul Diviziei 1 Infanterie, generalul de brigadă Gheorghe Oprescu, notează: „La Școala Ofițerilor Superioari pe garnizoana Timișoara a obținut următoarea notă de carnet: «Aprecieri generală: Foarte bine. Ofițerul posedă foarte bine cunoștințele gradului și gradului superior. Simț tactic dezvoltat. Judecă situațiile foarte just și a luat totdeauna hotărâri remarcabile. Aprofundează chestiunile și pune mult interes în a se instrui. În situații critice ia hotărâri rezeși și juste. Se exprimă cu multă claritate»”⁶⁷.

Cel care îi va urma la comanda diviziei, generalul de brigadă Alexandru Bunescu, notează: „Un ofițer eminent și de stat-major și la trupă. În Manevrelor Regale a condus Biroul 2 și informațiile strânse prin organizarea sa, au fost de un real folos diviziei, care a putut să-și conducă operațiunile. În afară de serviciul ca secretar la A.R.P.A., dă dovadă de o severă preocupare în interesul armatei. Un ofițer pe care se poate conta în orice împrejurare delicată și care să-și facă datoria cu elan și conștiință. Merită a i se încredința comanda de unitate aparte. Merită a înainta la alegere”⁶⁸.

În conformitate cu Ordinul General nr. 34 din 31 octombrie 1936, pe data de 1 noiembrie, a fost numit șef al Biroului 3 operații în Statul Major al Diviziei 1 Infanterie din Timișoara, iar de la 1 aprilie 1937, șef al Biroului 1 organizare-mobilizare în cadrul aceleiași mari unități.

Pentru perioada 1 noiembrie 1936-31 octombrie 1937, șeful de Stat Major al diviziei, locotenent-colonelul Gheorghe Petrescu, consemnează: „Maiorul Davidescu Vasile s-a bucurat în tot acest an de o sănătate perfectă, dovedind că rigorile unei campanii le poate suporta cu deosebită ușurință. Sub raportul moral, intelectual și profesional, mă refer la notele anterioare ale șefilor săi care – unanimi – recunosc acestui ofițer calități deosebite din toate punctele de vedere. Ofițer f. studios, cu o foarte frumoasă cultură generală, se remarcă prin spiritul său metodic, analitic, prin lucrările sale deosebite de îngrijite și prin meticulozitatea pe care o pune pentru lămurirea tuturor chestiunilor ce le tratează. În calitate de șef al Biroului 3, maiorul Davidescu-ca fost ofițer de stat-major în Secția a 3-a a Marelui Stat Major- s-a simțit în largul său și a activat cu o deosebită competență. Atât în directivele și programele propuse pentru perioada a 3-a din iarna trecută, cât și perioada I-a din primăvară, a dovedit o concepție sănătoasă, vederi largi și o cunoaștere perfectă a posibilităților și necesităților armelor, căutând să imprime în primul rând, pregătirea de război a unităților din divizie. A urmărit cu tenacitate executarea acestor directive ale diviziei și a sintetizat foarte elocvent rezultatele obținute în fiecare perioadă. Tot în această calitate, de șef al Biroului 3, s-a ocupat îndeaproape cu organizarea și funcționarea Școlii Ofițerilor Superioari pe garnizoana Timișoara, dovedind în temele ce le-a propus și în rezolvarea lor, cunoștințe profesionale superioare și o pregătire demnă de laudă. În calitate de șef al Biroului 1 de la acest comandament a dovedit că întrunește toate calitățile unui excelent ofițer de stat-major, devotându-se cu pasiune pentru ca să asigure o cât mai perfectă mobilizare a diviziei. A dovedit, în această calitate, un admirabil spirit de metodă și putere de muncă deosebită. A luat parte

la Manevrele Regale din acest an în Serviciul de Arbitraj, unde s-a comportat tot atât de elogios. După terminarea Manevrelor Regale a venit direct pe zona de manevre a diviziei, luând parte ca subșef de stat-major, fiind foarte folositor comandamentului. În special, în acțiunea diviziei contra diviziei, în cadrul corpului de armată, a urmărit ca desfășurarea acțiunii unui detașament important de manevră al diviziei, să se producă conform ordinelor, directivelor și voinței comandamentului, dovedind, cu acest prilej, calm, o deosebită pregătire și mult tact. Deși foarte ocupat la comandamentul diviziei, a găsit totuși timp, sacrificându-și repaosul și nopțile, pentru a preda cursul de tactică generală la Școala de Aplicație a Artileriei. Din statele de serviciu, reiese că maiorul Davidescu Vasile este un eminent ofițer de stat-major, care are: caracter hotărât necesar unui adevărat șef; personalitate foarte bine marcată; o prea frumoasă cultură generală și profesională. Sunt încredințat că este perfect pregătit pentru a fi numit șef de stat-major al unei divizii sau să i se încredințeze comanda unui divizion de artilerie corp aparte. Îl propun: merită a înainta la gradul de lt. colonel la alegere⁶⁹.

Colonelul Nicolae Stoenescu, șef-arbitru al Diviziei 16: „În calitate de arbitru pe lângă Divizionul II/Regimentul 31 Artilerie a depus toată râvna și interesul pentru a procura informațiuni și secunda pe arbitru de pe lângă Reg. 31 Artilerie, în cât mai bune condițiuni. Am fost informat în timp și exact asupra acțiunii regimentului. S-a achitat foarte bine de însărcinarea primită⁷⁰.

Comandantul Școlii de Aplicație a Artileriei, colonelul Alexandru Nicolau, l-a caracterizat astfel în „Nota de carnet”: „A predat la Școala de Aplicație a Artileriei din Cursul de tactică generală numai 10 ședințe, total 40 ore la cele 4 divizii. Fiind prea mult ocupat la comandamentul diviziei, nu a putut continua predarea cursului. Ofițerul, în timpul cât a predat, s-a remarcat prin: o conștiinciozitate care dovedește că făcuse din profesorat un apostolat; o profundă cultură generală și de specialitate; un desăvârșit tact la catedră, precum și o răbdare de toată lauda⁷¹.

Comandantul diviziei, generalul Bunescu, notează: „Îmi însușesc prea frumoasele aprecieri făcute de șeful de Stat Major. Ofițer de o educație excepțional îngrijită și cu o bună-voință în serviciu demnă de evidențiat. Foarte atent și perseverent, cu o inteligență și prea bună judecată își conduce atât Biroul 1, cât și secretariatul A.R.P.A. Laud pe acest ofițer pentru calitățile deosebit de frumoase ce are. Merită a înainta la alegere⁷². Și comandantul Corpului 7 Armată, generalul Oprescu, notează: „Merită a înainta la alegere⁷³.

În conformitate cu Î.D.R. nr. 2069 din 31 mai 1938⁷⁴, la data de 1 iunie, a fost avansat la gradul de

locotenent-colonel. Prin Decizia Ministerială nr. 997 din 23 august 1938⁷⁵ a fost numit membru în Comisia de examinare a elevilor din anul al III-lea ai Școlii de Ofițeri Activi de Artilerie, declarați repetenți sau corigenți și care nu au fost avansați ofițeri odată cu promoția din care făceau parte.

Pentru perioada 1 noiembrie 1937-31 octombrie 1938, șeful de Stat Major al diviziei notează: „Lt. colonel Davidescu V. a îndeplinit în acest an funcțiunea de șef al Biroului 1 al acestui comandament. În ce privește calitățile fizice, intelectuale și morale ale sale, mențin cu totul nota elogioasă și exactă pe care am dat-o în anul trecut. Ofițer cult, care unește o remarcabilă cultură generală cu o prea frumoasă pregătire profesională. Ofițer de stat-major de fond, care studiază chestiunile cu seriozitate și prezintă lucrări documentate și foarte clare. În calitate de șef al Biroului 1 s-a ocupat cu pasiune ca mobilizarea unităților să se facă în cele mai bune condițiuni, dând îndrumări și controlând cu perfectă competență lucrările birourilor de mobilizare ale corpurilor-sunt sigur că așa cum este îndrumată chestiunea mobilizării în unitățile diviziei, îl va ușura mult pe lt. col. Davidescu în noua funcțiune de șef de Stat Major. A luat parte la Școala Ofițerilor Superioari pe garnizoana Timișoara, făcând parte din grupa direcției și, în această împrejurare, a arătat frumoasa pregătire profesională pe care o posedă. A luat parte la manevrele diviziei pe zona de concentrare ca șef al Biroului 1 și la una din aplicațiuni ca șef al Bir. 3 operații al unei divizii operative. Comandantul diviziei operative i-a adus elogii pentru modul cum s-a comportat în această calitate, dovedind că este foarte bine pregătit pentru funcțiunea în care a fost numit și pentru care l-am recomandat încă din anul trecut. În afară de funcțiunea sa și însărcinările din interiorul comandamentului, a predat la Școala Politehnică - Secția Militară, Cursul de tactică generală cu competența frumoasei sale pregătiri și cu experiența unui profesor consacrat. În concluzie: lt. col. Davidescu V. este un excelent ofițer de stat-major, foarte bine pregătit pentru greaua funcțiune ce i s-a încredințat⁷⁶.

Noul comandant al diviziei, generalul de brigadă Corneliu Dragalina, notează laudativ: „Cu totul de acord cu elogioasele aprecieri făcute de șefii săi ierarhici. Și în acest an, ca și anul trecut, lt. col. Davidescu a dat probe de remarcabilele sale însușiri, atât din punct de vedere intelectual, cât și moral. Cu o prea frumoasă cultură generală, în permanență întreținută, lt. col. Davidescu face onoare corpului ofițeresc în orice mediu s-ar afla. Solida și intensă sa pregătire profesională îi procură foarte bune resurse așa încât, dezvoltând o activitate ce nu cunoaște limite în timp. Lt. colonel Davidescu, dotat cu spirit metodic prin excelență, tratează și soluționează

în foarte bune condițiuni lucrările ce îi revin. A îndeplinit funcțiunea de șef al Biroului 1 la Comandamentul Diviziei, iar la manevrele de toamnă a fost și șef al Bir. 3 și șef de Stat Major al diviziei operative. S-a achitat îndeosebi de bine de atribuțiunile sale. La Școala Ofițerilor Superioari pe garnizoană a făcut parte din grupa direcției, remarcându-se în discuțiile și soluționările propuse. Ca profesor de tactică generală la Școala Politehnică-Secția Militară, a obținut foarte frumoase aprecieri. Lt. colonel Davidescu este un element valoros și un ofițer de stat-major de elită⁷⁷. Și generalul Oprescu consemnează: „De acord. Foarte bun ofițer superior de artilerie și de stat-major”⁷⁸.

În conformitate cu Î.D.R. nr. 3270 din 1938, pe data de 1 noiembrie, a fost numit în funcția de șef de Stat Major al Diviziei 1 Infanterie.

Pentru perioada 1 noiembrie 1938-31 octombrie 1939, comandantul Diviziei 1 Infanterie, generalul de brigadă Corneliu Dragalina, consemnează: „Și în acest an, ofițerul și-a menținut frumoasele sale calități fizice și morale din trecut, la care, deci, mă refer. Rigorile zonei de concentrare au pus la încercare aceste calități. S-a evidențiat că ofițerul are o putere de muncă inepuizabilă pe care n-o egalează decât dragostea și buna-voie cu care-și face serviciul, care, de regulă, este prelungit până noaptea târziu. Din punct de vedere calitativ, lucrările întocmite sau prezentate de lt. col. Davidescu, reflectă un spirit care discern o analiză adâncă și o metodă foarte bună. Grație culturii sale întinse și a frumoasei sale inteligențe a găsit totdeauna resurse pentru tratarea unei mari diversități de chestiuni inerente funcției sale, în mediul atât de complex al diviziei din Banat. Onest, moral și cu mult tact, a imprimat activității pe care a dirijat-o aceste atribute foarte necesare în timpul concentrărilor, unde unele abateri se puteau ivi adesea. Devotat șefului său, lt. col. Davidescu – ca un adevărat șef de Stat Major – după ce și-a exprimat în prealabil și franc părerea asupra unei chestiuni, a știut să se adopte hotărârile comandantului, luând, pentru execuție măsurile optime și cele mai rezezi. A dirijat și coordonat lucrările birourile Stat Major – a ținut strict legătura cu șefii serviciilor-așa încât s-a format un ansamblu, care a secondat armonios și în cele mai bune condiții-în grelele împrejurări ale întinsei zone de concentrare pe comandament. Grație tactului său a știut să atenueze măsurile, uneori aspre și a știut să facă o admirabilă legătură între comandantul diviziei și unitățile din subordine-realizând o bună execuție, o bună colaborare-în deplină armonie. De câte ori împrejurările au cerut să lucreze în numele comandantului, a reușit pe deplin să ceară și să imprime punctul de vedere și ritmul cerut de comandant. În lucrările operative, care au

abundat pe zonă, a arătat că este bine pregătit, că cunoaște foarte bine principiile tactice, pe care le aplică foarte bine la situație și teren. Soluții logice, clare. La aplicații pe hartă și teren a intervenit cu foarte bune soluții, cu discuții foarte bine susținute. În concluzie: caracterizez pe lt. colonel Davidescu ca un element distins și foarte bine pregătit, cu însușiri intelectuale, morale și fizice admirabile, cu o putere de muncă și cu un devotament pentru servicii și șefii cu care colaborează, fără pereche. Eminent șef de Stat Major; ofițer de elită”⁷⁹.

Și comandanții succesivi ai Corpului 7 Armată, au consemnat astfel: generalul Gheorghe Oprescu (pentru perioada 1 noiembrie-1 aprilie 1939): „De acord. Foarte bun șef de Stat Major”⁸⁰. Generalul Ioan Ilcușu (pentru perioada 1 aprilie-12 septembrie 1939): „De acord. Foarte bun și foarte priceput șef de Stat Major de divizie. Cunoștințe solide, calm, conștiincios și muncitor. Nepropozabil”⁸¹. Generalul Gheorghe Leventi (pentru perioada 12 septembrie-31 octombrie 1939): „De acord. Un excelent ofițer de stat-major, cu solide cunoștințe profesionale. Bine pregătit și bune aptitudini pentru a putea comanda un regiment de artilerie. Are calea deschisă spre cele mai înalte trepte ale ierarhiei”⁸². Și comandantul Armatei 1, generalul de corp de armată Gheorghe Florescu notează: „De acord. Foarte bun ofițer de stat-major și artilerie. Bine pregătit și dotat pentru funcțiuni în Stat Major și comandă corespunzătoare gradului superior”⁸³.

Pentru perioada 1 noiembrie 1939-31 mai 1940, generalul Dragalina, consemnează: „Lt. col. Davidescu Vasile a continuat a îndeplini funcțiunea de șef de Stat Major, menținându-și, cu totul, prea frumoasele sale calități, precum și elogioasa activitate din trecut, la care, deci, mă refer. Divizia I-a Inf. intrând în dispozitiv și cantonamente de iarnă, o nesfârșită și variată serie de probleme s-au pus-la care lt. col. Davidescu, în calitatea sa de șef de Stat Major, a făcut față în condițiuni optime, cu rezultate care merită numai laude. Cu inegalabilă putere de muncă, a condus și coordonat lucrările birourilor în condițiuni admirabile. S-a ocupat îndeaproape de chestiunile de organizare-de funcționarea serviciilor-de chestiunile personalului și totodată de chestiunile de instrucție și cele operative, arătând o pregătire de care se poate mândri-imprimând direcții și ritm pentru care îi aduc laude. Prin tactul și frumoasele sale calități sufletești, a știut să-și apropie ofițerii din Stat Major și serviciile diviziei și, formând la un loc o perfectă unitate sufletească, de vedere și de lucru, a obținut un randament maxim. Grație acestui fapt-comandantul diviziei, degajat la maximum – a putut să se ocupe, fără nicio grijă, de atributele funcțiunii sale. La Școala Ofițerilor Superioari

pe garnizoană, la punerea și soluționarea problemelor operative, m-a secondat îndeaproape, ca un prețios colaborator. M-a secondat de asemenea, în toate acțiunile de comandant, știind să formeze legătura cea mai bună, între comandamentul marii unități și comandanții în subordine. A luat adesea hotărâri, pe care le-am aprobat întotdeauna, ca foarte bune. În concluzie, lt. col. Davidescu, ca și în trecut, a dovedit că este un eminent șef de Stat Major –și ofițer de elită–care merită să i se încredințeze funcțiuni superioare de Stat Major, precum și comandă de regiment de artilerie, având calea deschisă în ierarhia militară”⁸⁴.

În urma tragicelor evenimente de la frontiera de Est a României, soldate cu Ultimatul sovietic din 28 iunie 1940, străvechile teritorii românești, Basarabia și partea de nord a Bucovinei au fost cedate fără luptă, administrația și armata fiind retrase peste Prut. În acest grav context, cu implicații politice, sociale și militare, în baza Î.D.R. nr. 2135 din 27 iunie 1940⁸⁵, armata română a fost mobilizată. Demobilizarea armatei se va face prin Î.D.R. nr. 3798 din 12 noiembrie 1940, cu intrarea în vigoare la 15 noiembrie.

Cel care va rămâne la comanda diviziei, generalul de brigadă Emanoil Bârzotescu, în aprecierea pentru perioada 1 iunie–31 octombrie 1940, notează: „Lt. colonel Davidescu Vasile a continuat și în acest timp, a îndeplini funcția de șef de Stat Major, menținând și accentuând aceiași elogioasă activitate. S-a remarcat prin colaborarea sa valoroasă și productivă, cu rezultate reale și folositoare acestui comandament. Aptitudini fizice: foarte bune, întrunind toate condițiunile de o solidă rezistență și o deplină sănătate, dându-i posibilitatea și ușurința de a învinge toate eforturile considerabile și continui, cerute unui șef de Stat Major, în situația actuală pe zona de concentrare. Aptitudinile sale militare foarte bune, unite armonios și perfect, cu remarcabilele calități intelectuale și morale, îi dau caracteristica unui ofițer foarte capabil, unui adevărat și valoros șef de serviciu și comandant de corp, evidențiate prin: o impunătoare autoritate, un prestigiu și o atitudine demnă și corectă; un temperament liniștit, un caracter sincer, natural și modest; o putere și spirit de hotărâre fermă și promptă; un remarcabil curaj al răspunderii și inițiativei; o deosebită și pilduitoare putere de muncă. Toate depuse cu un zel deosebit, și cu o reală perseverență, atât în organizarea, conducerea Stat Major și armonizarea serviciilor, cât și în administrarea cartierului diviziei. Cu o prea frumoasă educație morală și militară, bazată pe onoarea și disciplina militară. Îndeplinirea serviciului: ca șef de Stat Major, mi-a fost un real și valoros colaborator în misiunile revenite diviziei, în dispozitivul de apărare al liniei I-a, pe Frontul de Vest, în întocmirea ordinelor de operațiuni, coordonarea

serviciilor și îndeplinirile importante ale diviziei în cadrul misiunii operative: lucrările de organizarea terenului, recunoașterea și alegerea diferitelor poziții, alegerea și organizarea barajelor și distrugerilor cu stabilirea precisă și clară a misiunii operative a fiecărui baraj, lucrări la îndeplinirea cărora lt. colonel Davidescu, a avut însărcinări speciale, pe care le-a organizat și realizat în foarte bune condițiuni, datorită pregătirii sale profesionale excepționale, remarcabilelor sale cunoștințe tactice și tehnice și muncii sale active și productive. A organizat și pregătit pentru război un foarte bun Stat Major, dând cel dintâi exemplu prin activitatea sa și capacitatea sa. A creat și menținut în statul major, o atmosferă curată și ostăsească, o legătură sufletească reală și solidă între ofițeri și comandant și invers, bazată și dezvoltând o adevărată încredere reciprocă. Are stagiul complet și efectiv la trupă. Concluziuni: lt. colonel Davidescu este un foarte bun ofițer și de stat-major și de front, care se distinge, atât prin îndeplinirea ireproșabilă a serviciului, cât și prin cultura sa superioară profesională și educația sa militară. Merită a urma cursul de informații pentru comandă de regiment”⁸⁶.

Generalul de divizie Gheorghe Leventi, care va comanda succesiv Corpul 7 Armată și Armata 1, notează: „De acord cu notele elogioase ale șefilor săi. Lt. colonel Davidescu se distinge printr-o solidă cultură profesională și prin multă destoinicie și conștiinciozitate în serviciu. Activitatea sa pe zonă ca șef de Stat Major al diviziei a fost cât se poate de lăudabilă. Este un ofițer superior foarte bine pregătit, pentru comandă de regiment și un foarte bun ofițer de stat-major. Merită a fi admis la Cursul de informații pentru comandă de regiment”⁸⁷.

În „Foaia calificativă” pentru perioada 1 noiembrie 1940–31 octombrie 1941, generalul Bârzotescu, consemnează: „Lt. colonel V. Davidescu a continuat și în acest an a îndeplini funcțiunea șef Stat Major cu aceiași activitate rodnică, menținând în totul elogioasele aprecieri din anul trecut. Resursele sale intelectuale și morale, cultura sa generală și profesională, temeinic și bogat înzestrate, unite cu un puternic sentiment al îndeplinirii cu sfințenie a datoriei, cu un patriotism și devotament desăvârșit, a reușit a realiza cele mai frumoase rezultate prin: o foarte bună organizare și îndrumare a birourilor Statului Major, a serviciile și a tuturor șefilor de birou și servicii; prin repartizarea diferitelor însărcinări, obținând astfel maximum de randament; în special, prin o foarte bună organizare și îndrumare, a mijloacelor informatice și a transmisiunilor, întotdeauna oportune și complete; în aplicațiunile pe garnizoană, pe teren cu trupele, ca șef de Stat Major al C.A. și diviziei operative, a dovedit că este foarte bine pregătit și strategic și tactic, foarte capabil pentru a conduce pe câmpul de luptă detașament și grupare”⁸⁸.

În baza Î.D.R. nr. 1798 din 21 iunie 1941⁸⁹ a fost mobilizat, odată cu intrarea României în război, pentru eliberarea teritoriilor ocupate de URSS în urma Ultimatumului din vara anului 1940. La declanșarea, la 22 iunie 1941, a celui de-Al Doilea Război Mondial, Divizia 1 Infanterie, cu garnizoana în Arad, avea în compunere Regimentul 85 Infanterie Ineu-Arad, Regimentul 93 Infanterie „Cloșca” Arad, Regimentul 5 Vânători Timișoara, Regimentul 1 Artilerie „Regele Carol I” Timișoara și Regimentul 38 Artilerie Arad.

Divizia fost mobilizată la 4 septembrie 1941, iar pe data de 6 septembrie, marea unitate, a fost trecută în zona de operațiuni, pentru ca, în perioada 17-25 septembrie să fie transportată pe front, la NV de Odessa, intrând în subordinea Corpului 5 Armată. În noaptea de 27/28 septembrie a fost introdusă în dispozitivul de luptă în zona Simanovka - Kubanka - Kremidovka, desfășurând acțiuni de luptă la cota 58, Staraia Dufinovka (29 sept.), Kremidovka (2 oct.), Kubanka și cota 51,4 (6-8 oct.), ulterior, la 16 octombrie 1941 elementele înaintate ale diviziei ajungând pe litoralul Mării Negre. După cucerirea Odesei, a intrat în subordinea Corpului 6 Armată aflat sub comanda generalului de divizie Corneliu Dragalina și deplasată la Krivoirog, cale de 500 km, unde a primit misiuni de siguranță și pază⁹⁰.

Generalul Bărzotescu consemnează: „În războiul contra Rusiei Sovietice s-a relevat prin: organizarea și urmărirea, cu perseverență, a mobilizării și transporturilor pe zona de concentrare, prin servicii exterioare, fiindu-mi un real și valoros colaborator, obținând totul în perfectă ordine și la timp, aceasta în timpul de la 6 sept. - 23 sept. 1941. În timpul acțiunii de la Odessa, de la 27 septembrie - 16 octombrie 1941, prin: o temeinică pregătire, completă și oportună a elementelor necesare luării hotărârii, redactarea clară, precisă și oportună a ordinelor necesare; prin o foarte bună îndrumare și coordonare a tuturor serviciilor, reușind ca trupa și animalele să aibă o hrană bună și cantitativ și calitativ, muniția a fost asigurată complet și la timp. Relev activitatea sa exterioară prin: recunoașterile în teren, însoțindu-mă până la P.C. grupare la Kubanka și la Colhozul Sud Kremisdorka, atât la intrarea diviziei în poziția defensivă Kubanka - Cărciuma Hut Petrovski, cât și în timpul defensivei, mergând până la P.C. Batalionului I [Regimentul] 93 [Infanterie] și la observatorul cota 78 din prima linie, totul, înfruntând cu curaj și devotament, primejdiile mari ale bombardamentelor de artilerie și branduri, ale câmpurilor de mine (în acțiunea de la 16 octombrie), pentru a putea obține informațiuni cât mai precise și cât mai repede, în scopul de a pregăti și organiza recunoașterile și incursiunile și planul de atac și apoi a urmări mersul acestor operațiuni. Aceeași activitate

exterioară și de organizare a serviciilor și formațiunilor de servicii și în timpul marșurilor de la Odessa în zona Krivoirog - Nicopol - Dniepropetrowski, 17.X-17.XI.941, când datorită eforturilor sale făcute cu destoinicie și control la fața locului, am putut învinge toate greutățile provenite din lipsa dotării cu mijloace auto, a vremii nefavorabile, a drumurilor desfundate și a asigura o f. bună hrănire a oamenilor, o bună disciplină și a menține un moral foarte bun. Dotat cu reale virtuți ostășești. A reușit a realiza o solidă legătură sufletească, între ofițerii comandamentului și comandant și între ofițerii comandamentului și unitățile diviziei. A fost propus la decorația «Steaua României» în gradul de ofițer cu spade și panglică de Virtute Militară. În concluziune: lt. Colonel Davidescu V. se distinge prin: o superioară cultură generală și profesională, prin foarte bune aptitudini militare și fizice, prin muncă productivă și activă, prin vădit patriotism și devotament. Are reale aptitudini și destoinicie pentru câmpul de luptă, fiind foarte capabil pentru a comanda detașamente și o grupare. Are autoritatea, cultura și ascendentul pentru a forma și instrui în foarte bune condițiuni un corp ofițeresc. Un foarte bun ofițer și de front și de stat-major. Merită a înainta la alegere, la gradul de colonel și a i se încredința comandă de regiment”⁹¹.

La 10 ianuarie 1942, în urma agravării situației operative la sud de Harkov, a primit ordin să se concentreze în zona Dnepropetrovsk-Zaporoje. Unitățile de infanterie, fără artileria proprie, rămasă la Mariupol, s-au deplasat în marș forțat și pe calea ferată, circa 400 km, pe un ger cumplit de -35° -40°, în condiții de viscol și pe o zăpadă de un metru. Efortul luptătorilor a fost considerabil. În acest sens amintim și strigătul de durere și deznădejde al mareșalului Ion Antonescu, în fața acuzațiilor de necombativitate a armatei române, în scrisoarea trimisă feldmareșalului Erich von Manstein, la 9 decembrie 1942 și care se referă la efortul Corpului 6 Armată (compus din Diviziile 1, 2, 4 și 18 Infanterie) și implicit al Diviziei 1 Infanterie, de a stopa contraofensiva sovietică, „când alte 4 M.U. române aleargă 300 km, pe jos, pe un ger de -30°, ceea ce a dus la degerarea a 30% din oameni și moartea a 40% din caii artileriei lor, pentru a umple spărtura de la Doneț, depășesc frontul german și fără tunuri pătrund 30 km în adâncime”⁹².

Marea unitate română a fost introdusă în luptă, în sectorul Pavlograd, între resturile Diviziilor 100 și 298 Infanterie germane, în subordinea Corpului 11 Armată germană. Ulterior a fost introdusă în sectorul Kokovka - Samoilovka, la 29 ianuarie, iar la 1 februarie a ocupat o poziție de rezistență pe aliniamentul Kokovka - Nikolaevka - Samoilovka; ulterior, până

la 13 februarie a dus lupte grele pentru cucerirea localităților Kristapovka și Samoilovka, înaintând spre Lozovaia. Lupte deosebit de grele s-au desfășurat în localitățile Kristapovka și Samoilovka, inamicul reușind să le ocupe în noaptea de 2/3 februarie în ciuda rezistenței eroice a Regimentului 85 Infanterie Ineu. Localitatea va fi recucerită la 13 februarie 1942, după lupte eroice, în urma contraatacurilor Regimentelor 85 și 93 Infanterie și 5 Vânători⁹³.

În urma acestei acțiuni, divizia a înaintat spre Lozovaia, atacând pe un front de 15 km, în cooperare cu Corpul 11 Armată german. Atacul asupra localității a fost dat la 19 februarie de către Regimentele 93 Infanterie și 5 Vânători. Greul operațiilor l-au dus Batalionul 3 și Compania cercetare a Regimentului 93 Infanterie care, în urma grelelor pierderi, au fost retrase în vederea refacerii. După numeroase încercări de a cucerii localitatea, cele două unități române au fost respinse în seara zilei de 20 februarie⁹⁴. În aceeași zi, forțe sovietice superioare, sprijinite de tancuri, au străpuns dispozitivul diviziei ajungând în spatele Regimentului 85 Infanterie, cauzând retragerea diviziei la Sud de Novo Alexandrovka, pe aliniamentul Dimitrievka - Alexandrovka.

Frontul va fi stabilizat după o rezistență eroică a unităților diviziei la 22 februarie 1942 și va rămâne pe aceleași alinamente până la 20 mai 1942 când, în urma atacului declanșat de trupele germane la Sud de Harkov, forțele sovietice vor fi respinse dincolo de Doneț, fiind cucerite localitățile Alexandrovka, Novo Uplatnoe (21 mai), Proletarski (22 mai), Dimitrovka, Domaha, Lozovaia (23 mai), Krasnopavlovka și Rasdolje (24 mai), efectivele diviziei înaintând spre Valea Bereka și nimicind, la 26 mai 1942, forțele sovietice din zonă⁹⁵.

După terminarea operațiunilor de la Harkov, efectivele diviziei au fost trecute, la 10 iunie 1942, în rezerva Grupării „Kortzfleisch”, intrând în refacere în zona Gusarovka - Volobuevka - Veseli, pentru ca, începând de la 22 iunie, să participe la forțarea Donețului. La 8 iulie 1942, divizia revine în componența Corpului 6 Armată, atacând pe direcția Senkov - Svatovo, trece râul Oskol, în urmărirea trupelor sovietice, spre Don. În perioada 6-13 august, divizia susține lupte deosebit de grele în zona Kapinski - Vasilievka.

Pentru modul deosebit în care a coordonat acțiunile diviziei, în conformitate cu Î.D.R. nr. 2055 din 18 iulie 1942⁹⁶, cu aceeași dată, Vasile Davidescu a fost avansat la gradul de colonel.

În perioada 21 iulie-8 august 1942, colonelul Davidescu se află în concediu, în țară. La întoarcere, găsește divizia angajată în lupte grele în localitatea Dovoffiewka, pentru ca, mai apoi să reia ofensiva pentru

străpungerea poziției puternic fortificată și avantajată și de formele de relief, în zona Parishkaja - Vasilievka - Kaplinik. Având în vedere că atacul nu progresa, la 20 august 1942, colonelul Davidescu se deplasează spre P.C. al Regimentului 5 Vânători, pentru a impulsiona ofiterii și trupa, pentru a le întări moralul. Din

Colonelul Vasile Davidescu

păcate, este surprins de un puternic baraj de artilerie reactivă Katiușa și aruncătoare. Colonelul Davidescu a fost rănit de schije de proiectile reactive, în piciorul stâng și mâna dreaptă. A fost evacuat inițial la Ambulanța divizionară, pentru ca ulterior să fie evacuat cu un avion al Escadrilei Sanitare, pilotat de aviatorea Nadia Russo, la Spitalul Militar de Campanie german de la Konstantynovskaya. Deși rănilor păreau superficiale, în urma unor complicații medicale, dar și a unui tratament neadecvat, putându-se vorbi chiar de un malpraxis, a decedat în spital, la 3 septembrie 1942. Despre suferințele colonelului stau mărturie însemnările acestuia făcute în jurnalul ținut în perioada 20-29 august 1942.

Colonelul Vasile Davidescu a fost înmormântat la 5 septembrie 1942, în Cimitirul Spitalului german de la Stalino⁹⁷.

În conformitate cu Î.D.R. nr. 3343 din 19 noiembrie 1942⁹⁸, a fost avansat la gradul de general de brigadă post-mortem, pe data de 3 septembrie.

Pentru faptele de arme deosebite, dar și pentru activitatea desfășurată, a fost decorat cu numeroase ordine și medalii, românești și străine: Ordinul „Coroana României” cu spade în grad de Cavaler, „pentru bravura și destoinicia cu care a comandat bateria II, în luptele dela Mărășești, ce au avut loc între 24 iulie și 4 august 1917” (Î.D.R. nr. 1529 din 20 decembrie 1917)⁹⁹, Medalia „Crucea Comemorativă a războiului 1916-1918” cu baretele „Dobrogea”, „Carpați” și „Mărășești” (Î.D.R. nr. 1744 din 8 iulie 1918), Medalia „Victoria în Marele Război pentru civilizație 1916-1920” (în baza Î.D.R. nr. 3390 din 20 iulie 1921), Ordinul „Steaua României” în grad de Cavaler (Î.D.R. nr. 3781/1924), Ordinul „Coroana Iugoslaviei” în grad de Cavaler (Raport nr. 13.890 C.O. din 21 iunie 1931),

„Semnul onorific pentru 25 de ani în armată” (Î.D.R. nr. 2790 din 5 decembrie 1935), Medalia „Centenarul Regelui Carol I” (Î.D.R. nr. 1915 din 9 mai 1939), Ordinul „Coroana României” în grad de Ofițer (Î.D.R. nr. 1906 din 8 iunie 1940), Ordinul „Coroana României”

cu spade în grad de Ofițer și panglică de „Virtute Militară” (Î.D.R. nr. 2247 din 11 august 1943), Ordinul „Steaua României” cu spade în grad de Ofițer și panglică de „Virtute Militară” (Î.D.R. nr. 1738 din 5 iulie 1942) și Crucea de Fier clasa a II-a, germană (1942).

Anexa nr. 1¹⁰⁰

„PERMENENȚA DIV. I-a INFANTERIE

Nr. 11. 223
1942 Septembrie Ziua 22
PERMANENȚA DIV. I-a INFANTERIE
către
DIVIZIA I-a INFANTERIE
-Stat Major-

Am onoare a raporta:

1) În ziua de 4 septembrie 1942, Permanența a fost anunțată de dl. colonel Borcescu, șeful Secției I-a din M.St.M., că în ziua de 3 septembrie a.c. a încetat din viață, în Spitalul German din Konstantinowka, dl. colonel Davidescu, șeful de Stat Major al Diviziei I-a Infanterie.

Marele Cartier Eș. I, a cerut autorizația pentru a fi adus în Țară. Nu s-a aprobat și a fost înmormântat în Stalino, în ziua de 5 septembrie, ora 12.

2) În ziua de 22 septembrie, M.St.M. a trimis Permanenței Ord. nr. 981584 din 17.IX.a.c., cu corespondența anexată, actul de deces și o schiță a cimitirului din Stalino, unde a fost înmormântat.

Am luat măsuri pentru a întocmi actul de deces și preda familiei.

3) Pentru îndeplinirea celor creștinești am căutat să dau cât mai mare sprijin familiei. În acest scop:

- am organizat un parastas, în ziua de 5 septembrie a.c., în Catedrala Ortodoxă din Iosefin Timișoara, unde a asistat un numeros public și ofițerii din Garnizoană;

- am organizat al doilea parastas în ziua de 12 septembrie, tot în aceeași catedrală, în prezența ofițerilor din Garnizoană în frunte cu dl general Potopeanu;

- Î.P.S. Episcopul Timișoarei a oficiat primul parastas, făcând biografia defunctului.

În locuința defunctului am organizat un mic altar, unde s-a oficiat, de asemenea, un serviciu divin. Din partea camarazilor diviziei am făcut o coroană.

Anexez 3 fotografii luate cu această ocazie.

Aspecte de la parastasul de la Timișoara

S-au publicat în ziarele din localitate.

4) Pe timpul cât a fost rănit, defunctul și-a făcut notițe zilnice, scrise de către cap[oralul] Văcăroiu Gh., luat ca ordonanță.

Anexez o copie de pe aceste notițe.

5) Din modul cum descrie defunctul evoluția bolii, se pare că a murit de tetanos. În actul de deces eliberat de spitalul german rezultă că ar fi murit din cauza rănilor și apoplexiei consecutive.

6) Am luat măsuri pentru întocmirea actelor pentru pensie.

ȘEFUL PERMANENȚEI DIV. I-a
INFANTERIE
Căpitan I.Th. Ciulpan”

Anexa nr. 2¹⁰¹

„Detașamentul de Legătură al Grupului de Armate
Nr. 4292 din 9 septembrie 1942

În ziua de 5 septembrie 1942, ora 12, a avut loc la Stalino, în cimitirul Spitalului German nr. 2/607 (Institutul Woroschilow) pe șoseaua spre Makejinka, înmormântarea colonelului V.V. Davidescu-fost șef de Stat Major al Diviziei 1 Infanterie.

Acest ofițer superior de stat-major a decedat la 3.IX.1942 (în urma unei embolii și hemoragii cerebrale, în timpul tratamentului celor două răni de război, provocate de schije, cotul și coapsa dreaptă) în Spitalul german Kriegslazarett - Hans Dora din Konstantinowka (60 km Nord Stalino) unde a fost adus evacuat pe calea aerului la 21.VIII.42 și internat”.

Anexa nr. 3¹⁰²

NOTE

„20 august 1942

Ora 12.40, căzut rănit. Împrejurările tactice și locale.

Devotamentul ostașului din Regimentul 5 Vânători din Timișoara de la un magazin de stofe /a se căuta numele/ și-a rupt propria cămașă și mi-a strâns piciorul stâng și mâna dreaptă într-o legătură strânsă solid deasupra rănii oprind astfel hemoragia. Cu toate acestea cred că am pierdut 1 kg sânge.

Am fost ferit de foc căci ierburile și scaietii se aprinseseră de la proiectilele Katiușa.

La cererea prin telefon a lt. col. Dumitrescu, a venit de la Bat. 1 Reg. 5 Vânători medicul slt. Ciplea, asistent universitar, care mi-a făcut un foarte bun bandaj.

Convorbirea cu fratele lui din ajun. Transportat pe mâni și apoi cu un cărucior Mestrovici condus de sold. Poti Ioan, cu foarte multă grijă și atenție.

Înainte de a fi rănit am fost însoțit de Simu pe care l-am gonit.

Căruciorul Mestrovici m-a dus până la mașina Horch a lui Bulai și Peia, însoțit tot timpul de dr. Ciplea și caporalul Boiangiu căruia i-am încredințat toate lucrurile mele /mi le-a restituit la Ambulanța Divizionară.

A venit de m-a văzut general Mihăescu, Păcuraru, Teodorescu și Bufan, care m-a îmbrățișat și sărutat plângând și mi-a adus și două scrisori de acasă.

Transportul cu Horch-ul până la Gnilo - Aksajkaja și de aici la Schutow la Ambulanța Divizionară / întâmpinarea de către ofițeri la P.C. Divizie.

Bagajele lăsate lui Nicolae Berbecu și bagajele luate cu mine cu Văcăroiu.

Operația la Ambulanță de către dr. Spătaru.

La mâna dreaptă am o rană destul de adâncă, însă norocul a făcut să nu fie atins nici nervul și niciun ligament și nicio altă legătură, mi s-a pus o meșă de tifon și mi s-a făcut un pansament strâns cu altele, schija nu a rămas înăuntru.

La piciorul stâng am două răni, una profundă, adâncă, sub coapsă, a cărei schijă a rămas înăuntru și dr. mi-a curățat numai cheagurile de sânge și mi-a umplut rana.

O a doua rană este mai mică, sub genunchiul stâng, la fel, spre norocul meu niciuna din aceste schije nu mi-a atins osul sau altă parte vitală.

A doua zi /21 august/mi-a mai descoperit încă trei răni mai mici poate fără importanță, una în mâna dreaptă pe dosul palmei, în apropiere de legătura pumnului, alta pe pulpa piciorului drept, provocată de o schijă care a trecut prin cizmă și care probabil a căzut în cizmă. O a treia, pe față și în partea de sus a piciorului stâng, aproape de legătura de sus.

Deosebita atenție a tuturor și în deosebi a lui Nicolau și Spătaru.

În timpul nopții nu am putut dormi, întrucât mâna îmi amorsea și mă durea și la rugămintea mea Dr. Spătaru mi-a scos atelele și a lărgit tăind pansamentul, astfel am putut dormi de la orele 2 până la orele 5.

În cursul zilelor de 21, 22 și 23 nu am mâncat nimic și am consumat numai lichide, care îmi dădeau puternice crampe intestinale.

21 august 1942

Ziua vizitelor și a compătimirilor. Au venit general Dragalina, colonel Rașcu, colonel Gârbea /de două ori/ mi-a făcut mare plăcere. Lt. col. Doren, medic lt. col. Ștefănescu, lt. colonel Ghiță, căpitan Bufan,

lt. Costăchescu, lt. Diaconescu, slt. Manea, lt. Sturm, lt. Florescu, slt. Ciobanu, plt. major Tobă.

Ziua trece în așteptarea avioanelor anunțate din ajun. Avionul sanitar care face legătura între Sutov și Stalino, unde Colonel Gârbea mi-a spus că găsesc un tren sanitar, care mă va duce chiar în seara de 21, la București.

Îngrijirile speciale date de dl. dr. Spătaru /în privința plămânilor/ și calda afecțiune a maiorului Nicolau. Noaptea de 21 la 22 liniștită, temperatura 37,5-37,7.

22 august 1942

Zi grea. Zi de transport. De dimineață schimbare de pansament și operație făcută de Ionică Ștefănescu fără anestezie /numai la strigătele mele a consimțit/.

Mi s-a înlocuit meșa de la piciorul printr-un tub de cauciuc.

Transport în goană la aeroport însoțit de dr. Cichi și maiorul Nicolau. Sosirea generalului Dragalina cu cinematograful, suire în avioneta Nadiei Russo, zdruncinături teribile pe teren și zdruncinături în aer; mi-a fost foarte rău. Sosire la Kotelnicovo.

Mișcări inutile, lipsă de organizare și suirea în avionul Junkers G6HR cu targa avionului Nadiei Russo /eram să o dau, dar unul din soldații răniți ușor ai Regimentului 5 Vânători și suiți în același avion, mi-a făcut semn ca să nu merg pe paie/ plecarea la ora 11 fără un sfert cu destinația precisă Stalino și ajuns după cca 2 ore la Konstantinowka/100 km N Stalino, debarcarea din avion și așezarea cu targa sub aripa avionului, unde am așteptat cca o jumătate de oră sosirea unei mașini pentru bagaje și Văcăroiu și a unei auto-sanitare pentru mine/.

Ridicat ultimul și transportat cu bună suspensie la Krankenstelle, schimbarea tărgii, care s-a promis că va ajunge la Kotenikovo.

/Am avut grijă deosebită de această targă/.

Transportat la Spitalul German 603, unde au vrut să-mi refacă imediat bandajele; m-am opus, sunt în trecere spre Stalino.

Dus în camera nr. 8, alături de trei ofițeri germani /descrierea lor/ anunțat Stalino Gârbea și mi s-a spus că răspunsul mi se va da a doua zi dimineață. Sosirea bagajelor.

Temperatura 36,5-37 puls 92. Noapte liniștită /dormit pe dreapta cu Văcăroiu lângă mine/.

23 August 1942

Gârbea a comunicat că va trimite o mașină să mă ducă la Stalino, la ora 4 după-masă. Tot el a comunicat că a trimis un maior, de la ora 10 și că mâine, la 10, va trece un tren sanitar prin Konstantinowka la Stalino și va avea grijă să mă imbarce în acel tren; în jurul

orei 17.30, a sosit o motocicletă/defectată în cursul transportului/. Medic maior Popescu-Sibiu, care tocmai bine m-a însoțit la sala de operație. Mi s-a făcut o nouă operație la picior și mână, punându-mi-se mâna în atele grele, care îmi dau încontinuu dureri; după operație mi-am revenit îngrijit de sold. meu și, încă în narcoză fiind, îmi amintesc că medicul maior Popescu și-a găsit un loc de dormit, căci va pleca a doua zi dimineață și că va avea grijă să fiu expedit cu primul tren sanitar, care pleacă din Stalino spre Țară.

Ivan-spălarea bolnavilor.

Personal inferior rusesc.

Personal inferior german.

Mâncarea bună de spital, zilnic șampanie.

Dimineața: temperatura 36,8, puls 72; seara: temperatura 37,1, puls 84.

Zi agitată sufletește din cauza lipsei de situație precisă.

Noaptea din cauza durerilor a trebuit să cer o tabletă de somnifer.

Noapte oarecum liniștită.

24 august 1942

Zi de spital.

Seara cu temperatură /35,5-38/ prima zi în care am mâncat. Dureri toată ziua în mâna dreaptă.

La vizită, doctorul a prescris Eleandron /mi s-a dat dizolvat, pentru mâine cerut în pastile, ieri am citit și ziarele pe care le-am avut la îndemână/.

Lipsa unui frizer /a treia zi de când [sunt] neras și m-a ras Văcăroiu/.

Ajutorul neprețuit dat de Văcăroiu.

La bagaje; îngrijirea mea personală;[un] infirmier mi-a dat să mănânc, m-a bărbierit.

Dimineața temperatura 36,5, puls 72, seara temperatura 37,3, puls 92.

Cred că temperatura ridicată provine fie din cauza durerilor de la mână,[fie] mai ales din cauza plămânilor, nimeni nu se îngrijește de ei.

Ofițeri germani: doi din Divizia 76, unul din Corpul 48, toți cu răni grave, toți răniți la Don sau în fața Stalingradului. Azi plecați doi și imediat alții în loc.

Telefonat Stalino și cpt. Predoiu mi-a spus că nu știe când va veni un tren sanitar. Seara durerile din mână mi-au încetat brusc și astfel am putut dormi.

25 august 1942

Zi fadă de spital.

Lipsa unui frizer.

M-am putut întoarce pe dreapta ca să-mi economisesc plămânii și am putut dormi. Am dormit cel mai mult din toate zilele. La vizita de seară stab

artzul mi-a spus că mâine îmi va schimba pansamentul și mă va muta în altă cameră mai mică.

Rana mea de la picior supurează și am murdărit așternutul. Am luat astăzi 10 gr. de Eleodrom. Temperatura 36,8-37,3, pulsul 84-92. Pentru noapte, sora mi-a dat două pastile de somnifer și am avut o noapte oarecum liniștită.

Miercuri, 26 august 1942

Vorbit telefon cu Stalino și Gârbea mi-a comunicat că ieri trebuia să vie un tren sanitar, că nu știe de va veni vreunul astăzi și că a intervenit telegrafic; a adăugat că, în orice caz, va avea grijă de mine.

De două ori s-au primenit bolnavii în camera mea. Azi au plecat cu toții și am rămas singur. În fiecare zi este cel puțin câte un tren sanitar german și eu sunt la a 5-a zi așteptând unul român. Nu am cuvinte de mulțumire pentru Văcăroiu, care mă îngrijește din toate punctele de vedere cum nu se poate mai bine: azi m-a spălat pe tot corpul, căci eram cât se poate de murdar.

Azi a venit frizerița și m-a ras și m-am putut spăla și pe dinți; cu un suport de scaun am putut sta o jumătate de ceas pe șezut și m-am întors și pe dreapta de 2-3 ori.

Rana din picior supurează și am murdărit pijama și cearșaful.

Am luat 5 grame Eleodrom.

Temperatura: 36,5-36,7, pulsul 84-72.

M-am lăsat flămând până târziu ca să mănânc după schimbarea pansamentului.

Am așteptat toată ziua să mi se schimbe pansamentul, chestiune ce nu a fost posibilă din cauza marelui număr de răniți noii veniți; pășesc în a 4-a zi cu același pansament. În cursul nopții am avut o indigestie grozavă și un somn oarecum agitat, visuri incoerente.

Joi, 27 august 1942

Zi grea de spital.

De dimineață, mi s-a schimbat pansamentul cu injecție cu nevibana; a mers totul foarte bine; în cursul zilei am avut o erupție tetanică, care mă mânca și pentru combaterea căreia mi s-a făcut o injecție cu calciu.

Temperatura 35,8-37,6, pulsul 84-100.

Am avut o noapte agitată, câștigată clipă cu clipă. Seara, Văcăroiu mi-a dat cu talc pe tot corpul, fără însă prea mare efect.

Vineri, 28 august 1942

Din cursul nopții, am început să am un abces tetanos, care ser dat anti-injecție tetanice, mâna stângă mă durea destul de mult și s-a imobilizat la fel mâna dreaptă, și încheieturile labelor picioarelor, la fel încheieturile gurii care, nu mă mai lăsau să mestec și am avut dureri mari în ceafă, unde era sângele încheiat; toată ziua m-am chinuit de durere, fără să mi se facă nimic, mi s-au făcut trei injecții cu Eubasin care mi-a adus o micșorare a durerii.

Seara mi s-a făcut o injecție cu morfină, ceea ce m-a liniștit și am trecut o noapte oribilă, câștigată clipă cu clipă; toată ziua și toată noaptea Văcăroiu se ținea de mine, întorcându-mă când pe dreapta când pe spate; a fost cea mai grea zi de spital.

Temperatura 37,6-38,3, pulsul 84-88.

Văcăroiu a avut o convorbire cu Stalino și Gârbea i-a spus că în astă seară pleacă un tren sanitar român pentru ca să ajungă mâine la Konstantinowka.

Sâmbătă, 29 august 1942

În cursul nopții am fost imobilizat de criza de tetanos complet; nu mai pot mișca decât foarte puțin și cu mare greutate, niciunul din membre; sunt amorțit complet și nu mai am durerile insuportabile de ieri.

Postmortem Brigade General Vasile Davidescu – Victim of Malpractice in a German Hospital? Warrant officer adjutant chief (r) Eugen-Dorin Spătaru

Abstract: Vasile Davidescu (1897-1942), on October 1, 1914, voluntarily entered Regiment 19 Artillery and attended the Artillery, Genius and Marine School courses. He started his military career with the rank of Second Lieutenant (1916) being advanced to the rank of Colonel (July 18, 1942) and post-mortem Brigade General (November 19, 1942). Throughout his career, he received the most laudatory appreciations for the professionalism and courage shown in the First and Second World Wars, being rewarded with Romanian and foreign orders and medals. He died of serious injuries in a German hospital, being buried in the Stalino cemetery.

Keywords: Vasile Davidescu, artillery, First World War, Second World War, 1942.

NOTE

- ¹ „Monitorul Oficial” nr. 70 din 29 iunie/12 iulie 1916.
- ² Ibidem, nr. 107 din 14/27 august 1916.
- ³ „Monitorul Oastei” nr. 34 din 19 februarie 1918.
- ⁴ Arhivele Militare Române (în continuare AMR), fond Direcția Cadre și Învățământ, Memorii bătrâni, Memoriul original al colonelului Davidescu V. Vasile (în continuare Memoriu), f. 9.
- ⁵ Ibidem, f. 8.
- ⁶ Ibidem, f. 11.
- ⁷ Ibidem.
- ⁸ Ibidem, f. 12.
- ⁹ Ibidem.
- ¹⁰ Ibidem, f. 13.
- ¹¹ Ibidem.
- ¹² „Monitorul Oficial” nr. 153 din 14 octombrie 1920.
- ¹³ Memoriu, f. 14.
- ¹⁴ „Monitorul Oastei” nr. 258 din 26 februarie 1921.
- ¹⁵ Memoriu, f. 15.
- ¹⁶ Ibidem.
- ¹⁷ Ibidem.
- ¹⁸ „Monitorul Oficial” nr. 168 din 28 octombrie 1921.
- ¹⁹ Memoriu, f. 16.
- ²⁰ Ibidem.
- ²¹ Ibidem.
- ²² Ibidem, f. 17.
- ²³ Ibidem.
- ²⁴ Ibidem.
- ²⁵ Ibidem, f. 19.
- ²⁶ Ibidem.
- ²⁷ Ibidem.
- ²⁸ „Monitorul Oficial” nr. 100 din 9 mai 1925.
- ²⁹ Memoriu, f. 20.
- ³⁰ Ibidem.
- ³¹ Ibidem.
- ³² Ibidem.
- ³³ Ibidem, f. 21.
- ³⁴ Ibidem.
- ³⁵ Ibidem, f. 22.
- ³⁶ Ibidem.
- ³⁷ „Monitorul Oficial” nr. 215 din 29 septembrie 1927.
- ³⁸ Ibidem, nr. 268 din 3 decembrie 1927.
- ³⁹ Memoriu, f. 23.
- ⁴⁰ Ibidem.
- ⁴¹ „Monitorul Oficial” nr. 69 din 24 martie 1929.
- ⁴² Memoriu, f. 24.
- ⁴³ Ibidem.
- ⁴⁴ Ibidem.
- ⁴⁵ „Monitorul Oficial” nr. 214 din 26 septembrie 1929.
- ⁴⁶ Ibidem, nr. 69 din 26 martie 1930.
- ⁴⁷ Ibidem, f. 25.
- ⁴⁸ Ibidem.
- ⁴⁹ Ibidem, f. 26.
- ⁵⁰ Ibidem.
- ⁵¹ Ibidem.
- ⁵² Ibidem, f. 27.
- ⁵³ Ibidem.
- ⁵⁴ Ibidem.
- ⁵⁵ Ibidem, f. 28.
- ⁵⁶ Ibidem.
- ⁵⁷ Ibidem, f. 29.
- ⁵⁸ Ibidem.
- ⁵⁹ Ibidem, f. 30.
- ⁶⁰ Ibidem.
- ⁶¹ Ibidem.
- ⁶² Ibidem, ff. 30-31.
- ⁶³ Ibidem, f. 31.
- ⁶⁴ Ibidem.
- ⁶⁵ Ibidem, f. 33.
- ⁶⁶ Ibidem.
- ⁶⁷ Ibidem.
- ⁶⁸ Ibidem.
- ⁶⁹ Ibidem, ff. 34-35.
- ⁷⁰ Ibidem, f. 34.
- ⁷¹ Ibidem, f. 35.
- ⁷² Ibidem, f. 34.
- ⁷³ Ibidem.
- ⁷⁴ „Monitorul Oficial” nr. 124 din 1 iunie 1938.
- ⁷⁵ „Monitorul Oastei” nr. 17 din 1 decembrie 1938.
- ⁷⁶ Memoriu, f. 36.
- ⁷⁷ Ibidem.
- ⁷⁸ Ibidem.
- ⁷⁹ Ibidem, f. 37.
- ⁸⁰ Ibidem.
- ⁸¹ Ibidem.
- ⁸² Ibidem.
- ⁸³ Ibidem.
- ⁸⁴ Ibidem, f. 38.
- ⁸⁵ „Monitorul Oficial” nr. 147 bis din 28 iunie 1940.
- ⁸⁶ Memoriu, ff. 38-39.
- ⁸⁷ Ibidem, f. 38.
- ⁸⁸ Ibidem, f. 48.
- ⁸⁹ „Monitorul Oficial” nr. 145 din 22 iunie 1941.
- ⁹⁰ Pe larg în Alesandru Duțu, Florica Dobre, Leonida Loghin, *Armata Română în al doilea război mondial 1941-1945*, Editura Enciclopedică, București, 2017, pp. 214-216.
- ⁹¹ Memoriu, ff. 48-49.
- ⁹² AMR, fond 949, dosar nr. 126, ff. 17-32. Apud Adrian Pandeia, Ion Pavelescu, Eftimie Ardeleanu, *Românii la Stalingrad*, Editura Militară, București, 1992, p. 392.
- ⁹³ A. Duțu, Florica Dobre, Leonida Loghin, *Op.cit.*, p.261.
- ⁹⁴ Ibidem, p. 270. Vezi și Ioan Tuleu, *Bătălia de iarnă de la Lozovaia*, în „Analele Aradului”, Anul 1, nr.1/2015, pp. 211-226.
- ⁹⁵ Ibidem, f. 159.
- ⁹⁶ „Monitorul Oficial” nr. 166 din 19 iulie 1942.
- ⁹⁷ A fost înmormântat pe rândul 3, mormântul nr. 100, în cimitirul spitalului.
- ⁹⁸ „Monitorul Oficial” nr. 275 din 23 noiembrie 1942.
- ⁹⁹ „Monitorul Oastei” nr. 1 din 1 ianuarie 1918.
- ¹⁰⁰ AMR, fond Divizia 1 Infanterie, dosar nr. 3885, „Decesul Colonelului Vasile V. Davidescu”, ff. 1-2.
- ¹⁰¹ Ibidem, f. 3.
- ¹⁰² Ibidem, ff. 40-46.

DOTAREA ARMATEI ROMÂNE CU ARMAMENT ANTITANC AUTOPROPULSAT DE PRODUCȚIE ROMÂNEASCĂ ȘI UTILIZAREA ACESTUIA ÎN CEL DE-AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

Colonel Dr. ing. Aurel-Constantin NEAGU¹

Amplul proces de dotare a armatei române cu armament și echipament necesar contracarării acțiunilor previzibile ale statelor revizioniste și revanșarde, înainte de cel de-Al Doilea Război Mondial, a fost condiționat de circumstanțele economice ale epocii. România, stat preponderent agrar, cu o productivitate scăzută, a suportat cu greu și cu mari sacrificii efectele crizei economice, înregistrând pierderi din raporturile economice externe. În acest context, în care factorul extern influența decisiv evoluția internă, dezvoltarea industrială s-a aflat sub semnul intervenției puternice a statului, care a atins apogeul în primii ani de după interbelicul românesc (1940 și 1941) prin politica generalizată de control și dirijare a economiei naționale și planurile de înzestrare a armatei.

În această perioadă un rol important în dezvoltarea industriei românești l-au avut comenzile militare ale statului român pentru asigurarea nevoilor armatei. Intervenția statului român în economie s-a materializat prin finanțarea industriei, în special a producției de armament, de la buget. Procesul de dezvoltare rapidă a industriei a dus la creșterea capacității de acoperire a consumului intern de până la 80% în ajunul celui de-Al Doilea Război Mondial².

Dotările Armatei Române, în pragul viitoarei conflagrații mondiale și până la finalul acesteia, au avut ca bază *Planul general de înzestrare a armatei*, eșalonat pe o perioadă de 10 ani, aprobat de către Consiliul Superior al Apărării Țării, la 27 aprilie 1935, pentru perioada 1935-1945, care ulterior a fost modificat funcție de cerințele și evoluția războiului, având ca principal obiectiv, chiar la punctul 1. al planului, următorul aspect:

„Situația tulbură internațională de astăzi, caracterul înarmărilor ce se fac în Europa, năzuințele și forțele inamicilor noștri probabili, alianțele ce avem, precum și situația geopolitică a țării noastre, ne obligă să face sacrificii pentru a avea: [...] O industrie de război proprie”³.

Planul general de înzestrare a armatei a fost elaborat de structurile specializate din Ministerul Apărării Naționale împreună cu Marele Stat Major și a fost prezentat Consiliului Superior al Apărării

Țării de ministrul apărării naționale, generalul Paul Anghelescu. Planul prevedea în principal: înlocuirea armamentului de infanterie și artilerie uzat și cu performanțe tehnico-tactice depășite, completarea lipsurilor și introducerea, în măsura posibilităților, de noi mijloace de luptă moderne cum ar fi tancurile, **armamentul antitanc** și aerian, autovehicule etc. Prin aceste măsuri se preconiza aducerea la parametrii câmpului de luptă clasic a cadrului organizatoric la pace al armatei de uscat (22 de divizii de infanterie, 3 divizii de vânători de munte, 3 divizii de cavalerie)⁴.

Generalul român Iosif Iacobici, viitor șef al Marelui Stat Major sub regimul Antonescu, până la ruptura de „Conducător”, a sesizat în mod corect pericolul atacului masiv cu blindate în viitoarele războaie, în special cu noile care de luptă și motomitraliere realizate la un nivel tot mai modern pentru acea perioadă, de state cum erau: Franța, Cehia, Anglia, Rusia și Germania (care își testa tancurile în acea perioadă în URSS), aborda spinoasa problemă a **apărării contra carelor de luptă și a blindatelor**, în special prin prisma iminenței unui atac sovietic.

Iacobici își începea materialul publicat în revista „România Militară” prin a constata că *„instrucția noastră tehnică și tactică prezintă actualmente un atât de mare gol în ce privește toate problemele în legătură cu motorizarea, încât [...] însuși M.S. Regele a crezut necesar de a ne indica această lacună ordonând măsurile drastice”*.

Articolul continua cu evidențierea progreselor sovietice în materie, analiza posibilităților românești de ripostă și avansarea unor propuneri concrete privind desfășurarea instrucției antitanc.

În privința posibilităților momentane de apărare ale României, Iosif Iacobici distingea, ca grad de eficiență, tunurile de 37 mm și 53 mm, ultra-proiectilul „Holger” și își exprima convingerea că era imperios necesară **achiziționarea de tunuri antitanc**⁵.

Ca o concluzie, ideea generală care se desprindea la capătul prezentării asupra studiului realizat de Iacobici, era aceea că, pentru statul român, soluția optimă era **dezvoltarea armelor anticar**, pentru a nu fi total depășiți de progresele la nivel mondial în materie de tancuri. O idee similară expunea și colonelul

C. Ionescu, la începutul anului 1937, argumentând că posibilitățile de dezvoltare în materie erau minore, în cazul statului român, în raport cu Marile Puteri și concluzionând că „*dispunând de un număr redus de care de luptă, suntem datori să ne gândim atât la organizarea apărării contra lor cu mijloacele de care dispunem, cât și la procurarea de noi mijloace de apărare anticar*”⁶.

Nici generalul Gheorghe E. Popescu nu merge mai departe în privința tancurilor, deși era un adept fervent al motomecanizării armatei. În programul minimal elaborat în consecința exemplurilor și contraexemplurilor prezentate, generalul propunea „*dotarea armatei cu tunuri antitanc*[s.n.] *absolut și urgent necesare, în număr minim de o piesă la batalion*” și doar „*reorganizarea și dotarea cu materiale moderne a Regimentului Cărelor de Luptă*”⁷.

În toamna anului 1940 s-a început organizarea armatei române pe noi baze, fiecare regiment de luptă fiind alcătuit din trei batalioane, dintre care **unul de autotunuri**. Batalioanele de care de luptă au fost organizate pe 3 companii, fiecare companie având în subordine 3 plutoane⁸.

Regimentul 1 Care de Luptă era condus în februarie 1941 de locotenent-colonelul Emilian Ionescu, în subordinea sa aflându-se la acea dată 42 de ofițeri.

Batalionul 2 Care de Luptă din cadrul regimentului era comandat, începând cu data de 11 martie 1941, de maiorul Matei Gheorghe și era cantonat în localitatea Câmpina.

„*În contextul noilor dotări cu tehnică a Regimentului 1 Care de Luptă, la 27 aprilie 1941, Diviziei i-au fost adăugate:*

- un batalion de pionieri;
- un batalion de armament special (*ce a cuprins în primă fază o companie, iar apoi două companii anticar*);
- o companie de transmisiuni”⁹.

Defensiva la care fuseseră constrânse trupele românești îi determina, așadar, pe factorii de decizie să acorde o importanță mai mare artileriei antitanc decât tancurilor propriu-zise, armă de bază a inamicului invadator sovietic. Erau astfel reactualizate unele idei care circulaseră, fără prea mult succes la vremea lor, spre mijlocul anilor '30.

Din ordinul Marelui Cartier General român, la presiunea mareșalului Antonescu, prin Referatul cu nr. 343.848 din 11 iunie 1942, Secția a IV-a și Subsecretariatul de Stat al Înzestrării Armatei, au primit misiunea să studieze modalitatea fabricării în țară a cărelor de luptă și autoblatadelor, întrucât are informații că statul german nu poate livra asemenea materiale.

Directorul Superior al Motomecanizării, generalul de divizie Aurel Nicolaescu, prin Raportul nr. 135149 din 30 ianuarie 1943 al Direcției Superioare a Motomecanizării, cu privire la transformarea Cărelor T 60 sovietice în care de asalt, comunica următoarele aspecte:

„*a) reparația acestor care e începută în Atelierele Leonida, unde, în prezent, se găsesc în lucru nouă din ele. Conform planului de lucru stabilit de ateliere și aprobat de Ministerul Înzestrării Armatei și Producției de Război, repararea și transformarea propriu-zisă a cărelor de luptă este eșalonată între jumătatea lunii februarie și sfârșitul lunii aprilie a.c., când vor trebui să fie gata toate cele 33 care, dacă nu va interveni nerespectarea termenelor de livrare de către subfurnizorii din țară și întârzierea sosirii din Germania a materialelor accesorii;*

b) transformarea și adaptarea tunurilor de 76,2 mm Md.36 sovietice se execută odată cu repararea lor în Arsenalul Armatei, căruia i s-a predat modelul. S-au executat toate desenele și se lucrează efectiv. Pentru placa de susținere a tunului s-au cerut oferte și comanda va fi dată la primirea lor;

c) pe măsură ce carele de luptă vor fi scoase reparate și transformate din Atelierele Leonida, ele vor fi predate Arsenalului pentru montarea tunului transformat și a scutului existent”.

Decizia de transformare a tancurilor în tunuri antitanc autopropulsate a fost luată în urma luptelor din anii 1941-1942, când, în stocurile armatei se aflau 175 de tancuri sovietice și 154 de tunuri (de câmp sau anticar) calibru 76,2 mm capturate¹⁰.

Statul Major a decis utilizarea acestor materiale de captură pentru proiectarea unui tun antitanc autopropulsat, după modelul vânătorului de tancuri german „Marder”. Proiectul a fost încredințat locotenent-colonelului Constantin Ghiulai¹¹. Colectivul de tehnicieni militari, condus de colonelul Constantin Ghiulai, a realizat, a experimentat prototipul, precum și primele 40 de „TACAM-uri”¹² (tunuri antitanc pe afet mobil) din țara noastră.

Ofițerul se numără printre tehnicienii armatei noastre care au avut o mare contribuție la îmbunătățirea parametrilor de funcționare a mașinilor blindate și care de luptă existente în dotarea unităților în perioada 1936-1944, îndeosebi cu prilejul achiziției noilor tipuri de care de luptă din Cehoslovacia, prin modificările aduse tancului „SKODA R-2”.

Tancul sovietic T-60 a fost ales de către Ghiulai fiindcă era un vehicul modern și simplu de construit, fiind adecvat nivelului industriei autohtone.

De asemenea, motorul GAZ utilizat de tancul ușor T-60 era de fapt un model Dodge-Derotto-Fargo F.H.2 construit sub licență. Piese de schimb se găseau atât în Germania, cât și în România pentru acest motor de camion, întreținerea fiind simplă. Tunului sovietic F-22 de captură calibru 76,2 mm Md. 1936 i-a fost îndepărtat afetul, fiind construit un nou cadru pentru montarea sa

pe șasiul tancului T-60. Suprastructura noului vehicul era construită din plăci de blindaj de la tancurile sovietice capturate. Suspensia a fost ranforsată fiindcă vehiculul era mai greu cu 3 tone. Primul prototip, construit la Atelierele Leonida, a fost gata pe 19 ianuarie 1943. Caracteristicile tehnico-tactice ale autotunului TACAM T-60 sunt prezentate în *Tabelul nr. 1*.

10 mai 1943. Autotunul TACAM T-60 la parada militară de Ziua Națională a Regatului României
(sursa: Colonel dr. Emilian Pisu, colonel dr. Ion Constantin, „Fascinația oțelului. 90 ani de tradiții, onoare și glorie”, Editura Centrului tehnic-editorial al armatei, București, 2009, p. 64)

Tabelul nr. 1¹³

Autotunul „Tun Anti-Car pe Afet Mobil, TACAM T60”

SPECIFICAȚII	DATE TEHNICO-TACTICE
Armament	Tun F-22 - calibru 76,2 mm, (Lungimea țevei = 3895 mm / 51,2 calibre) - muniție: 40 proiectile - cadența de tragere: 15 proiectile / minut - câmp de tragere vertical: -5° - +8° - câmp de tragere orizontal: 32° Mitralieră ZB-53, calibru 7,92 mm
Greutatea gata de luptă	9.000 kg
Date geometrice	Lungime totală: 5.510 mm Lungime șasiu: 4.240 mm Lățime: 2.350 mm
Echipaj	3 militari
Putere motor	80 CP
Viteza maximă pe șosea	40 km / h
Autonomie pe șosea	200 km

După finalizarea producției șaisprezece vehicule au fost repartizate Companiei 61 TACAM din Regimentul 1 Blindate, iar optsprezece au fost alocate Companiei 62 TACAM din Regimentul 2

Blindate. Cu toate acestea, unitățile de vânători de tancuri TACAM T-60 erau trimise acolo unde situația de pe front era mai gravă. Grupul Blindat „Cantemir” (cunoscut și ca **Grupul mixt care de luptă „Cantemir”**,

format cu material de la Regimentele 1 și 2 Care de Luptă¹⁴), organizat ad-hoc pe 23-24 februarie 1944 pentru a întări defensivă din nordul Transnistriei, avea la dispoziție 14 vehicule TACAM T-60,

organizate în două baterii. Vânătorii de tancuri au fost returnați Diviziei 1 Blindate pentru a participa la defensivă Moldovei, în timpul Operațiunii Iași-Chișinău.

TACAM T-60 în acțiunile din nordul Transnistriei (sursa: <https://forum.warthunder.com/t/tacam-t-60/9787>)

Toți vânătorii de tancuri TACAM T-60 care au supraviețuit evenimentelor de dinainte și după 23 august 1944, au fost confiscați de Armata Roșie după luna octombrie a anului 1944.

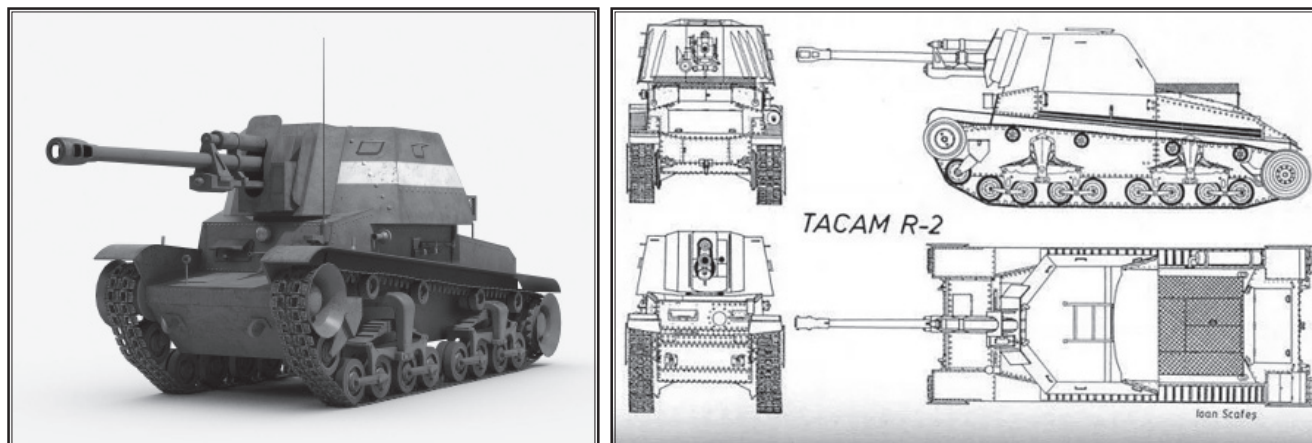
Liniile directe în privința reconstrucției în continuare a blindatelor din dotare au fost stabilite cu prilejul ședințelor Consiliului de Colaborare, desfășurate la datele de 19 mai, 31 mai și 6 iunie 1943. Mai concret, s-a decis planificarea operațiunilor de **transformare a tancurilor în tunuri cu șenile** și **la modelul R2**, unde motoarele puteau fi reparate în bune condiții; era vorba, de fapt, de maximum 50 de care. Un imperativ consemnat în cadrul aceluiași ciclu de ședințe era atingerea parității de viteză între tunurile anticar și tancuri. Se constata că, până la momentul respectiv, nu se obținuseră decât tractoare cu viteză maximă de 17 km/h. În fine, o altă constatare se referea la problema autonomiei României în materie

de aprovizionare cu tehnică de luptă. Verdictul nu era deloc încurajator, chiar și fabricarea pieselor de schimb pentru care de luptă și tractoare fiind considerată, momentan, imposibilă¹⁵.

O altă ședință importantă a Consiliului de Colaborare Militară s-a produs la 3 decembrie 1943, una dintre concluziile desprinse aici fiind aceea că „azi, întreaga capacitate a industriei naționale trebuie folosită pentru **construirea tractoarelor necesare artileriei** (în primul rând anticar)”¹⁶.

În acest context, Direcția Superioară a Motomecanizării, în Raportul cu nr. 153.308/1944, arată că „Domnul Ministru de Război a hotărât la 22 decembrie 1943, transformarea a 40 care de luptă R 2 în tunuri anticar pe șenile și începerea imediată a lucrului”.

Operațiunile de transformare/utilizare a tehnicii capturate de la sovietici nu au fost deloc simple, iar problemele întâlnite nu au fost complet depășite până

Autotunul TACAM R-2

la începutul lui 1944. Astfel, la 7 februarie 1944, generalul Nicolescu aducea la cunoștința conducerii Marelui Stat Major faptul că numai carele de luptă B.T. Christie, de concepție nord-americană și fabricație sovietică, nu se vărsau prin tăierea blindatelor. Blindajul tancurilor marca amintită, putea fi utilizat pentru transformarea unui număr limitat de care de luptă R2 (15) în TACAM-uri.

Pe de altă parte, o transformare a numai 15 tancuri ar fi dus la scindarea unității blindate în două unități incomplete (15 care de luptă + 15 TACAM-uri), ceea

ce venea în contradicție cu o serie de ordine anterioare. La rugămintea de a se lua o decizie în acest hățiș de ordine contradictorii, la 9 februarie 1944 s-a luat decizia de a fi transformate în TACAM-uri un număr de 40 de tancuri marca R2¹⁷.

Ca armament principal de artilerie s-au folosit inițial tunul antitanc de 75 mm și cel sovietic de 121,9 mm, ulterior în producția de serie s-a utilizat tunul ZIS-3, Md. 1942, calibrul 76,2 mm.

Caracteristicile tehnico-tactice ale autotunului TACAM R2 sunt prezentate în *Tabelul nr. 2*.

Tabelul nr. 2¹⁸

Autotunul „Tun Anti-Car pe Afet Mobil, TACAM R-2“

SPECIFICAȚII	DATE TEHNICO-TACTICE
Armament	Tun ZIS 3 - calibrul 76,2 mm - lungimea țeavii = 3962 mm / 52 calibre - muniție: 32 proiectile - câmp de tragere vertical: -5° - +15° - câmp de tragere orizontal: 30° Mitralieră ZB-53 , calibrul 7,92 mm
Greutatea gata de luptă	12.000 kg
Date geometrice	Lungime șasiu: 5.000 mm Lățime: 2.064 mm
Echipaj	3 militari
Putere motor	125 CP
Panta maximă	45°

În luna iulie 1944, în cadrul Regimentului 1 Care de Luptă, a fost formată Compania 5 TACAM R-2 în cadrul Batalionului 2 Instrucție, ulterior fiind transferate la Compania 63 Antitanc. Acestea au luat parte efectiv la luptele pentru eliberarea teritoriului României. Ulterior, în urma deciziei sovieticilor de a desființa Divizia 1 Blindată, celelalte 6 TACAM R-2 rămase în stare de funcționare au fost transferate Regimentului 2 Care de Luptă, regiment care a luat parte la eliberarea Ungariei și Austriei.

A supraviețuit războiului un singur

exemplar, acesta fiind expus astăzi la Muzeul Militar Național „Regele Ferdinand I” din București.

Mai puțin cunoscută, datorită în primul rând gradului mai redus de materializare, rămâne tentativa de înființare a Diviziei 3 Blindate, prin transformarea

Autotunul TACAM R2 expus la Muzeul Militar Național din București

Diviziei 5 Cavalerie, la un termen destul de vag precizat „*de îndată ce va putea fi scoasă de pe front și adusă spre interior (zona Filiași)*”, în structura căreia erau prevăzute **structuri de artilerie antitanc pe șenile și chiar fabricarea vânătorului de care „Mareșal”, de concepție românească.** În fine, pe lângă aceste

trei divizii propriu-zise, existau și un număr de elemente blindate neîndivizionate ale Corpului Blindat, Școlii Comandamentului, Centrului de Instrucție al Blindatelor și ale Școlii de Ofițeri ai Armei Blindate¹⁹.

La 18 iulie 1944, au fost stabilite misiunile și principiile de organizare ale Comandamentului Trupelor Motomecanizate. Astfel, această structură urma să îndeplinească atribuții în următoarele domenii:

„- organizarea și instrucția cât mai rapidă a diviziilor blindate, Centrului de Instrucție al Armatei și Școlilor de Ofițeri și Subofițeri;

- asigurarea fabricației vânătorului de care „Mareșal”, în orice fel de împrejurări;

- organizarea și instruirea cât mai rapidă a divizioanelor de care „Mareșal”, pentru trimiterea lor în lupte;

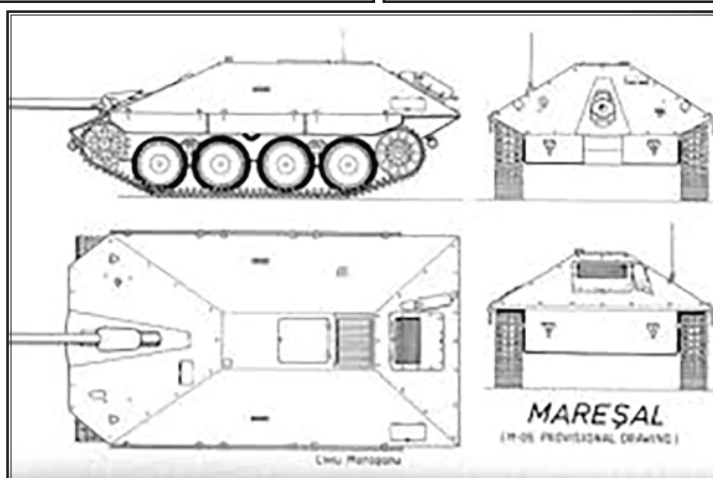
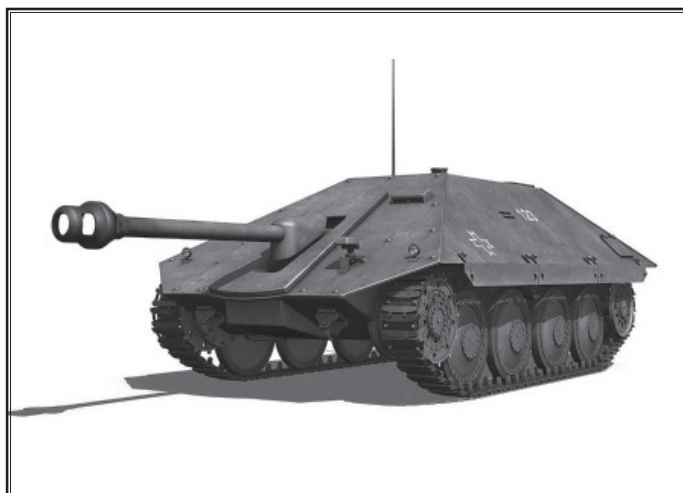
- recuperarea de mijloace auto în folosul nevoilor militare, prin restrângerea la strictul necesar a altor sectoare”²⁰.

În acest context, „Vânătorul de tancuri Mareșal” sau, cum a mai fost numit în documentele de specialitate, „piesa M”, devine un proiect important al conducerii militare românești de a realiza primul model de tanc

românesc, chiar dacă era de fapt un autotun, fiind fără turelă rotativă.

Ideea fabricării unui car de luptă românesc nu era nouă, unele succese parțiale în acest sens fiind înregistrate la finele anilor '30, în cadrul Ateliereleor „Malaxa”.

În anii guvernării antonesciene, problema a devenit mai acută, din cauza războiului, iar militarizarea economiei a oferit posibilități suplimentare de concentrare și coordonare a resurselor umane și materiale necesare. Spre finele anului 1942, conducerile Marelui Cartier General român și a Armatei a III-a au definitivat un set de propuneri axate pe dezideratul construirii unui tanc românesc. Preferința pentru tancurile ușoare era, în sfârșit, abandonată, în virtutea argumentului pertinent că un astfel de model ar constitui „o nouă pradă ușoară pentru inamic și o mare deziluzie pentru luptători, prin pierderea încrederii în materialele ce posedăm”. În consecință, ca elemente de reper pentru construcția tancului românesc erau luate ultimele realizări în materie ale germanilor, considerate superioare celor rusești²¹.

Vânătorul de tancuri „Mareșal” (sursa: <https://gmic.co.uk/topic/72329-actual-sketching-of-a-mare%C8%99al-tank-destroyer/>)

Proiectul primului car de luptă românesc și-a câștigat, spre sfârșitul anului 1943, un loc din ce în ce mai important în ordinea de priorități a autorităților, odată cu apariția primelor prototipuri.

La 23 octombrie 1943, trei prototipuri au fost testate în prezența mareșalului Antonescu în Poligonul Sudiți. Cu această ocazie a fost testat și tunul antitanc de 75 mm Md. Reșița 1943, care a dovedit calități excepționale. Datorită comportării foarte bune a tunului antitanc, la sugestia colonelului Paul Drăghiescu, s-a dispus ca următoarele modele de „Mareșal” să nu mai folosească tunuri rusești de captură, ci tunul antitanc românesc Md. Reșița 1943. Această modificare a fost încorporată începând cu prototipul M-04.

În urma ordinelor clare primite chiar de la Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, fusese acordată prioritate absolută completării a trei modele de piese tip „Mareșal”, fiind, în schimb, întrerupte unele lucrări de turnătorie și modelărie, inclusiv în domeniul militar. S-a ajuns până acolo, încât atelierul M.F.8, destinat accesoriilor de bombă, și-a întrerupt complet activitatea, pe timp de 25 de zile lucrătoare, întrucât personalul acestei structuri fusese pus în întregime la dispoziția Atelierului de Montaj al pieselor tip „Mareșal”²². Caracteristicile tehnico-tactice ale Vânătorului de tancuri „Mareșal” sunt prezentate în *Tabelul nr. 3*.

Tabelul nr. 3²³

Vânătorul de tancuri „Mareșal”

SPECIFICAȚII	DATE TEHNICO-TACTICE
Armament	Tun de producție românească DT-UDR, model 1943 „Reșița” - calibru 75 mm Mitralieră ZB-53, calibru 7,92 mm.
Greutatea gata de luptă	10.000 kg
Date geometrice	Lungime totală: 5.800 mm Lățime: 2.440 mm Înălțime: 1.540 mm
Echipaj	2 militari
Putere motor	120 CP (Motor Hotchkiss H-39)
Puterea specifică	12 CP/t
Viteza maximă pe șosea	45 km/h
Viteza maximă în teren frământat	25 km/h

Planurile noului vânător de tancuri românesc au fost prezentate de către Antonescu lui Hitler, în decembrie 1943, fapt ce a constituit model pentru vânătorul de tancuri „HETZER”, de producție germană.

„Jagdpanzer” 38(t) (*Sd.Kfz. 138/2*), cunoscut după război și sub numele de „Hetzer” (în traducere din

germană: *hăituitor*) a fost un vânător de tancuri ușor folosit de Germania nazistă în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. Bazat pe șasiul tancului „Panzer” 38(t), „Hetzer” s-a dovedit a fi un model de succes, fiind folosit și după război într-o variantă îmbunătățită până la începutul anilor 1970²⁴.

Vânătorul de tancuri „Hetzer” (stânga) copiat după planurile vânătorului de tancuri „Mareșal” (dreapta); sursa: [https://ro.wikipedia.org/wiki/Jagdpanzer_38\(t\)](https://ro.wikipedia.org/wiki/Jagdpanzer_38(t))

Implicarea directă și permanentă a lui Antonescu în diferitele ramuri de activitate ale statului român s-a făcut simțită și la nivelul detaliilor legate de fabricarea tancurilor „M”, începând cu data de 1 ianuarie 1944 fiind introdusă plata cu ora pentru lucrările efectuate de salariații angrenați în proiect.

La 10 februarie 1944, fișele tehnice ale tancului „M” (incluzând aici caracteristicile generale și performanțele tehnice ale noului car de luptă) au fost expediate, tot de la Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, către Biroul de Studii și Regulamente al Secției 5 Instrucție din cadrul M.St.M. și Secției 4 Dotare a aceleiași structuri²⁵.

În procesul de producție pentru realizarea concretă a piesei „M” s-au ivit, totuși, o serie de impedimente, mai ales în domeniul transportului materialelor necesare fabricării și asamblării tancului. De fapt, carul de luptă românesc era fabricat în două stabilimente distincte, situate la 1,5 km unul de celălalt, ceea ce implica o deplasare continuă în ambele sensuri, pe direcția Uzinele „Rogifer” – Fabrica „Drota”²⁶.

La finalizarea misiunii, în data de 17 martie 1944, Atelierul Care de Luptă raporta situațiile adoptate pentru realizarea carelor de luptă, cerute de Cabinetul Militar și modul cum au fost întrebuințate piese pentru anumite prototipuri:

„Carul 00

- *Carcasa executată la Uzinele «MALAXA».*
- *Cutia șasiu, de la șenilele ruse, modificată.*
- *Motor Ford – 8-85 HP.*
- *Radiator Ford.*
- *Ventilator executat la Uzinele «MALAXA».*
- *Reductorul de la șeniletă rusă.*
- *Ambreiajul de la șeniletă rusă.*
- *Cutia de viteze Ford.*
- *Diferențialul de la șeniletă rusă.*
- *Transmisia de la șeniletă rusă.*
- *Suspensia de la șeniletă rusă modificată.*
- *Propulsia de la șeniletă rusă modificată.*
- *Tunul de 121,9 mm rus.*
- *Echipamentul electric și aparatele de bord executate la*

Uzinele «MALAXA».[...]

Carul 04

- *Carcasa executată la Uzinele «MALAXA».*
- *Cutia șasiului executată la Uzinele «MALAXA».*
- *Motor Hotchkiss de 120 HP.*
- *Radiator Hotchkiss.*
- *Ventilator Hotchkiss.*
- *Reductorul de la T 60.*
- *Ambreiaj de la T 60.*
- *Cutia de viteze Hotchkiss.*

- *Diferențial T 60.*
- *Transmisie T 60.*
- *Suspensie, executată la Uzinele «MALAXA».*
- *Roți alergătoare de la T 60.*
- *Brațe târătoare de la T 60.*
- *Șenilă T 60.*
- *Ansamblul barbotinei T 60.*
- *Tun anti car de 75 mm*²⁷.

Din analiza raportărilor se pot observa limitările existente în realizarea acestor care de luptă antitanc în țară, posibilitățile reduse de intervenție ale Uzinelor „MALAXA”, în special doar în producția de componente turnate, cele mai importante subansamble legate de sistemul de armament inițial, echipamentele energetice, de propulsie și de rulare fiind de producție străină, majoritatea din capturi sau din tehnica uzată de tancuri, automobile sau artilerie. Așa cum am arătat mai sus, începând cu prototipul nr. 04 toate piesele „M” vor avea tun de producție românească, calibrul 75 mm.

În ciuda impedimentelor de cea mai diversă natură (de la bombardamentele anglo-americane până la lipsa personalului de proiectare și redactare a unor documente specifice etapelor de proiectare și punere în producție), primele rezultate concrete au apărut la finele lunii mai 1944, când au fost construite primele șase exemplare ale întâiului car de luptă românesc. Blindatul, de concepție și realizare autohtonă, avea motorul, cutia de viteză, șenilele, aparatele optice și aparatul de radio de proveniență cehoslovacă, franceză și germană, pornind de la șasiurile tancurilor T60 capturate de la sovietici²⁸. Luând cunoștință despre stadiul lucrărilor la piesa „M”, Conducătorul Statului a aprobat începerea omologării provizorii, dar și măsurile de evacuare în zona Sibiu a acelor secții din cadrul Uzinelor „Rogifer”, implicate în proiectul „M” și a ordonat ca, împreună cu aviația, să fie luate măsurile de camuflare și protecție antiaeriană²⁹.

După parcurgerea etapelor preliminariei de producție a primelor exemplare de care de luptă de tipul proiectului „M”, la 18 iulie 1944 apar și primele „dispozițiuni” ale mareșalului Antonescu către generalul de corp de armată Gh. Rozin (comandant al Comandamentului Trupelor de Tancuri și Auto-Mecanizate în perioada 1944-1945) referitor la *Organizarea și instruirea armeei blindate și la Fabricația Vânătorului de Care tip „M”*.

Referitor la *Organizarea și instruirea armeei blindate*, mareșalul a ordonat: „a se studia, de pe acum, organizarea elementelor neîndivizionate necesare pentru introducerea în bătălie a M.U. blindate, grupate, în prima urgență:

- *comandamente operative;*
- *Transmisiunile –Pionierii.*

Ulterior, după formarea Div. 3-a Blindate, restul necesar pentru bătălie, adică:

- Artilerie;

- **Divizioane Vânători de care «Mareșal».**

Unitățile de vânători care «Mareșal», vor intra în compunerea Corpului Blindat ca E.N.I. sau în compunerea Diviziilor Blindate (conform propunerii Cdm. Trupe Motomec. făcute cu nr. 12.473 din 25 iulie 1944) și, în consecință, dotarea și instrucția unităților de vânători de care revine direct Cdm. Trupe Motomec. și Diviziilor respective. În consecință, nu este cazul a se crea «un Comandament al armeei vânători de care «Mareșal»», ale cărui atribuțiuni s-ar suprapune peste cele normale ale Cdm. M.U. respective».

Cu privire la Fabricația Vânătorului de Care tip «M» s-a decis:

„În scopul de a asigura fabricația carului, oricare ar fi evenimentele, Generalul Rozin va lua toate măsurile oportune, potrivit situației, pentru a urgenta aducerea în țară a motoarelor Hotchkiss”³⁰.

La sfârșitul lui septembrie 1944, când luptele grele din Podișul Transilvaniei erau pe sfârșite,

Divizia Blindată a primit Ordinul nr. 67.000 din partea M.St.M., care stipula reducerea efectivului la strictul necesar. Eliberarea completă a Transilvaniei de sub ocupația germano-maghiară a fost urmată imediat (cel puțin cronologic, de impunerea Protocolului din 26 octombrie 1944, semnat de generalul Vinogradov, din partea Comisiei Aliate de Control și generalul N. Rădescu, succesorul lui Gheorghe Mihail în funcția de șef al M.St.M. român. Potrivit documentului „bilateral” impus părții române, în termen de 35 de zile urmau să fie desființate mai multe structuri și unități militare românești, printre care un comandament de armată, patru comandamente de corp de armată, 14 divizii. Una din cele 14 divizii era și Divizia Blindată, după o existență de nici patru ani.

Printre alte elemente menite să submineze puterea de luptă a armatei române, în particular a componentei sale blindate, menționăm sistarea lucrărilor de producție a vânătorului de care „Mareșal”, precum și desființarea, la 1 aprilie 1945, a Direcției Superioare a Motomecanizării³¹.

Equipping the Romanian Army with Self-propelled Antitank Weapons of Romanian Production and its Use in the World War II

Colonel engineer Aurel-Constantin Neagu, Ph.D.

Abstract: Following the campaign of 1941 Romanians realised that they lack anti-tank weapons effective against Soviet medium and heavy tanks. As neither Germany was in a better situation and could not provide Romania new tanks and anti-tank guns, Marshal Antonescu suggested the local production of a tank. Unfortunately the Romanian industry and resources could not meet such a daring project. Lieutenant-Colonel Constantin Ghiulai was charged to design a self-propelled anti-tank gun. For the chassis he chose the T-60 Soviet light tank, or R2 French light tank are being accessible to the Romanian industry. The new vehicles were designated Tun Anticar pe Afet Mobil T-60 (Self-propelled Gun on Mobile Carriage T-60) or TACAM T-60, and TACAM R2 (Self-propelled Gun on Mobile Carriage R2). In late June 1943, the first seventeen TACAMs were distributed to the Mechanised Training Centre and to the 1st Tank Regiment for evaluation and training. They saw action on the Bessarabian and Moldavian front from February to August 1944. Starting from the T60 Soviet tank chassis, Romanian military and civilian engineers designed a new AFV, the name „Mareșal Tank Destroyer”, concerning the size and technical performance. The Germans have copied the model and in 1944 have produced the „Hetzer” tank destroyer self propelled gun at „C.K.D.” plants. The Soviets confiscated the surviving TACAMs in October 1944.

Keywords: The Romanian made self-propelled guns with mobile carriage 1943-1944, TACAM T60 Self-propelled Gun on Mobile Carriage, TACAM R2 Self-propelled Gun on Mobile Carriage, Mareșal Tank Destroyer.

NOTE

¹ Depozitul Central Intermediar de Arhivă Pitești.

² Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX (1918-1949)*, Editura Paideia, București, 1999, p. 98.

³ Arhivele Militare Române, Fond Ministerul Înzestrării și Pregătirii de Război, dosar nr. 6, f. 28.

⁴ Statul Major General, Serviciul Istoric al Armatei, Centrul de studii și păstrare a arhivelor militare istorice, *Înzestrarea Armatei Române în perioada interbelică*, Documente, Vol. III, 1936-1940, Editura Istros, Brăila, 2014, p. 14.

⁵ General Iosif Iacobici, *Apărarea contra cailor de luptă și a autoblindatelor*, în „România Militară”, LXXI, nr. 7-8/iulie-august 1934, pp. 100-112.

⁶ Colonel C. Ionașcu, *Artileria și Carele de Luptă*, în „Revista Militară”, LXXIV, nr. 3/martie 1937, pp. 56-83.

⁷ Colonel dr. Petrișor Florea, dr. Cornel Țucă, dr. George Ungureanu, *Armata Română și evoluția armei tancuri*, Documente (1919-1945), Editura Universității de Stat din Pitești, Pitești, 2012, p. 51.

⁸ *Ibidem*, p. 63.

⁹ General de divizie I. Gădiuță, col. dr. Dumitru Dobre, *Divizia Blindată „România Mare”*, Editura Militară, București, 1997, p. 27.

¹⁰ https://ro.wikipedia.org/wiki/TACAM_T-60.

¹¹ Colonel dr. Emilian Pîșu, colonel dr. Ion Constantin, *Fascinația oșelului. 90 ani de tradiții, onoare și glorie*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2009, p. 180.

¹² TACAM– TunAnti Car pe Afet Mobil T 60.

¹³ Adrian Stroe, Gheorghe Băjenaru, *Artileria română în date și imagini*, Editura Centrului tehnic-editorial al armatei, București, 2010, p. 103.

¹⁴ Cornel I. Scafeș, Horia VL. Șerbănescu, Ioan I. Scafeș, *Trupele Blindate din Armata Română 1919-1947*, Editura Alfa MDN, București, 2011, p. 29.

¹⁵ Depozitul Central de Arhivă Pitești, Fond M.St.M., Secția a 4-a Dotare, dosar nr. 540, f. 9.

¹⁶ *Ibidem*, f. 18.

¹⁷ *Ibidem*, dosar nr. 625, ff. 12-14.

¹⁸ Adrian Stroe, Gheorghe Băjenaru, *Op. cit.*, p. 104.

¹⁹ Depozitul Central de Arhivă Pitești, Colecții arhivistice, Fond 333, dosar nr. 120, ff. 753-757.

²⁰ *Ibidem*, f. 762.

²¹ Idem, Fond Direcția Superioară a Motomecanizării, dosar nr. 793, ff. 76-77.

²² Idem, Fond Comisia Militară de Control și Recepție, Uzina „Malaxa”-Tohan, dosar nr. 141, f. 2.

²³ Adrian Stroe, Gheorghe Băjenaru, *Op. cit.*, p. 105.

²⁴ Peter Chamberlain and Hilary L. Doyle, Thomas L. Jentz (Technical Editor). *Encyclopedia of German Tanks of World War Two: A Complete Illustrated Directory of German Battle Tanks, Armoured Cars, Self-propelled Guns, and Semi-tracked Vehicles, 1933-1945*, London: Arms and Armour Press, 1978 (revised edition 1993), p. 53.

²⁵ Colonel dr. Petrișor Florea, dr. Cornel Țucă, dr. George Ungureanu, *Op. cit.*, p. 93.

²⁶ Depozitul Central de Arhivă Pitești, Fond Comisia Militară de Control și Recepție, Uzina „Malaxa” - Tohan, dosar nr. 147, f. 73.

²⁷ *Ibidem*, dosar nr. 141, ff. 343-344.

²⁸ ****Armata română 1941-1945*, Editura R.A.I., București, 1996, p. 136.

²⁹ Colonel dr. Petrișor Florea, dr. Cornel Țucă, dr. George Ungureanu, *Op. cit.*, p. 94.

³⁰ Depozitul Central de Arhivă Pitești, Colecția A.R.R.A., Fond Ministerul de Război. Cabinet, dosar nr. 120, ff. 728-771.

³¹ Colonel dr. Petrișor Florea, dr. Cornel Țucă, dr. George Ungureanu, *Op. cit.*, p. 110.

„ÎN PRAGUL MARILOR PREFACERI...”

Dr. Oana-Anca OTU¹

Prezentăm în cele ce urmează scrisoarea, datată, 12 februarie 1945, adresată de Raoul Bossy, unul dintre cei mai cunoscuți diplomați români, lui Constantin Vișoianu, ministru al Afacerilor Străine în guvernele conduse de Constantin Sănătescu (4 noiembrie 1944- 2 decembrie 1944 și Nicolae Rădescu (6 decembrie 1944 - 5 martie 1945).

Raoul V. Bossy

În acel moment, Raoul Bossy, după misiunile diplomatice de la Viena (1931-1934), Helsinki (1934-1936), Budapesta (1936-1939), Roma (1939-1940) Elveția (1940-1941), Berlin (1941-1943) și simultan Copenhaga (1941-1943), era reprezentant al Crucii Roșii din România pe lângă Comitetul Internațional al acestei organizații de la Geneva². Numirea în funcție a fost la 25 august 1943, dar la câteva săptămâni, respectiv la 15 septembrie același an, primește însărcinarea de a reprezenta țara pe lângă Sfântul Scaun. Diplomatul a refuzat să se prezinte la post, numirea fiind anulată la 2 octombrie 1943.

În această situație, el rămâne ca reprezentant al Societății Naționale de Cruce Roșie, pe lângă organizația internațională de profil din Geneva până la 15 ianuarie 1946. Din 1 ianuarie 1945 era delegat onorific al guvernului român.

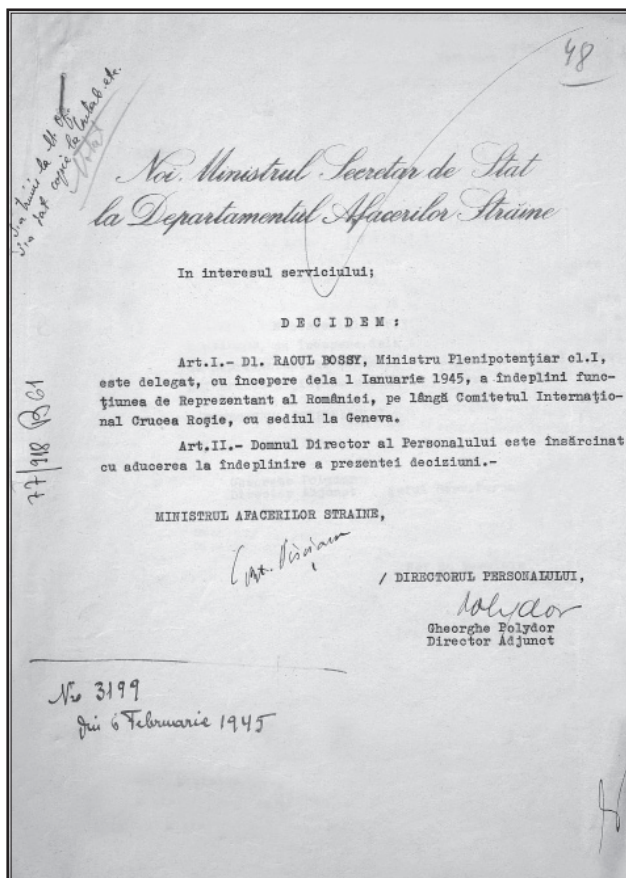
Aflat în Elveția, ca și Grigore Gafencu, alt diplomat de prestigiu, avea multiple posibilități de informare (întrevederi cu diplomați ai țărilor beligerante și neutre, presa țării cantoanelor și cea internațională, contacte formale și informale cu diverse personalități etc.). Pe această bază a încercat să evalueze, nu atât modul cum se va încheia războiul, victoria Coaliției Națiunilor Unite era mai presus de orice îndoială, cât mai ales configurația lumii după cel mai mare conflict pe care l-a cunoscut omenirea.

Scrisoarea este redactată imediat după încheierea Conferinței de la Ialta (4-11 februarie 1945) unde s-au întâlnit liderii sovietic, american și britanic. Istoriografia postbelică a lămurit în cea mai mare parte modul de desfășurare al acestei reuniuni, dezbaterile și deciziile care au fost adoptate și impactul asupra sistemului internațional ce a urmat conflictului³.

Dar, în epocă, *Declarația asupra popoarelor eliberate*, document aprobat de cei trei mari, a generat multe speranțe în rândul țărilor mici și mijlocii, între care și România, textul precizând, între altele, că acestea

vor fi ajutate „să rezolve prin mijloace democratice problemele lor politice și economice cele mai urgente”. Ecoul acestora se regăsește și în scrisoarea lui Bossy, dar ele vor fi spulberate rapid de desfășurarea evenimentelor din țară, emisarul Moscovei, A. I. Vișinski, impunând la 6 martie 1945, guvernul condus de Petru Groza, în care comuniștii aveau cele mai importante poziții⁴. Însuși Bossy, recunoaște implicit, în *Jurnalul* său, că s-a înșelat⁵.

O altă problemă ce l-a preocupat pe diplomat, menționată și în scrisoarea de mai jos, este legată de anularea Dictatului de la Viena din 30 august 1940. Raoul Bossy apreciază că soluția dată la Moscova

prin Convenția de Armistițiu între România și Națiunile Unite, încheiată în noaptea de 12/13 septembrie 1944, este una definitivă. Cu marea sa experiență, diplomatul prefigurează corect demersurile diplomației maghiare pentru schimbarea, în parte, a deciziei de la Moscova⁶.

În ansamblu, scrisoarea către Constantin

Vișoianu, colegul său ceva mai tânăr⁷, reflectă preocupările și iluziile lui Raoul Bossy, dar și a multora dintre contemporanii săi, pentru soarta României, dar și a lumii, aflate amândouă „în pragul marilor prefaceri”, așa cum, inspirat, constată diplomatul. Cei doi, expeditorul și destinatarul, au avut un destin relativ comun, împărțându-și soarta tristă a exilului. Bossy s-a stins din viață la 3 august 1975 (Saanen, Elveția), dar Constantin Vișoianu a atins o vârstă aproape centenară, murind în S.U.A., la 4 ianuarie 1994⁸.

Personală

Gstaad, Chalet Beau-Soleil
12 februarie 1945

Excelenței-Sale
Domnului C. Vișoianu
Ministrul Afacerilor Străine

Iubite Domnule Ministru,

Mă folosesc de o împrejurare cu totul neașteptată spre a vă trimite această scrisoare, care am speranța că vă va parveni. Lipsit de orice contact cu țara de șase luni, nu fără emoțiune înșir aceste rânduri, primele cari vor ajunge poate acasă, peste atâtea drumuri ocolite și punți rupte. Nu știu dacă ați primit telegrama prin care vă spuneam cât de fericit eram să vă știu la cârma politicii noastre externe și câte nădejdi punem cu toții în munca de reclădire pe care o începeți.

Delegația ce mi-a dat Societatea noastră de Cruce Roșie de a o reprezenta pe lângă Comitetul Internațional al Crucii Roșii din Geneva, și care mi-a fost confirmată de curând și de Minister, îmi oferă prilejuri felurite de legături cu cercuri aliate și neutre, legături de care mă folosesc desigur cât mai mult, convins ce sunt de neapărata nevoie, în situația de astăzi când contacturile noastre în afară sunt prin forța lucrurilor mai reduse, ca să fim prezenți pretutindeni, chiar în mod neoficial, chiar numai nominal sau simbolic prin Români pe cari împrejurările i-au adus în străinătate.

După impresiunile atât de amărâte pe cari le comunicasem în anii din urmă, cred de datoria mea să vă împărtășesc și unele constatări încurajatoare pe cari am prilejul să le fac aci de când țara noastră a pornit pe drumul drept al tradițiilor sale politice și sufletești.

Mai întâiu în chestiunea Transilvaniei: Pe zi ce trece, problema este mai puțin desbătută în opinia publică internațională. Soluția ce i s-a dat nu mai este discutată. Cărțile care se ocupă de ea (de pildă „Eastern Europe” de Seton Watson⁹), articolele de ziar sau de reviste (ca „The future of Transilvania” în „Contemporary Review” de Peter Matheros) subliniază drepturile noastre. Chiar în presa elvețiană, odinioară atât de primitoare față de jelaniile ungurești, realipirea Ardealului este considerată fapt împlinit, iar ecoul regretelor vecinilor noștri se aude tot mai rar. Cel mult se exprimă speranța unor modificări de detaliu, menite a mângâia pe îndurerați. Desigur că acest reviriment nu este datorit numai unei juste aprecieri a realităților românești și, mai puțin încă, surdinei puse momentan de propaganda maghiară. Verdictul dat de cele trei mai puteri democratice – și, în primul rând, de marea putere care ne este vecina nemijlocită – prin convențiunile de armistițiu încheiate cu România și cu guvernul de la Debrețin¹⁰, apare aci ca având același caracter definitiv și final ca izbânda însăși a Națiunilor Unite. A discuta, a critica un asemenea verdict, în împrejurările de față, ar echivala la cu o luare de poziție potrivnică puterilor democratice și cu o aprobare a divagațiunilor politice ale lui Hitler, lucru de care se feresc cu grijă nu numai publiciștii aliați, ci și mai ales cei neutri. Aceasta nu înseamnă că în epoca dintre capitularea Germaniei și încheierea păcii nu vom avea de ținut piept unui ultim asalt disperat al adversarilor noștri ca să smulgă o parte a Transilvaniei sau ca să obțină un statut de autonomie pentru ea. Dar acest asalt va fi probabil mai puțin susținut și prelungit ca acelea din trecut, dat fiind scăderea treptată a influenței politice și a resurselor financiare ale magnaților latifundiari care le inspirau și finanțau.

În privința așezării de după războiul a Europei, proiectele elaborate la Dumbarton Oaks¹¹, și cărora li se va da un aspect mai concret la San Francisco la 25 aprilie¹², constituie în fond marea preocupare a cercurilor politice occidentale, cari socotesc războiul virtual terminat pe planul pur militar. Divergențele se cristalizează în jurul celor două concepții cunoscute: aceea a unui fals izolaționism, întruchipată în formula mai mult sau mai puțin mărturisită a „împărțirii zonelor de influență”, deci a răspunderilor limitate (preconizată în Anglia de o serie de profesori universitari mai tineri, în frunte cu E.H. Carr¹³, autorul lui „Conditions of peace”, și de câțiva parlamentari, ca deputatul independent S. King-Hall¹⁴, autorul broșurii „Britain's third chance”, iar în Statele-Unite de vestitul ziarist Walter Lippmann¹⁵, care a publicat lucrarea „U. S. Foreign Policy”) și aceea a indivizibilității păcii, prin urmare a unui sistem unitar de securitate bazat pe prezența tuturor marilor puteri democratice laolaltă în toate centrele nevralgice ale lumii. Din urmărirea cuvântărilor politice, a articolelor de ziare, precum și din conversațiunilor diplomaților și ale numeroșilor însărcinați cu misiuni, pare a se degaja impresiunea că această din urmă tendință este aceea care câștigă mai mult teren.

Atât la Moscova și la Londra, cât mai ales, de curând, la Washington, s-au făcut declarațiuni în acest sens. Faptul că, în ajunul ca și după semnarea pactului franco-sovietic, generalul de Gaulle¹⁶ a stăruit atât de pronunțat asupra voinței Franței de a nu se mărgini la încheierea unor alianțe occidentale, ci de a-și conserva vechile poziții din sud-estul Europei, iar zilele trecute a mai accentuat interesul pentru Franța al menținerii independenței Statelor balcanice, denotă că aceste vederi nu pot fi decât în concordanță cu acelea ale politicii sovietice.

În capitalele occidentale, își face astfel drum convingerea că o împărțire în zone în Europa și,

în general, în lume, ar putea duce la formarea de blocuri, ale căror interese s-ar ciocni fatal într-o zi, sporindu-se astfel în loc de a se micșora posibilitățile de fricțiune. Interpenetrațiunea diferitelor influențe în toate regiunile prezintă dimpotrivă mai mulți sorți de a asigura o stabilizare și un echilibru putând forma temelia pe care să se ridice noua organizațiune pentru menținerea păcii.

Adoptarea acestui principiu nu ar împiedica evident ca în anumite zone, și în anumite situații, executarea eventuală a măsurilor de securitate să fie încredințată puterilor indicate de motive geografice. În numele țărilor mici, D. Gebrandt, primul ministru al Olandei, a anunțat și el principii asemănătoare cu prilejul analizei ce a făcut a proiectului de la Dumbarton Oaks. Dar și mai simptomatic este însuși textul comunicatului oficial publicat azi de „big three” după conferința lor din Crimeea, în care se spune limpede că „cele trei guverne împreună (subliniere în textul original-n.n.) vor ajuta popoarele Europei liberate și statele fost satelite în fiecare dată când situația, după părerea lor, o va cere”.

Acestea sunt punctele mai interesante pentru noi ce se desprind din nenumăratele discuții și luări de poziții la cari asistă în mai toate țările din zona occidentală a continentului ca și peste ocean, acum când ne aflăm în pragul marilor prefaceri. Și cum ele conțin incontestabil elemente favorabile liberei propășiri și evoluții a Statelor mijlocii și mici, cred că avem dreptate să privim cu încredere viitorul, care ne va îngădui o echitabilă încadrare în noua așezare a lumii.

Cerându-mi iertare pentru lungimea acestei scrisori și observațiunilor ce am socotit de datoria mea să vi le supun, vă rog să primiți, iubite Domnule Ministru, încredințarea cordialului meu devotament.

Ss R. Bossy¹⁷.

“On the Verge of great Transformations...” - Oana-Anca Otu, Ph.D.

Abstract: The article presents a letter, addressed by Raoul Bossy to Constantin Vișoianu, Minister of Foreign Affairs, on February 12, 1945. The document reflects the diplomat's concerns and illusions for the fate of Romania, but also of the world, both of which were „on the verge of great transformations” after the end of World War II. Raoul Bossy points out some of the important problems our country faced after the conflict (such as the steps taken by Hungarian diplomacy to annul the Vienna Dictate of August 30, 1940 and to partially change Moscow's decision), looking with hope at the provisions of the *Declaration on Liberated Peoples*, adopted by the USA, Great Britain and the Soviet Union, which stated that small countries would be helped „to solve their most urgent political and economic problems through democratic means”.

Keywords: Raoul Bossy, Constantin Vișoianu, World War II, Dumbarton Oaks, the Vienna Dictate.

NOTE

¹ Arhivele Militare Naționale Române.

² Misiunile sale diplomatice sunt detaliate în excepționalele sale memorii, Raoul Bossy, *Amințiri din viața diplomatică (1918-1940)*, volumul I, 1918-1937, ediție și studiu introductiv de Stelian Neagoe, Humanitas, București, 1993; *Idem*, vol. al II-lea. 1938-1940, ediție și indice de Stelian Neagoe, Humanitas, București, 1993; *Idem*, *Jurnal (2 noiembrie 1940-9 iulie 1969)*, prefată de Florin Constantiniu, membru corespondent al Academiei Române, ediție îngrijită de Ion Mamina, Editura Enciclopedică, București, 2001.

³ Din bogata bibliografie consacrată subiectului, reținem, între altele: *The Yalta Conference [By various authors]*, Edited with an introduction by R. F. Fenno, Boston, Mass., D.C. Heath & Co [1955]; Arthur Conte, *Yalta: ou partage du monde (11 februarie 1945)*, Robert Laffont, Paris, 1962 (ediția în limba română: *Ialta sau împărțirea lumii (11 februarie 1945)*, traducere Claudia Dumitriu, Editura Compania, București, 2000; Gheorghe Sprințeroiu, *Ialta și problemele europene*, Excelsior Multi-Press, București, 1996; *The Lessons of Yalta Colloquium of International Relations*, Cluj-Napoca, May, 29-30, 1997, editor Pompiliu Teodor; Lloyd C. Gardner, *Sferele de influență: împărțirea Europei între marile puteri de la München la Ialta*, Editura Elit, Ploiești, 1993; Serhii M. Plohii, *Ialta. Prețul păcii*, traducere din limba engleză de Alexandru Țârdea, Editura Litera, București, 2020; Diana Preston, *Opt zile la Ialta. Cum au configurat Churchill, Roosevelt și Stalin lumea postbelică*, traducerea din limba engleză Oana Barbu, Editura Rao, București, 2022; Catherine Grace Katz, *Fiicele Ialtei. Familiile Churchill, Roosevelt și Harriman: O poveste de dragoste și de război*, traducere Irina Negrea, București, 2023 etc.

⁴ Detalii în Misiunile lui A.I. Vâșinski în România. Din istoria relațiilor româno-sovietice: 1944-1946. Documente secrete, editor: Radu Ciuceanu, traducerea în limba română, Alexandru Bărlădeanu, București, 1997; Tudor Constantin Bobei, *Constantin Vișoianu și relațiile româno-sovietice (1944-1945)*, Editura Sitech, Craiova, 2011.

⁵ Raoul Bossy, *Jurnal (2 noiembrie 1940-9 iulie 1969)*..., pp. 272-274.

⁶ Convenția de Armistițiu prevedea anularea Dictatului de la Viena, Transilvania sau cea mai mare parte a ei, urmând să revină României. Decizia urma să fie validată de Conferința de Pace. Cele două condiționalități au fost incluse la propunerea Marii Britanii, pentru a lăsa o portiță ieșirii Ungariei din război. Pentru această problemă se vedea: Marcela Sălăgean, *Transilvania în jocul de interese al marilor puteri (1940-1947)*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2013; *Problema transilvană: disputa teritorială româno-maghiară și URSS 1940-1946; documente din arhivele rusești*, sub redacția: Onufrie Vințel, Diana Tetean, Eikon, Cluj-Napoca, 2014 etc.

⁷ Raoul Bossy este născut la 31 octombrie 1894, iar Constantin Vișoianu la 4 februarie 1897.

⁸ Detalii despre viața și activitatea destinatarului scrisorii în lucrarea: *Constantin Vișoianu (1897-1994). Misiunile mele. Culegere de documente*, Cuvânt-înainte Adrian Severin, ediție îngrijită de George Potra (coordonator), Nicolae Dinu (coordonator), Constantin I. Turcu, Editura Enciclopedică, București, 1997.

⁹ Robert William Seton-Watson (1879-1951). Este cunoscut și sub numele de Scotus Viator. Istoric britanic de origine scoțiană. A avut un rol important în destrămarea Imperiului austro-ungar și în formarea Cehoslovaciei și Iugoslaviei. Pentru relațiile cu românii se vedea: Cornelia Bodea, Hugh Seton-Watson, *R. W. Seton-Watson și românii,*

1906-1920, vol. I, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988; Radu Racovițan, *R. W. Seton-Watson și problema românească în prima jumătate a secolului al XX-lea*, Editura Astra Museum, Sibiu, 2015.

¹⁰ Pe fondul înaintării armatelor sovietice și române pe teritoriul ungar, autoritățile de la Budapesta, în frunte cu regentul Miklós Horthy au decis să încheie armistițiul cu Națiunile Unite. La 28 septembrie a fost trimisă la Moscova o mică delegație. Acestea i s-a înmănat un memorandum prin care se solicita ca Ungaria declare război Germaniei și să renunțe la teritoriile cucerite după 1938. Încercarea a eșuat, la 16 octombrie, regentul Horthy și unii din colaboratorii săi sunt arestați de germani. Se formează un guvern al Crucilor cu Săgeți condus de Ferenc Szálasi, iar Ungaria a continuat războiul alături de Germania până la sfârșitul ostilităților. Detalii în lucrarea: Catherine Horel, *Amiralul Horthy. Regentul Ungariei*, traducere din franceză de Lia Decei, Humanitas, București, 2019, pp. 327-335.

¹¹ La Dumbarton Oaks, în apropiere de Washington, s-a desfășurat, în perioada 21 august-7 octombrie 1944, o conferință cu scopul creării unei organizații mondiale, care să asigure pacea și securitatea după război. Au existat două faze: 21 august-28 septembrie 1944, discuții între U.R.S.S., Statele Unite și Anglia; 29 septembrie-9 octombrie, convorbiri între Statele Unite, Anglia și China. Propunerile grupului de experți au vizat multiple aspecte ale viitoarei organizații mondiale.

¹² La San Francisco, în perioada 25 aprilie-25 iunie 1945, în cadrul Conferinței internaționale la care au participat reprezentanți ai 46 de state, semnare ale Declarației Națiunilor Unite s-au pus bazele Organizației Națiunilor Unite. Procesul de creare a organizației mondiale s-a încheiat formal la 24 octombrie 1945, devenită Ziua ONU.

¹³ Edward Hallett Carr (1892-1982), istoric și diplomat britanic, jurnalist, teoretician al relațiilor internaționale. Este autorul unor lucrări celebre cum ar fi: *The Twenty Years' Crisis (1919-1939)*, publicată în 1939 (ediția în română: *Criza celor douăzeci de ani (1919-1939). O introducere în studiul relațiilor internaționale*, traducere de Cătălin Drăcșineanu, Polirom, 2011).

¹⁴ William Stephen Richard King-Hall, Baron King-Hall of Headley (1893-1966), ofițer naval, scriitor, om politic britanic, membru al Camerei Comunilor (1939-1945) Lucrarea „Britain's third chance” a apărut în 1943.

¹⁵ Walter Lippmann (1889-1974), ziarist american, unul dintre cei mai prestigioși analiști politici din lume în epoca sa. Ideile sale l-au influențat pe președintele W. Wilson, iar el a luat parte la Conferința de Pace de la Paris (1919). A avut o contribuție importantă la fixarea conduitei S.U.A. după Al Doilea Război Mondial, fiind unul dintre autorii care au impus sintagma de „Război Rece”, desemnând competiția dintre S.U.A. și U.R.S.S.

¹⁶ Generalul Charles de Gaulle, președinte al Guvernului provizoriu al Franței și Georges Bidault, ministrul de Externe, au efectuat o vizită la Moscova, în perioada 2-9 decembrie 1944. Negocierile s-au concretizat în semnarea de către cei doi miniștri de Externe, Veaceslav Molotov și Georges Bidault, a unui tratat între cele două țări. Documentul avea un caracter antigerman, dar de Gaulle, prin vizita sa la Moscova și semnarea tratatului dorea să joace rolul unui arbitru între Marea Britanie și U.R.S.S. și să asigure Franței rolul de mare putere după război.

¹⁷ Arhiva Ministerului Afacerilor Străine, Fond Problema 77, anul 1912, vol. II, referitor la Bossy Raoul Vasile, f. 44-47.

GENERALUL C.A. CONSTANTIN COANDĂ A PRIMIT ONORUL RECUNOȘTINȚEI

General de brigadă (rtr) prof. univ. Dr. Adrian STROEA

*Generalul de corp de armată
Constantin Coandă*

Între liderii militari peste al căror nume s-a așezat în mod nedrept colbul uitării se numără și generalul din artilerie Constantin Coandă. Din nefericire, astăzi prea puțini cunosc că a fost un strălucit militar, un valoros diplomat, un apreciat matematician și, nu în ultimul rând, un politician implicat

profund în înfăptuirea dezideratelor poporului român. Este nedrept că mulți dintre puținii pentru care generalul nu este un uitat, îl știu nu pentru

calitățile sale intelectuale, profesionale și morale de excepție, ci pentru calitatea biologică de tată al marelui savant Henri Coandă.

Meritul demersului recent de inițiere a ștergerii colbului uitării de pe ilustrul său nume revine Statului Major al Apărării care, în data de 18 octombrie 2024 - prin Brigada 15 Mecanizată „Podu Înalt”, Muzeul Militar „Ștefan cel Mare” - Filiala Moldova - Iași a Muzeului Militar Național „Ferdinand I”, a dezvelit bustul statuar al generalului de corp de armată Constantin Coandă. Acest fericit eveniment s-a desfășurat cu sprijinul Primăriei municipiului Iași, Studioul de Arte Plastice al Armatei, Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Universității de Științe ale Vieții „Ion Ionescu de la Brad”, Complexului Muzeal Național Moldova din Iași, Cercului Militar Iași etc. Toate aceste prestigioase instituții merită recunoștință pentru că, într-o măsură mai mare sau mai mică, și-au unit eforturile pentru cuvenita cinstire a memoriei generalului. Trebuie menționat însă că meritul principal în ridicarea acestei statui îi aparține colonelului (r.) Dan Prisăcaru, directorul Muzeul Militar „Ștefan cel Mare” Filiala Moldova - Iași a Muzeului Militar Național „Ferdinand I”, inițiatorul și catalizatorul tuturor eforturilor depus în acest scop. Se impune a menționa că dezvelirea acestei statui are o semnificație mai amplă, marcând totodată punerea pietrei de temelie a Ansamblului Monumental „Contribuția Armatei Române la înfăptuirea și apărarea Marii Uniri”. La finalizarea sa, Ansamblul Monumental va include busturile statuare ale unor renumiți militari ai României, aparținători ai tuturor categoriilor de forțe ale armatei, cu o contribuție remarcabilă la înfăptuirea, recunoașterea și apărarea Unirii de la 1 Decembrie (generalul Constantin Coandă, generalul Emil Gheorghiu, viceamiralul Mihail Gavrilăscu, generalul Henri Cihoski și caporalul grenadier Constantin Mușat. De reținut că bustul statuar al generalului corp de armată Constantin Coandă este opera sculptorului Liviu Muscalu de la Studioul de Arte Plastice al Armatei.

17 octombrie 2023. Montarea statuii pe soclu

18 octombrie 2024.

Dezvelirea statuii generalului Constantin Coandă

La ceremonialul militar și religios desfășurat cu această ocazie au participat locțiitorul șefului Statului Major al Apărării, generalul-locotenent Dragoș Iacob, comandantul Brigăzii 15 Mecanizată „Podu Înalt”, colonelul Claudiu-Mădălin Tamaș, academicianul Viorel Barbu, reprezentanți ai administrației locale, ai mediului universitar ieșean, numeroși militari, inclusiv elevi ai Colegiului Militar „Ștefan cel Mare” și un numeros public.

Dezvelirea bustului și a Plăcii de onoare a ansamblului mai sus menționat a fost făcută de locțiitorul șefului Statului Major al Apărării și comandantul Brigăzii 15 Mecanizată „Podu Înalt”. A urmat procesiunea religioasă de sfințire a statuii, desfășurată de preotul militar al garnizoanei Iași.

În continuarea ceremonialului, generalul-locotenent Dragoș Iacob a adresat salutul său participanților, a exprimat bucuria revederii camarazilor din garnizoana Iași în care, potrivit afirmației sale, a regăsit parte din sufletul său rămas pentru totdeauna în fosta capitală a

Moldovei. Distinsa audiență a fost salutăată cu cuvinte pline de simțire patriotică de către academicianul Viorel Barbu. La rândul său colonelul (r) Valentin Tănase, directorul Studioului de Arte Plastice al Armatei, a prezentat din perspectivă artistică câteva aspecte definitorii despre această statuie ce reprezintă o contribuție notabilă la zestrea de frumos statuar a Iașilor.

Ceremonialul s-a încheiat cu alocuțiunea subsemnatului menită a releva sintetic, dar persuasiv, personalitatea de excepție a celui ce a fost generalul corp de armată Constantin Coandă. Am prezentat aspectele definitorii ale biografiei sale, aducând în atenție aspecte inedite, unele prea puțin cunoscute, pe care le voi prezenta și în acest articol.

Repere biografice

Constantin Coandă s-a născut la Craiova în data de 4 martie 1857, într-o familie mixtă, aspect mai puțin cunoscut. A fost unul din cei cinci copii ai lui Mihalache Coandă, descendent dintr-o veche familie

boierească doljeană și al Teodorei Teodorachi, fiica unui armator grec, ce făcea comerț pe Dunăre. Unul dintre frații săi - Iancu Coandă - a performat ca și el în cariera armelor. A fost amiral, primul comandant al Bricului „Mircea” și, nu în ultimul rând, membru fondator al Ligii Navale.

Constantin Coandă

Generalul de brigadă (rtr.) prof. univ. Dr. Adrian Stroea prezintă personalitatea generalului Constantin Coandă

Constantin Coandă a fost un elev strălucit, cu rezultate școlare remarcabile. Atras de nobila carieră a armelor a urmat cursurile Școlii Fiilor de Militari din Iași, instituție înființată în 1872, pe care a absolvit-o în anul 1875, ca șef de promoție. În această prestigioasă instituție de învățământ a avut între dascăli săi renumiți profesori universitari ieșeni, care au influențat decisiv formația sa intelectuală. De reținut că această instituție de învățământ a fost absolvită și de fiii săi - Henri și Petre, de asemenea ca șefi de promoție.

În perioada 1875-1877 a fost elev al Școlii Militare din București. În primăvara anului 1877 a finalizat intempestiv cursurile acesteia, ca urmare a iminentei declanșări a Războiului de Independență. A fost înaintat la gradul de sublocotenent și repartizat ca șef de secție/pluton la Regimentul 1 Artilerie.

După război, în perioada 1880-1883 și-a perfecționat pregătirea artileristică la renumita Școală Specială de Artilerie de la Fontainebleau. În paralel a urmat și École Polytechnique, devenind licențiat în matematică. Mai mult decât atât, a obținut și doctoratul în matematică la Sorbona, fiind al treilea român ce a dobândit acest titlu științific după ilustrii Spiru Haret (15 februarie 1851-17 decembrie 1912) și Emanoil Bacaloglu (11 mai 1830-30 august 1891). Prezența la Paris i-a prilejuit relaționarea cu multe personalități de renume ale Franței. A legat o amicitie specială cu colegul său de facultate, Paul Painlevé, viitor ilustru savant și prim-ministru al Franței. Interesant este că acesta, împreună cu celebrul inginer Alexandre Gustave Eiffel l-au sprijinit peste ani pe fiul generalului, Henri, să obțină aprobările necesare pentru testarea motorului cu reacție. Tot la Paris l-a cunoscut pe renumitul doctor Gustave Danet, participant la Războiul Crimeii, medicul personal al lui Napoleon al III-lea, prietenul românilor, sprijinitorul activ al Unirii Principatelor Române.

Doctorul Gustave Danet a fost și el un simpatizant al românilor, mulți coetnici aflați la studii în Paris sau în alt scop i-au trecut pragul casei. Între aceștia s-au numărat și iluștri scriitori Vasile Alecsandri și Alexandru Odobescu. Cu ocazia vizitelor în casa doctorului, tânărul ofițer de artilerie l-a cunoscut - printre alții - pe ilustrul savant Louis Pasteur, rudă cu generoasa sa gazdă. Dar cea mai importantă persoană pe care a cunoscut-o în casa doctorului a fost fiica acestuia, Aida Danet, cea cu care s-a căsătorit și care i-a dăruit șapte copii.

Cariera militară

A fost una de succes, clădită cu onestitate și cu multă pasiune. A fost înaintat în grad astfel: sublocotenent - 1877, locotenent - 1880, căpitan - 1883, maior - 1888, locotenent-colonel - 1892, colonel - 1896, general de brigadă - 1907, general de divizie - 1911, general de corp de armată - 1917.

De reținut că a obținut onorantul grad de general abia după 30 de ani de carieră militară, timp în care a participat la Războiul de Independență și la al Doilea Război Balcanic, în condițiile în care deținea onorantul titlu de doctor în matematică!

A îndeplinit numeroase funcții militare: comandant de secție/pluton (1877-1883), atașat militar la Berlin, Viena și Paris (1888-

1892), funcții pe linie de învățământ la Școala de Ofițeri de Artilerie, Geniu și Marină și la Școala Superioară de Război, funcții de comandă și stat-major în Regimentul 2 Cetate (1896-1898), comandant al Corpului 5 Armată, secretar general la Ministerul de Război (1902-1904), director al Direcției Artilerie din Ministerul de Război (1904-1910), comandant al Cetății București (1910-1911), inspector general al artileriei (1911-1916). A făcut parte din Casa Militară a M.S. Regelui, ca aghiotant al viitorului rege Ferdinand I.

Locotenent-colonelul Constantin Coandă (al 4-lea de la dreapta la stânga), Carol I (al 2-lea de la dreapta la stânga) și Principele Ferdinand I (al 3-lea de la dreapta la stânga)

1899. Colonelul Constantin Coandă - participant la Conferința Păcii de la Haga (primul din dreapta)

Despre Constantin Coandă, Regina Maria a scris extrem de elogios în cartea sa memorialistică

numit, în anul 1920, președintele Comitetului de organizare a încoronării regelui Ferdinand I.

A debutat în frumoasa carieră a armelor pe câmpul de luptă. Cu subunitatea sa a participat în primăvara anului 1877, din proprie inițiativă la duelurile de foc cu artileria otomană de la sud de Dunăre. A deschis focul cu secția sa ca răspuns la tragerile artileriei otomane de la Vidin. Pentru că aceste acțiuni de foc ale artileriei au precedat proclamarea Independenței, artileriștii (inclusiv sublocotenentul Constantin Coandă) au primit denumirea măgulitoare de „Vestitori ai Independenței”. Salvele tunarilor au dat tonul eroicelor acțiuni de luptă pentru consfințirea Neatârării pe câmpurile de luptă de la sud de Dunăre. Sublocotenentul Constantin Coandă a luptat eroic pentru țară, s-a numărat printre cei ce au

1913. Generalul Constantin Coandă - participant la Conferința de Pace la București (pe ultimul rând, în dreapta tabloului)

„Povestea mea”, apărută la Editura Adevărul, în 1934. A mărturisit că a fost primul român pe care l-a cunoscut, pe când era aghiotantul logodnicului său Ferdinand. I-a apreciat postura impresionantă, manierele, cultura vastă și faptul că era un excelent vorbitor de franceză, cu mult mai bun decât Ferdinand. Ca urmare a aprecierii deosebite de care s-a bucurat din partea ambilor, generalul a fost

fost răniți. Recunoașterea meritelor sale pe câmpul de luptă a fost făcută prin binemeritata decorare cu „Virtutea Militară”.

În timpul Primului Război Mondial, a fost trimis, în anul 1916, de statul român ca ministru plenipotențiar pe lângă Marele Cartier rus. În 1917, după ce a trecut cu bine peste evenimentele generate de revoluția bolșevică, a organizat împreună cu

locotenent-colonelul Constantin Pietraru, Corpul Voluntarilor Români din Rusia, la Darnița-Kiev, al cărui comandant a fost. Astfel, a reușit să aducă în țară 450 de ofițeri și elevi aspiranți și 8.063 soldați și gradați români transilvăneni și

bucovenieni din armata austro-ungară, prizonieri în Rusia.

A fost apreciat de camarazii săi artileriști pentru implicarea sa remarcabilă în dezvoltarea artileriei. Calitatea sa de „învățător”, în anii de început ai învățământului artileristic, a rămas pentru totdeauna în conștiința afectivă a tunarilor. Două dintre lucrările sale cele mai valoroase - „Curs de artilerie” (1884-1845) și „Proiectile și focoase” (1884) - au fost cărți de căpătâi în formarea specialiștilor în proaspăta înființată, la 7 aprilie 1881, Școală Specială de Artilerie și Geniu, din Calea Griviței nr. 20. Mai mult decât atât, a fost nu numai un întemeietor al învățământului artileristic, ci și al învățământului superior tehnic național, ca profesor la Școala Națională de Poduri și Șosele, inaugurată la 2 octombrie 1886, într-un imobil de asemenea din Calea Griviței. A fost profesor la această școală simultan cu deținerea calității de profesor la instituția militară menționată mai sus, titular la disciplinele mecanică și algebră superioară.

Cu certitudine, pregătirea superioară temeinică și calitățile intelectuale de excepție demonstrau că este hărăzit fără echivoc activității științifice. Nu întâmplător, la 1 noiembrie 1925, generalul de corp de armată Constantin Coandă a fost numit președintele Consiliului de Administrație al Uzinei IAR, înființată la 6 august 1925. Opțiunea inițială pentru cariera armelor și chemarea țării de a-i fi în serviciul

1919. Generalul Constantin Coandă și delegația română la Conferința de Pace de la Paris
(al 3-lea de la stânga la dreapta, lângă Ion I.C. Brătianu)

diplomatic și în cel politic au făcut ca generalul să nu se exprime profesional numai în domeniul științific.

Activitatea diplomatică

Calitățile personale de excepție, cunoașterea mai multor limbi străine

și relațiile sale cu importante personalități din străinătate l-au impus cu succes în diplomatie. Ca urmare a experienței dobândite în diplomația militară, mai sus menționată, în perioada 6 mai-17 iulie 1899, a reprezentat statul român împreună cu Alexandru Beldiman și Ion N. Papiniu la Prima Conferință a Păcii de la Haga, menită să continue eforturile de statuire a legilor războiului, inițiate, în 1864, prin „Convenția de la Geneva pentru ameliorarea situației răniților din armatele de pe câmpul de luptă”.

După încheierea celui de-Al Doilea Război Balcanic, în anul 1913, generalul Constantin Coandă a făcut parte din delegația României la Conferința de Pace de la București. De menționat, că cinci ani mai târziu, în 24 aprilie 1918 a fost de față și la semnarea Păcii de la București.

Așa cum am menționat mai sus, generalul Constantin Coandă a avut un rol important în colaborarea militară dintre Rusia și România în timpul Primului Război Mondial, când a fost ministru plenipotențiar pe lângă Marele Cartier General rus.

De reținut că în calitate de șef al delegației României la Conferința de Pace de la Quai d'Orsay unde a semnat tratatul minorităților. De asemenea, a participat ulterior la semnarea Tratatului de la Neuilly (Franța) cu Bulgaria, prin care Dobrogea și Cadrilaterul reveneau de drept și de fapt României.

Activitatea politică

În perioada 24 octombrie-29 noiembrie 1918 a deținut funcția de președinte al Consiliului de Miniștri. A fost chemat la conducerea guvernului într-un moment complicat, atunci când țara se pregătea să reentre în război de partea Antantei. Misiunea guvernului său a fost una anevoioasă, menită a asigura tranziția de la starea de pace la cea de război. În urma mobilizării, armata română a reînceput, în noaptea de 28 spre 29 octombrie 1918, operațiunile militare împotriva Puterilor Centrale. Generalul Constantin Coandă are meritul de a fi contribuit din această postură la înfăptuirea României Mari.

Prezența în viața politică a țării s-a datorat printre altele și bunelor sale relații personale cu generalul Alexandru Averescu, pe care-l cunoștea din timpul Războiului de Independență și care l-a convins să intre în Partidul Poporului. Din această postură a devenit președinte al Senatului României în două

Generalul de corp de armată
Constantin Coandă

legislaturi, 1920-1921 și 1926-1927. În această înaltă demnitate a fost victima unui atentat ce l-a vizat pe Octavian Goga.

Generalul Constantin Coandă a trecut la cele veșnice în data de 2 septembrie 1932, în București. La înmormântarea sa au ținut mișcătoare discursuri omagiale numeroase personalități ale vieții sociale românești, între care: Alexandru Vaida-Voievod, președintele Consiliului de Miniștri, mareșalul Alexandru Averescu, generalul Gheorghe Petrescu, inspectorul general al Artileriei, Mihail Ormolu, vicepreședintele Societății Geografice etc.

O onorantă omagiere a generalului a organizat și desfășurat Parlamentul României, în data de 30 septembrie 1932. Cu acest prilej au evocat personalitatea celui dispărut 20 de personalități, șefi de partide, senatori, deputați, miniștri etc. Extrem de relevantă a fost alocuțiunea lui Gheorghe Mironescu, ministru de Finanțe. Printre altele a menționat: „El a fost în primul rând soldat și a consacrat Patriei, în această calitate, partea cea mai frumoasă a vieții sale, aducând servicii eminente. Ca om politic el a slujit cu energie și râvnă interesele superioare ale țării. Generalul Coandă, în calitate de prim-ministru, a reluat, în 1918, acțiunea noastră militară pentru întregirea neamului. El a fost astfel crainicul reînvierii noastre”.

Eu îmi îngădui să mă alătur aprecierii fostului ministru și să afirm, parafrazând un slogan invocat în ultima vreme, că generalul Constantin Coandă a fost cu adevărat un ostaș în slujba țării!

**General C.A. Constantin Coandă received the Honor of Gratitude
Brigade General (r) prof. univ. Adrian Stroe, Ph.D.**

Abstract: On October 18, 2024, in Iași, during an impressive ceremony, the bust of Army Corps General Constantin Coandă was unveiled. This event is part of the process of creating the Monumental Ensemble “The Contribution of the Romanian Army to the Achievement and Defense of the Great Union”, which will include the busts of renowned Romanian military personnel, belonging to all categories of army forces, with a remarkable contribution to the achievement, recognition and defense of the Union of December 1. General Constantin Coandă was a remarkable personality of the Artillery, of national higher technical education, of diplomacy and last but not least of the political life of our country.

Keywords: bust, Iași, General, Constantin Coandă, personality.

ZIUA EROILOR

General de brigadă (rtr) Ion DĂNILĂ
Președintele Asociației Naționale a Veteranilor de Război

Z ziua Eroilor este o sărbătoare națională a poporului român, marcată în memoria celor căzuți de-a lungul veacurilor pe câmpurile de luptă, pentru credință, libertate, dreptate și pentru apărarea țării și întregirea neamului.

Ziua Eroilor este celebrată de Ziua Înălțării Domnului, mare sărbătoare creștină, care marchează înălțarea la cer a Domnului Iisus Hristos, dată decretată sărbătoare națională a poporului român, la 40 de zile după Înviere, respectiv la 13 iunie anul acesta.

În semn de recunoștință pentru sacrificiul suprem al ostașilor căzuți la datorie în timpul Primului Război Mondial, Tratatul de la Versailles, semnat de fostele țări beligerante, în 1919, prevedea, printre altele, obligativitatea întreținerii mormintelor ostașilor îngropați pe teritoriile statelor respective, precum și a operelor comemorative de război dedicate acestora.

În România, care a pierdut în prima mare conflagrație a secolului al XX-lea aproape un milion de militari și civili, prevederile tratatului de la Versailles s-au concretizat prin Decretul-lege nr. 1693/4 mai 1920, care a stabilit ca Ziua Eroilor să fie sărbătorită cu prilejul Zilei Înălțării Domnului Iisus Hristos, dată decretată sărbătoare națională a poporului român. Țara noastră a devenit, astfel, primul stat care i-a asimilat pe eroii străini celor naționali.

În anul 1948, având în vedere noua conjunctură politică, prin Decretul nr. 71, Ziua Eroilor a fost stabilită pe data de 9 mai, abrogându-se, astfel, prevederile anterioare. Ulterior, prin Decretul nr. 117/1975 privind regimul mormintelor și operelor comemorative de război, s-a menținut prevederea potrivit căreia Ziua Eroilor era celebrată la 9 mai, cu prilejul Zilei Independenței de Stat a României și a Victoriei asupra Fascismului.

După 1990, ca urmare a demersurilor Ministerului Apărării Naționale, Ziua Eroilor nu s-a mai sărbătorit de 9 mai, ci de Ziua Înălțării Domnului. Prin Legea nr. 48/1995, se proclama Ziua Eroilor, sărbătoare națională a poporului român, în cea de-a patruzecă zi de la Sfintele Paști – Ziua Înălțării Domnului Iisus Hristos.

Legea nr. 379/2003 privind regimul mormintelor și operelor comemorative de război a instituit, prin art. 39 „Ziua Eroilor, sărbătoare națională a poporului român în cea de-a patruzecă zi de la Sfintele Paști,

sărbătoarea Înălțării Domnului Iisus Hristos, potrivit tradiției românești”.

În această zi, potrivit legii, „Ministerul Apărării Naționale, prin unitățile, instituțiile de învățământ, cercurile și bibliotecile militare va organiza simpozioane, întâlniri cu istorici și veterani de război, comemorări la cimitire, mausolee și monumente comemorative de război, expoziții de carte”, Ministerul Educației desfășoară în instituțiile de învățământ programe dedicate acestei zile, precum „întâlniri cu veteranii de război, spectacole omagiale”, iar autoritățile administrației publice locale „vor organiza expoziții și programe speciale”.

Biserica noastră se roagă la fiecare Sfântă Liturghie pentru toți ostașii și luptătorii români din toate timpurile și din toate locurile care s-au jertfit pe câmpurile de luptă, în lagăre și închisori pentru întregirea neamului, pentru libertatea și demnitatea poporului român. Pomenirea eroilor la sfintele slujbe ale Bisericii este expresia cea mai profundă a cultivării legăturii de iubire fraternală față de aceștia, semnul recunoașterii demnității lor și al respectului pentru ei.

Pomenirea din neam în neam a celor care s-au jertfit pentru apărarea poporului și a patriei este o adevărată cultură a sufletului românesc care crede, simte și mărturisește că iubirea este mai mare decât moartea.

Apartenența la un neam cu istorie atât de bogată ca a noastră aduce cu sine numeroase obligații printre care cea mai importantă este, de departe, cultivarea și păstrarea vie, intactă a memoriilor și tradițiilor românești.

„Eroi au fost, eroi sunt încă / Și-or fi în neamul românesc” răsună vorba unui cântec din ce în ce mai puțin pus în fața conștiinței tinerilor, el însă tună în inima și în mintea tuturor celor care, în fața jertfei, se opresc și se cutremură, chiar dacă din ce în ce mai rar. Eroii au fost mereu în istoria neamului românesc, căci nu cred să mai fie pe fața pământului un popor a cărui istorie să se asemene cu cea a noastră, căci trecutul neamului românesc este o îngemănare de lacrimi și durere, de glas de rugăciune și fum de tămâie spre pomenire, de nădejde și așteptare.

Oricât am căuta să înțelegem noi, cei de astăzi, care ne bucurăm de libertate, nu vom putea, căci eroii care au fost sunt pilde ale viețuirii și dăinuirii, iar eroii care

sunt, sunt tăcuți, smeriți, dar se fac pietre de temelie pentru viitor. Dacă după vremi mulți și-au plecat frunțile făcându-se țărână din țărâna strămoșilor lor, nicidecum n-au fost uitați.

La Mărăști, Mărășești, Oituz, în Munții Tatra..., au fost din cei care ne-au arătat că urmașii nu sunt mai prejos de înaintași. De multe ori însă se ridică voci care exprimă o grea și inexplicabilă întrebare: pentru cine mai sunt importanți eroii? Răspunsul nu poate fi decât unul singur: pentru fiecare dintre noi, căci ei sunt cei care au pierit pentru ca noi să trăim sub tricolor, ei sunt cei care au tăcut pentru ca noi să putem vorbi românește, ei sunt cei care au intrat în istorie pentru ca noi să avem istorie.

Marele ziarist Constantin Bacalbașa scria într-un articol, din 1927, intitulat „Înălțimea sufletească a morților eroici”: „În vremea marelui război, neamul românesc s-a înălțat din jertfa sutelor de mii de vieți. În fața celor mai spăimântătoare unelte omorătoare, soldații României au mers cu piepturile descoperite; dacă n-aveau căști de oțel sau paveze care să-i acopere, în schimb aveau armătura dinăuntru, oțelul sufletească care i-a adus glorie prin moarte. [...] De aceea avem „ZIUA EROILOR”. Aceasta va trebui să fie marea noastră sărbătoare națională. Aceasta va trebui să fie și să rămână ZIUA SFÂNTĂ, răsplata meritată pentru cei care au căzut, îndemnul înălțător pentru cei care au rămas. Eroii au căzut pentru patrie, aceștia sunt stăpânii sufletelor noastre, în fața mormintelor glorioase viața se vede mică în fața morții”.

Uniformele, adică Armata Țării, au apărut țara și acestea au avut credința dăinuirii ei fără sfârșit, cei căzuți pe câmpurile de onoare au sfințit-o și noi, urmașii, avem datoria de a-i cinsti pe acești sfinți, deoarece „patria devine eternă prin cultul eroilor” – așa cum spunea marele nostru istoric Nicolae Iorga.

Regina Maria, care prin activitatea febrilă din vara fierbinte a anului 1917 din Moldova, și-a binemeritat numele de „mamă a răniților” ne atenționa să „nu

vărsăm lacrimi pe mormintele eroilor, ci mai curând slăviți-i în cântece așa ca faima numelui lor să rămână prin legenda veacurilor”.

Preafericitul Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, ne atenționa că „eroii nu sunt doar cei care și-au pierdut viața în luptă, ci și cei care au supraviețuit după ce au riscat totul pentru PATRIE!”.

Dacă la reînființarea Asociației Naționale a Veteranilor de Război aveam în evidență 900.000 de veterani de război ai celor două războaie mondiale, astăzi mai supraviețuiesc în jur de 650 de veterani de război. Firesc timpul, tarele războiului și bolile ce i-au lovit, i-au topit ca ceara lumânărilor aprinse la pomenirea camarazilor.

Onorul și respectul clamat cu tărie la începutul anilor '90 s-au estompat și ca în versurile col. (rtr) Gheorghe Lăcătușu: „Se sting veteranii, lăsați în uitare / Încet în tăcere și-n lacrimi se sting și nimeni nu-i plâng! / Pe nimeni nu-l doare că mor veteranii”.

În anul 2016, cu numărul 215 a fost elaborată „Legea ceremonialelor oficiale” care, în Capitolul III, Art. 16(4), stipulează că alte entități – ca veteranii de război – „pot depune coroane după încheierea ceremoniei oficiale”.

Toate protestele noastre adresate Președinției, Senatului și Guvernului României, încă de la promulgarea legii au rămas fără ecou. Și astăzi „capodopera legislativă”, Legea nr. 215 din 11 noiembrie 2016 este de neatins și în vigoare la ceremoniile comemorative unde suntem îngăduiți, ni se precizează că se vor desfășura în condițiile legii.

Veteranii de război care vor să pună la căpătâiul camarazilor, care s-au înrolat în oastea cerului, o floare a recunoștinței, la o ceremonie comemorativă oficială, trebuie să aștepte înțelegerea, bunăvoința sau tăcerea organizatorilor. PĂCAT! Mare păcat. Timpul își cerne nisipul clepsidrei și ei nu mai sunt siguri că între onoare și respectul teoretic clamat și cotidianul faptic este realitate.

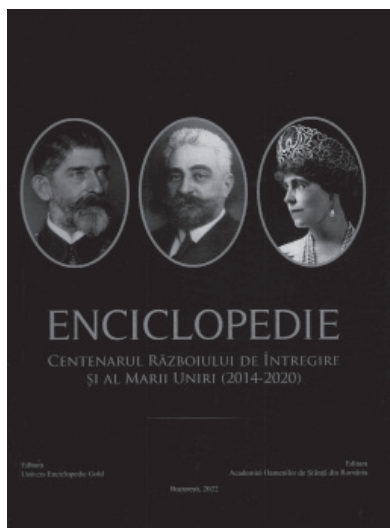

Enciclopedie. Centenarul Războiului de Întregire și al Marii Uniri (2014-2020). Bibliografie, manifestări științifice, monumente și însemne comemorative, Editura Univers Enciclopedic Gold, Editura Academiei Oamenilor de Știință din România, București, 2022, 1712 p.

Volumul, impresionant prin conținut și calitatea grafică deosebită (autor coordonator prof. univ. dr. Ion I. Solcanu; coautori conf. univ. dr.

Adrian-Bogdan Ceobanu, cercetător științific gr. I Vasile Ciobanu, prof. univ. dr. Valentin Ciorbea, prof. univ. dr.

Mihai Drecin, prof. univ. dr. Ion Giurcă, prof. univ. dr. Corneliu Pădurean și prof. univ. dr. Anatol Petrencu; colaboratori permanenți Teodor Hașegan, Ionuț Munteanu și Oana-Elena Radu), la care au colaborat peste 20 de instituții și 100 de istorici și cercetători, a

fost structurat în trei părți: *Bibliografie, Manifestări științifice dedicate Războiului de Întregire și Marii Uniri la Centenar și Monumente și însemne comemorative/ aniversare închinare eroilor din Războiul de Întregire și făuritorilor Marii Uniri.*

Cercetările au relevat existența unei bibliografii imense privind efortul de război al Armatei Române, dar și al tuturor categoriilor sociale din Regatul României și din teritoriile locuite de români, aflate sub dominația imperiilor austro-ungar și țarist. Istoriografia Războiului și a Marii Uniri studiată depășea cu mult aspectele militare și rolul personalităților implicate în război, fiind regăsite noi aspecte de viață economică, socială, culturală și diplomatică pentru ducerea războiului, pregătirea, realizarea și recunoașterea Marii Uniri.

Realizarea unei bibliografii a războiului și a Marii Uniri a însemnat un efort deosebit din partea unei echipe de cercetători, specializați cu precădere în istorie contemporană, cât și a unor specialiști de istorie militară și diplomatică.

Inițial proiectul de cercetare s-a intitulat *Bibliografia Centenarului Războiului de Întregire a României (lucrări publicate în perioada 2014-2020)*. Pe măsură ce se adunau materialele și fotografiile a fost decisă o altă structură și redenumirea lui în *Enciclopedia Centenarului Războiului de Întregire și al Marii Uniri (2014-2020)*. *Bibliografie, manifestări științifice, monumente și însemne comemorative.*

Prof. univ. dr. Ion. I. Solcanu în *Prefață* consemnează: *limitele cronologice ale lucrării – anii 2014-2020 – ne-au fost impuse de realitățile istorice. România a intrat în Războiul de Întregire a Neamului la 16 august 1916, dar Primul Război Mondial începuse în 1914. Românii din Transilvania, Basarabia și Bucovina aflați sub dominația imperiilor austro-ungar și țarist au fost mobilizați și trimiși pe fronturile din Europa din primele zile ale marii conflagrații. Abordările istoriografice ale multiplelor aspecte nu puteau fi ignorate. La fel de îndreptățiți am fost să nu neglijăm evenimentele anului 1919 marcat, în principal, de eforturile pentru salvarea Marii Uniri de agresiunea militară a trupelor bolșevizate, atât de la vest, ale trimisului*

lui Lenin, Béla Kun, cât și de la est, din stânga Nistrului. Eforturile oamenilor politici ai României întregite pentru recunoașterea Marii Uniri, contextul intern și internațional din 1920 ne-au obligat să extindem limita superioară a Enciclopediei la marcarea Centenarului acestor importante evenimente.

Prefața ne oferă informații legate de *Geneza proiectului, asigurarea sponsorizării, constituirea echipei de autori, responsabilități* (pentru acoperirea tuturor provinciilor românești a fost necesară o împărțire pe zone: *Corneliu Pădurean* – județele Arad, Bistrița-Năsăud, Caraș-Severin, Hunedoara, Timiș; *Mihai Drecin* – județele Bihor, Cluj, Maramureș, Satu Mare, Sălaj; *Vasile Ciobanu* – județele Alba, Brașov, Mureș, Sibiu; *Ion I. Solcanu* – județele Covasna și Harghita; *Ion Giurcă* – București și Oltenia, cu județele Dolj, Gorj, Mehedinți, Olt, Vâlcea; *Valentin Ciorbea* – zona Dobrogea și Muntenia, cu județele Argeș, Brăila, Buzău, Călărași, Constanța, Dâmbovița, Giurgiu, Ialomița, Ilfov, Prahova, Teleorman, Tulcea; *Adrian-Bogdan Ceobanu* – zona Moldova, cu județele Bacău, Botoșani, Galați, Iași, Neamț, Suceava, Vaslui, Vrancea; *Anatol Petrencu* – Republica Moldova și Bucovina); *Structură, evoluție și obiective.*

Partea întâi se deschide cu un studiu introductiv *De la Bibliografia Războiului pentru Întregirea Neamului la Bibliografia Centenarului Războiului de Întregire și al Marii Uniri* semnat de conf. univ. dr. Adrian-Bogdan Ceobanu, în cuprinsul căreia regăsim: *Capitolul I. Istoriografia Războiului de Întregire și a Marii Uniri; Capitolul II. Sinteze, studii, articole și documente privind România în timpul Războiului de Întregire; Capitolul III. România în anii neutralității (1914-1916). Basarabia, Bucovina, Transilvania la începutul Marelui Război; Capitolul IV. Intrarea României în Războiul de Întregire; Capitolul V. Campania Armatei Române în 1917; Capitolul VI. România, Basarabia, Bucovina și Transilvania sub impactul evenimentelor din Rusia (1917-1918); Capitolul VII. Marea Unire din 1918; Capitolul VIII. Viața politică, economică, social-culturală, presa și starea de spirit în Regat, Basarabia, Bucovina și Transilvania (1916-1918); Capitolul IX. Acțiuni și atitudini ale românilor din afara Regatului în timpul Războiului de Întregire; Capitolul X. Biserica în timpul Războiului de Întregire și al Marii Uniri; Capitolul XI. Contribuția femeilor române în Războiul de Întregire. Organizații și acțiuni caritabile; Capitolul XII. Campania Armatei Române în Transilvania, Maramureș, Banat, Pocuția și Ungaria (1919-1920); Capitolul XIII. Recunoașterea internațională a Marii Uniri; Capitolul XIV. Personalități din Războiul de Întregire: combatanți*

și eroi, făptuitori ai Marii Uniri; Capitolul XV. Militari și civili români în prizonierat/captivitate/refugiu; Capitolul XVI. Războiul de Întregire, Marea Unire și artele; Capitolul XVII. Despre monumente și însemne comemorative închinare ostașilor și făuritorilor Marii Uniri.

În Partea a doua studiul introductiv de conf. univ. dr. Adrian-Bogdan Ceobanu se oprește asupra *Inventarierii manifestărilor științifice dedicate Războiului de Întregire și Marii Uniri la Centenar* și cuprinde: Capitolul I. Congrese și conferințe naționale/internaționale; Capitolul II. Simpozioane; Capitolul III. Sesiuni/Colocvii/Mese rotunde; Capitolul IV. Expoziții evocatoare ale Războiului de Întregire și Marii Uniri.

În Partea a treia studiul introductiv realizat de prof. univ. dr. Ion I. Solcanu este dedicat *Monumentelor și însemnelor comemorative: omagierea eroilor și unificatorilor de Țară* și cuprinde Capitolul I. Ansambluri memoriale; Capitolul II. Obeliscuri comemorative; Capitolul III. Monumente comemorative compozite/atipice; Capitolul IV. Cruci comemorative; Capitolul V. Statui; Capitolul VI. Busturi; Capitolul VII. Plăci memoriale/comemorative/aniversare fixate pe edificii; Capitolul VIII. Însemne memoriale: monede, timbre, medalii.

Volumul mai conține detalii despre *Făuritorii Marii Uniri omagiați în monumente de for public și însemne comemorative; Repertoriul personalităților citate pe monumente; expresii consacrate (motto-uri, devize etc.) și mesaje versificate (autori neidentificați); Repertoriul autorilor de monumente: sculptori, pictori, meșteri populari (în piatră și în lemn), ateliere de turnare a pieselor de bronz; Reviste, abrevieri; Volume colective, abrevieri; Indice de autori – Bibliografie; Indice toponimic – Manifestări științifice; Indice de nume: autori și colaboratori ai Părții a III-a; autori de volume și studii; inițiatori și finanțatori; ierarhi,*

preoți și oficiali prezenți/participanți la dezvelire/sfințire etc. – Monumente și însemne comemorative/aniversare închinare eroilor din Războiul de Întregire și făuritorilor Marii Uniri; Indice toponimic – Monumente și însemne comemorative/aniversare închinare eroilor din Războiul de Întregire și făuritorilor Marii Uniri.

Atât specialiștilor, cât și celor pasionați de istorie le este oferit un instrument științific foarte util, care permite evaluarea progreselor făcute în cunoașterea celor două evenimente semnificative (Războiul de Întregire și Marea Unire) și modul cum au fost celebrate la nivel național și în Republica Moldova.

Dr. Teodora GIURGIU

CONTENTS

The “Bene Merenti” Medal awarded in 1914 to Princess Maria – Laurențiu-Ștefan Szemkovics, Ph.D. ♦ The Romanian General Headquarters and the Romanian Government in Buzău (November 1916) – Associate professor Constantin I. Stan, Ph.D., Commodore (r) Marius-Adrian Nicoară, Ph.D. ♦ The Honor of the Romanians vs. Russian Imperialism or how Romania returned the Russian Archival Treasury – Associate professor Anatolie Leșcu, Ph.D. ♦ Romania – Signator of the Convention on Archives (1920) – Luminița Giurgiu, Ph.D., Teodora Giurgiu, Ph.D. ♦ Postmortem Brigade General Vasile Davidescu – Victim of Malpractice in a German Hospital? – Warrant officer adjutant chief (r) Eugen-Dorin Spătaru ♦ Equipping the Romanian Army with Self-propelled Antitank Weapons of Romanian Production and its Use in the World War II – Colonel engineer Aurel-Constantin Neagu, Ph.D. ♦ „On the Verge of great Transformations...” – Oana-Anca Otu, Ph.D. ♦ General C.A. Constantin Coandă received the Honor of Gratitude – Brigade General (r) prof. univ. Adrian Stroe, Ph.D. ♦ Review

Președintele României

Dorind a răsplăti meritele

Revistei

Document. Buletinul

Arhivelor Militare Române

cu prilejul aniversării a 25 de ani de la apariția primului său număr,
în semn de apreciere a profesionalismului și a contribuției deosebite
aduse la promovarea științei militare și a culturii de securitate,
atât în rândul personalului armatei, cât și la nivelul societății civile,

Conferă

Ordinul „Meritul Cultural”

în grad de „Cavaler”, Categoria II- „Cercetarea științifică”.

K. J. H.
Președintele României
Klaus - Werner Iohannis

Ministrul
O. I. I.

Decret nr. 1144 din 28. 08. 2023

Brevet MCCw H nr. VII

Cancelarul Ordinilor
K. J. H.

Nr. crt. 108015

